

บทที่ 7

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยยุคพัฒนา (พ.ศ.2521 - 2538)

ความเคลื่อนไหวของการศึกษาปฐมวัย

ในทศวรรษนี้ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาและหลักสูตรขึ้นหลายประการ นับตั้งแต่การวางแผนและบรรจุการศึกษาระดับนี้ให้คงความสำคัญเช่นเดียวกับระยะที่ผ่านมาเริ่มจากแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2520 สิ่งเน้นย้ำในความสำคัญของการศึกษาก่อนวัยเรียนไว้ในสาระสำคัญของแผนฯ ดังนี้

ข้อ 12 การศึกษาที่ไม่ใช่ภาคบังคับ รัฐพึงวางมาตรการอย่างเหมาะสมเพื่อให้บุคคลมีโอกาสได้รับการศึกษาโดยเท่าเทียมกันทั้งนี้ ภายใต้ขอบเขตที่รัฐกำหนดและตามสติปัญญาความสามารถ

ข้อ 16 รัฐพึงเร่งรัดและสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อนประถมศึกษา รัฐจะสนับสนุนให้ท้องถิ่นและภาคเอกชนจัดให้มาก รัฐจะจัดเป็นตัวอย่างและเพื่อ การค้นคว้าวิจัยเท่านั้น

ข้อ 27 รัฐพึงดำเนินการทุกวิถีทาง เพื่อให้สถาบันครอบครัวมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ คุณสมบัติ เหมาะสมกับวัฒนธรรมและเอกราชของสังคมไทย

ข้อ 29 การศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

- ก่อนประถมศึกษา
- ประถมศึกษา
- มัธยมศึกษา
- อุดมศึกษา

ข้อ 30 การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านที่จะเข้ารับการศึกษาต่อไป

การจัดสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา อาจจัดเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยอาจจัดเป็นสถานรับเลี้ยงดูเด็ก หรือศูนย์เด็กปฐมวัย และในบางกรณีอาจจัดเป็นชั้นเด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลก็ได้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาก่อนวัยเรียนไว้ดังต่อไปนี้

ในแผนฯ 2520 ได้คำนึงถึงความสำคัญของการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนมาก เพราะตระหนักดีว่าประสิทธิภาพในการเรียนของเด็กในระดับประถมศึกษานั้น มีความแตกต่างกันมากในระหว่างเด็กในชนบท และเด็กที่มีฐานะยากจน กับเด็กที่อยู่ในตัวเมือง และเด็กที่มีฐานะดี ทั้งนี้หากไม่นับเนื่องมาจากคุณภาพของครูและวัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอนที่โรงเรียนในตัวเมืองได้เปรียบ โรงเรียนในชนบทแล้ว เด็กในตัวเมือง และเด็กที่มีฐานะดียังได้เปรียบในกรณีที่มีโอกาสได้รับการเตรียมตัวโดยเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลก่อน เพราะโรงเรียนในชนบทมีอยู่น้อยมากและเด็กยากจนก็มีโอกาสได้เข้าเรียนน้อย เนื่องจากต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง นอกจากนั้นเด็กที่มีฐานะดียังได้รับการเลี้ยงดูดีกว่าเด็กที่มีฐานะยากจน ทำให้ทำให้ร่างกายและสมองได้รับการพัฒนาดีกว่าผลการเรียนในระดับประถมจึงดีกว่า

ข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2520 ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาระดับนี้มาก และได้ยึดหยุ่นให้การศึกษาก่อนวัยเรียนนี้สามารถจัดได้หลายรูปแบบ เช่น สถานรับเลี้ยงเด็ก หรือศูนย์เด็กปฐมวัย เป็นต้น เป็นการจัดที่นอกเหนือไปจากการจัดในรูปโรงเรียนอนุบาลหรือชั้นเด็กเล็ก นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นที่บุคคลและท้องถิ่นที่ด้อยในฐานะเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในชนบทและในเมือง เนื่องจากตระหนักถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงก่อนการศึกษาภาคบังคับที่มีต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในระดับสูงๆ ต่อไปของเด็กอย่างยิ่ง

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับพุทธศักราช 2520 ดังกล่าว และเพื่อความสอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา ฉบับพุทธศักราช 2521 ซึ่งได้รับการปรับปรุงขึ้นนี้ หลักสูตรอนุบาลศึกษาจึงได้รับการปรับปรุงใหม่อีกครั้งในปี 2522 ดังเหตุผลต่อไปนี้

“...ปัจจุบันอนุบาลศึกษามีผู้รับผิดชอบดำเนินงานหลายฝ่าย จึงจำเป็นที่จะต้องมีแนวทางให้การศึกษอบรมที่เป็นแนวเดียวกัน เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นของการศึกษาระดับนี้ จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแนวการจัดประสบการณ์ อนุบาลขึ้น เพื่อปรับปรุงแนวการจัดประสบการณ์ ฉบับปี พ.ศ.2518 ให้สอดคล้องกับหลักสูตรขั้นประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507)

ภายใต้อิทธิพลของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จึงก่อให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลขึ้นใน พ.ศ.2522 ดังกล่าว นอกจากนี้แล้ว ใน พ.ศ.2524 ก็ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรขั้นเด็กเล็ก ขึ้นจุดที่สำคัญของการปรับปรุง ได้แก่ การปรับเนื้อหาวิชา จากเดิม คือ จากหลักสูตร พ.ศ.2494 ที่เคยกำหนดได้ 7 หมวดวิชา มาเป็นมวลประสบการณ์ 3 มวลประสบการณ์ เนื่องจากได้มีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขึ้นมาหลายโครงการซึ่งต้องการหลักสูตรที่มีความครอบคลุมเหมาะสมกับกลุ่มเด็กมากที่สุด โครงการดังกล่าว ได้แก่

1. โครงการส่งเสริมการศึกษาในท้องถิ่นที่ใช้ภาษาอื่นมากกว่าภาษาไทย (พ.ศ.2524 - 2529) เป็นโครงการที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา มีโรงเรียนที่อยู่ในโครงการ 4,760 โรงเรียน จาก 20 จังหวัด

2. โครงการเปิดขยายชั้นเด็กเล็กในท้องถิ่นที่มีปัญหาเศรษฐกิจโครงการนี้เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2525 เป็นโครงการที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาชนบทใน พ.ศ. 2528 มีโรงเรียนที่อยู่ในโครงการนี้รวม 2,360 โรงเรียน จาก 34 จังหวัด

3. โครงการพัฒนาการจัดการศึกษาขั้นเด็กเล็ก เริ่มโครงการตั้งแต่ พ.ศ. 2527 เป็นโครงการที่ทดลองใช้แนวการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์ คู่มือครู คู่มือการบริหาร และการนิเทศ คู่มือการวัดและประเมินความพร้อมทางการเรียนและสื่อการเรียนต่าง ๆ ซึ่งทางกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นผู้จัดทำขึ้น และใน พ.ศ. 2528 ได้มีการปรับปรุงให้เป็นแบบเรียนสำเร็จรูปเพื่อนำไปใช้ต่อไป

เพื่อให้โครงการเหล่านี้ดำเนินไปให้บรรลุผลตามเป้าหมาย จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรเด็กเล็กขึ้นอีกหลายครั้ง เริ่มจากมีการศึกษาวิจัยผลการดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาขั้นเด็กเล็ก แล้วนำผลการวิจัยมาใช้ปรับปรุงแนวการเรียนการสอน หรือแนวการจัดประสบการณ์ และแผนการจัดประสบการณ์ ใน พ.ศ. 2526 (เอกสารเหล่านี้ได้พิมพ์เผยแพร่ใน พ.ศ. 2527)

เนื้อหาในหลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้มีลักษณะคล้ายกับเป็นคู่มือให้ความรู้หรือแนะนำครูมากกว่าจะเป็นการปฏิบัติจริงในการสอน หรือแม้แต่ในแผนการจัดประสบการณ์ก็ยังคงได้มีการให้ความรู้กับครูผู้สอนเป็นอันดับแรกก่อนที่จะไปสู่การปฏิบัติในแต่ละวัน ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดในการปรับหลักสูตรชั้นเด็กเล็กในปีนี้ (2526) จึงอยู่ที่การนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษามาใช้โดยเน้นความรู้ ความเข้าใจของครูผู้สอน และการบูรณาการหน่วยการสอนเข้ามาในหลักสูตร ดังจะกล่าวถึงต่อไป

ใน พ.ศ.2528 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรชั้นเด็กเล็กอีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นให้มีหน่วยการสอนเพิ่มขึ้น และให้รายละเอียดในการประเมินผลที่ชัดเจนและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเด็กให้มากขึ้น หลักสูตรเด็กเล็กฉบับดังกล่าวใช้มาชั่วระยะหนึ่ง จนกระทั่งพ.ศ. 2531 ก็ได้รับการปรับปรุงอีกครั้งจนถึง พ.ศ.2533 จึงสำเร็จและนำออกใช้ทั่วประเทศ

ด้านหลักสูตรอนุบาลศึกษานั้น หลังจากที่ได้มีการปรับปรุงใน พ.ศ.2522 ดังกล่าวแล้วนั้น ใน พ.ศ.2527 จึงมีการปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์ขึ้นใหม่ จนถึง พ.ศ.2529 ก็สามารถนำออกใช้ได้ เมื่อถึง พ.ศ.2534 จึงได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลศึกษาเสียใหม่ โดยเน้นให้มีการนำทักษะและกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์เข้าไปมากขึ้น พร้อมกันนั้นใน พ.ศ.2534 นี้ ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนก็ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรอนุบาล 1-3 ขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้น หลักสูตรอนุบาลของรัฐบาลและเอกชนจึงได้รับการพัฒนาและปรับปรุงมาในช่วงเวลาเดียวกัน

ในด้านหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของหน่วยงานอื่น ๆ นั้น ปรากฏว่า หลายหน่วยงานที่จัดการศึกษาปฐมวัย ได้อาศัยหลักสูตรอนุบาลของรัฐและเอกชนเป็นหลัก บางหน่วยงานนำไปใช้ทั้งหมด บางหน่วยงานก็นำไปใช้ หรือปรับใช้บางส่วน ในระยะนี้มีหลายหน่วยงานที่ได้พัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองบ้าง เช่น กรมการพัฒนาชุมชน และกรมการศาสนา ซึ่งได้นำออกใช้ใน พ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2537 ตามลำดับ

ในยุคนี้ จึงถือเป็นยุคทองของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เนื่องจากมีทั้งการพัฒนาในรูปการปรับปรุง และการพัฒนาในรูปของการยกร่างหรือสร้างขึ้นใหม่ รายละเอียดของหลักสูตรเหล่านี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียดและวิเคราะห์พัฒนาการของหลักสูตรเป็นส่วนๆ ไป

สรุปความเคลื่อนไหวด้านหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในยุคนี้

- พ.ศ.2522 ปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลศึกษา จากฉบับปี 2518 (แนวและแผนฯ)
- พ.ศ.2524 ปรับปรุงหลักสูตรชั้นเด็กเล็ก (แนวและแผนฯ)
- พ.ศ.2526 ปรับปรุงหลักสูตรชั้นเด็กเล็ก (แนวและแผนฯ)
- พ.ศ.2527 ปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์อนุบาลศึกษา

- พ.ศ.2528 ปรับปรุงหลักสูตรชั้นเด็กเล็ก (แนวและแผนฯ)
 พ.ศ.2531 ปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลศึกษา (แนวและแผนฯ)
 ปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ
 การศึกษาเอกชน (แนวและแผนฯ)
 พ.ศ.2534 พัฒนาหลักสูตรของกรมการพัฒนาชุมชน
 พ.ศ.2537 พัฒนาหลักสูตรของกรมการศาสนา
 พ.ศ.2538 พัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการ

หลักสูตรอนุบาล ฉบับ พ.ศ.2522

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

ตั้งได้เกริ่นไว้เบื้องต้นแล้วว่า หลักสูตรฉบับนี้ได้ปรับปรุงมาจากหลักสูตรฉบับ พ.ศ.2518 โดยมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 เป็นสำคัญ สาระสำคัญของหลักสูตรอนุบาลฉบับ พ.ศ. 2522 ได้ยกมาไว้ดังต่อไปนี้

1.1 จุดมุ่งหมาย

หลักสูตร พ.ศ.2522 ได้ตั้งจุดมุ่งหมายการเล่าเรียนไว้ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดีเกี่ยวกับการกิน การออกกำลังกาย และ การพักผ่อนอย่างถูกต้อง ตลอดจนรู้จักระวังรักษาตัวให้พ้นจากโรคภัยและอุบัติเหตุ
- 2) เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม รู้จักควบคุมอารมณ์ของตน รู้จักและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
- 3) เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักสังเกต มีไหวพริบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถแสดงออก ชื่นชมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงามต่าง ๆ
- 4) เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักใช้ประสาทสัมผัสได้อย่างเหมาะสม และ เคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างถูกต้อง
- 5) เพื่อให้รู้จักปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้

1.2 เป้าหมาย

จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความพร้อมทั้ง 4 ด้าน แก่เด็กวัย 4 - 6 ปี ในรูปของ
 ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ ชั้นอนุบาลปีที่ 2

1.3 เนื้อหา

เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา 2521 จึงได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นกลุ่มวิชา
ได้แก่

- 1) เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย
- 2) เตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์
- 3) เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์
- 4) เตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย

จุดประสงค์ทั่วไปของแต่ละกลุ่มวิชา มีดังต่อไปนี้

1) เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย เตรียมและส่งเสริมความพร้อมในการเรียน
ภาษาไทย

2) เตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์

(1) เพื่อเตรียมและส่งเสริมความพร้อมในการเรียนคณิตศาสตร์

(2) เพื่อฝึกการสังเกตรู้จักคิดหาเหตุผล และรู้จักเปรียบเทียบ มีความละเอียด

ถี่ถ้วน

(3) เพื่อให้รู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3) เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์

(1) เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร การพักผ่อน
การขับถ่าย และการรักษาความสะอาด

(2) เพื่อให้รู้จักช่วยตัวเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยและพ้นจากโรคภัยไข้เจ็บ

(3) เพื่อปลูกฝังและอบรมให้มีสังคมนิสัยที่ดี สามารถอยู่เล่นและทำงานร่วมกับ

ผู้อื่นได้

(4) เพื่อปลูกฝังให้มีอุปนิสัยที่ดี มีใจร่าเริงแจ่มใสอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณี
และวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

(5) เพื่อให้รู้จักสิทธิหน้าที่ของตน ไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ยอมรับฟัง
ความคิดเห็นของผู้อื่น

(6) เพื่อให้มีนิสัยอยากรู้อยากเห็น ช่างสังเกต มีเหตุผลศึกษาหาความจริง
เกี่ยวกับธรรมชาติด้วยตนเอง

(7) เพื่อให้รู้จักคุณค่า มองเห็นความสวยงาม รักและชื่นชมธรรมชาติ ไม่ทำลาย
ธรรมชาติที่สวยงาม ตลอดจนนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

4) เตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย

- (1) เพื่อฝึกประสาทสัมผัส
- (2) เพื่อปลูกฝังให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- (3) เพื่อส่งเสริมให้มีรสนิยมที่ดี รักสวยรักงาม ซาบซึ้งในความไพเราะของดนตรี

ดนตรี

(4) เพื่อปลูกฝังค่านิยม ทศนคติและคุณลักษณะที่ดีของศิลปะและวัฒนธรรมไทย

(5) เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักแสดงออกตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล

- (6) เพื่อพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
- (7) เพื่อฝึกให้เป็นคนมีระเบียบ ประณีต และช่างสังเกต
- (8) เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- (9) เพื่อนำไปใช้บูรณาการกับกลุ่มวิชาต่าง ๆ

1.4 การประเมินพัฒนาการของเด็กระดับอนุบาลศึกษา

การปูพื้นฐานเบื้องต้นเพื่อให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนในชั้นต่อไปนั้น ควรปูพื้นฐานให้เกิดความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา การประเมินพัฒนาการเด็กเป็นการดูความเปลี่ยนแปลงของเด็ก มิใช่ประเมินให้ตกต่ำชั้น หรือได้เพื่อเลื่อนชั้น ดังนั้นการประเมินพัฒนาการเด็กจึงควรประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.4.1 วัตถุประสงค์ที่กำหนดให้ประเมินเด็กระดับอนุบาลศึกษาในแต่ละด้าน

มีดังต่อไปนี้

1) ด้านร่างกาย ความพร้อมด้านร่างกายของเด็ก ควรจะมีดังนี้

- (1) น้ำหนัก ส่วนสูง และรอบอก พัฒนาขึ้นตามอัตราส่วนของอายุ
- (2) ประสาทสัมผัส เด็กใช้ประสาทสัมผัสกันได้อย่างเหมาะสม
- (3) สุขภาพอนามัยสมบูรณ์ แข็งแรง มีสุขนิสัยดี
- (4) รักษาความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า ทรัพย์สินสมบัติส่วนตัว

และสาธารณสุขสมบัติ

(5) บังคับกล้ามเนื้อ เคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างถูกต้อง แขน ขา ลำตัวตรง ไม่โค้งงอ

- (6) ระวังรักษาตัวเองและผู้อื่นให้พ้นจากอุบัติเหตุและอันตรายต่าง ๆ

2) ด้านอารมณ์ - จิตใจ

(1) ความกระตือรือร้น อยากรู้-อยากเห็น ต้องการแสดงออกและ
เห็นผลสำเร็จ

(2) ความร่าเริงแจ่มใส ชื่นชมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงาม มี
อารมณ์รื่นเริงเบิกบาน

(3) การปรับตัว มีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็ว
ไม่เคอะเขิน

(4) การมีจิตใจงาม มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ซื่อสัตย์

(5) การรู้จักเชื่อฟัง มีสัมมาคารวะ เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่

(6) การมีเหตุผล รู้จักซักถาม เชื่อในเหตุและผล ค้นคว้าหาความรู้
ด้วยตนเอง

(7) การควบคุมอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ของตนเอง เอาใจผู้อื่น
ไม่เอาแต่ใจตนเอง

3) ด้านสังคม

(1) การช่วยตัวเอง ช่วยตัวเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้
เป็นอย่างดี

(2) การเข้าหมู่พวก ยอมรับกฎเกณฑ์ของหมู่คณะ รักเพื่อน
และหมู่คณะ

(3) การตัดสินใจ มีไหวพริบ สังเกต และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

(4) การเป็นผู้นำ กล้าพูด กล้าแสดง วางตัว วางท่าทาง

(5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันของเล่น ของใช้หรือขนมให้แก่เพื่อนๆ
มีการรับและการให้

(6) การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
แก่ตนเองและสังคม

(7) ความร่วมมือ เล่นและทำงานร่วมกับเพื่อนได้เป็นอย่างดี

(8) ความรับผิดชอบ รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง

4) ด้านสติปัญญา

- (1) ความจำ จำเรื่องราวสั้น ๆ ได้
- (2) สังเกต - เปรียบเทียบ เสียง สี ขนาด น้ำหนัก ระยะ รูปทรง
ของสิ่งต่าง ๆ ได้
- (3) การแก้ปัญหา สามารถใช้ความรู้และประสบการณ์แก้ไขปัญหาด้วย
ตนเองตามวัย
- (4) ความเข้าใจ เข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ และสามารถนำไปใช้ในชีวิต
ประจำวันได้
- (5) เขาวน มีไหวพริบ ว่องไว ต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
- (6) ความคิดริเริ่ม รู้จักนำความรู้และประสบการณ์มาเป็นแนวความคิด
ริเริ่มสร้างสรรค์

5) ด้านความพร้อมในการเรียน

- (1) ความพร้อมในการฟังและการพูด ฟังและพูดถ่ายทอดได้เป็น
ประโยคเหมาะสมกับวัยและชัดเจน
- (2) ความพร้อมในการอ่าน สามารถเคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวา
เรียงเรื่องราวในภาพได้ตามลำดับ
- (3) ความพร้อมในการเขียน สามารถบังคับก้ามเนื้อมือได้
ตามความต้องการ
- (4) ความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ นับปากเปล่า นับของจริง เปรียบเทียบ
สิ่งของเข้าใจความหมายของการเพิ่มและการลด
- (5) ความพร้อมด้านประสบการณ์ทั่วไป มีพื้นความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ
ตนเองสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว และประสบการณ์อื่น ๆ ที่เป็นพื้นฐานเพื่อรับการศึกษาในระดับ
ต่อไป
- (6) ความพร้อมด้านศิลปะ เด็กมีความชื่นชมความสวยงาม และ
แสดงออกเกี่ยวกับงานศิลปะ และการสร้างสรรค์ ได้ตามความสามารถของเด็กแต่ละคน

1.4.2 วิธีประเมินพัฒนาการเด็ก มีหลายวิธี คือ

- (1) การสังเกตพฤติกรรมเด็ก
- (2) สนทนา ชักถาม
- (3) การตรวจผลงาน

(4) การทดสอบปากเปล่า

(5) การใช้แบบทดสอบ

1) การสังเกต มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1.1) ครูสังเกตเด็กขณะเล่น เรียน และทำงาน การสังเกตโดยสม่ำเสมอ
ทั้งเป็นหมู่คณะและรายบุคคล

1.2) ควรสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลทุกครั้ง ที่จัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก

1.3) ควรมีแบบบันทึกการสังเกต โดยมีรายการเกี่ยวกับพฤติกรรม
ที่ควรสังเกตของเด็กแต่ละคนไว้ด้วย

1.4) ควรบันทึกข้อบกพร่อง ข้อดี และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข
พฤติกรรมของเด็กไว้ด้วย

2) การสนทนา วิธีนี้ได้ตั้งตั้งแต่เริ่มต้นสอน กำลังสอน และหลังจากสอนแล้ว

2.1) ชักถามเรื่องราวและประสบการณ์ตามที่เด็กได้พบเห็น

2.2) ถ้าจะวัดผลการสนทนา ควรจะจัดเป็นอันดับ ดีมาก ดี พอใช้
เด็กคนไหนที่จะต้องแก้ไขหรือส่งเสริมควรบันทึกไว้ในช่องหมายเหตุ

3) การตรวจผลงาน วิธีนี้ได้จากการนำผลงานของเด็ก เช่น สมุดทำงาน
ภาพเขียน สิ่งประดิษฐ์ ฯลฯ มาตรวจ โดยจัดเป็นกลุ่มตามอันดับ คุณภาพของงาน ซึ่งควรมี
3 - 5 เช่น ดีมาก ดี ปานกลาง อ่อน อ่อนมาก หรือ ดี ปานกลาง อ่อน และควรเก็บผลงาน
ของเด็กไว้ เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กแต่ละครั้ง

4) การใช้ข้อสอบปากเปล่า วิธีนี้เหมาะกับเด็กซึ่งยังอ่านไม่ออกและเขียนหนังสือ
ไม่ได้ ครูควรปฏิบัติดังนี้

4.1) สร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน น่าสนใจและเป็นกันเอง

4.2) ควรเตรียมข้อสอบไว้ล่วงหน้าว่าจะถามอะไรและถามอย่างไร ข้อสอบ
อาจจะเป็นรูปภาพหรือของจริง ทั้งนี้เพื่อความยุติธรรม จะได้ถามเด็กในเนื้อหาชุดเดียวกัน
ควรลำดับเนื้อเรื่องให้เป็นที่น่าสนใจ และต่อเนื่องกันด้วย

4.3) ควรใช้วิธีอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง เพื่อทราบผลการพัฒนาทาง
ด้านสติปัญญาของเด็ก

4.4) การบันทึกการวัดผลใช้แบบการจัดอันดับคุณภาพ

5) การใช้ข้อทดสอบ ใช้สอบเด็กเพื่อบันทึกคะแนนไว้เป็นหลักฐาน โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

5.1) ควรใช้วิธีนี้อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

5.2) ควรจัดข้อสอบให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก และควรคำนึงถึงภาพชัดเจนเนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์ที่สอน

2. การวิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบของหลักสูตร

เนื่องจากหลักสูตรฉบับนี้ ได้ปรับปรุงมาจากหลักสูตร ฉบับ พ.ศ.2518 จึงยังคงมีเค้าของหลักสูตรฉบับเดิมอยู่บ้าง นับแต่เหตุผลของการปรับปรุงให้เหมาะกับกาลสมัยของสังคม วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดหลักสูตร จึงยังคงได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมเป็นหลัก ส่วนปรัชญาการศึกษาเอง ก็ยังคงยึดมั่นในเรื่องการเตรียมความพร้อมเป็นหลัก แต่ก็ยังคงแนวคิดแบบเดิม คือ ให้เตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนต่อในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ปัจจัยหลักอีกประการหนึ่งที่มีผลให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตร ได้แก่ พื้นฐานทางการศึกษา ซึ่งเริ่มมีผลมาตั้งแต่การเน้น "กิจกรรม" ตามหลักสูตร 2518 เมื่อถึงหลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้ จึงยังใช้กิจกรรมเป็นหลักในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตามกลุ่มวิชาทั้ง 4 กลุ่ม คือ เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย เตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์ เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ และเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย แม้จะใช้คำว่า "เตรียม" นำหน้าชื่อวิชา เพื่อให้คือนำหนักของเนื้อหาลดลง แต่ก็พอมองออกว่ายังเน้นเนื้อหาวิชาอยู่บ้าง ในประเด็นนี้จึงอาจถือได้ว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่มวิชานี้ยังคงได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์การศึกษาแบบเดิม

สำหรับรายละเอียดที่กำหนดลงในแผนการจัดประสบการณ์ที่ใช้สำหรับครูผู้สอนนั้นมีลักษณะและความเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจนที่สุด คือ ได้กำหนดให้จัดการเรียนการสอนโดยใช้ การสนทนาและกิจกรรมต่อเนื่อง ร่วมกับ เกมการศึกษา การเล่านิทานหรือเรื่องราว เล่นกลางแจ้ง ศิลปะและการสร้างสรรค์ ร้องเพลงและกิจกรรมประกอบจังหวะรวมทั้งกิจกรรมอิสระด้วย การเรียนรู้ด้วยวิธีการเหล่านี้จึงน่าจะช่วยให้เด็กสนใจ และสนุกสนานไปพร้อมๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับพื้นฐานทางจิตวิทยาเป็นสำคัญ

ในด้านการวัดและประเมินผลนั้น เห็นได้ชัดว่า พยายามจัดให้สอดคล้องกับพื้นฐานทาง²⁴⁰ การศึกษาและจิตวิทยาเป็นหลัก เนื่องจากนำเรื่องของพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน มาเป็นแนวพิจารณา โดยใช้การสังเกตและสนทนาเป็นสำคัญ โดยใช้วิธีประเมินแบบอื่นๆ ประกอบด้วยและหากจะมอง โดยภาพรวมของการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรฉบับนี้ จะพบว่า ได้มีความพยายามที่จะจัดให้ สอดคล้องกับพื้นฐานทางการเมืองการปกครองด้วยอย่างหนึ่งคือ จัดให้สอดคล้องกับแผนการศึกษา และสอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษาที่ปรับปรุงขึ้นก่อนหน้านี้นี้เป็นสำคัญ

หลักสูตรเด็กเล็กของศูนย์อนามัยเด็กเล็ก กองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

ศูนย์อนามัยเด็กเล็ก เดิมมีชื่อว่า "ศูนย์โภชนาการเด็กวัยก่อนเรียน" ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมี วัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อควบคุมและป้องกันโรคขาดสารอาหารในกลุ่มทารกและวัยก่อนเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญในช่วงกลางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 - 2524) และขยายผลต่อมาจนครอบคลุมไปทั่วประเทศ และส่งผลอย่างสำคัญ ในการแก้ไขปัญหาเด็กขาดสารอาหาร จนทำให้ประเทศไทยมีชื่อเสียง เป็นผู้นำในด้านการแก้ไข ปัญหาโภชนาการ โดยกระบวนการทางสาธารณสุขมูลฐานมาจนทุกวันนี้ นั้น กิจกรรมหนึ่งซึ่งได้เกิดขึ้นมายุคเดียวกัน และยังคงอยู่มาจนปัจจุบันนี้ ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์โภชนาการเด็กวัยก่อนเรียน ขึ้นตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในชนบท ซึ่งแต่ดั้งเดิมได้ทำหน้าที่เป็นเสมือนศูนย์สาธารณสุขเลี้ยงดูเด็กที่ ถูกต้องตามหลักโภชนาการประจำหมู่บ้านแล้ว ยังส่งผลถึงการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโต มีพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมได้เหมาะสมตามวัยด้วย จึงได้รับความนิยมนจากพ่อแม่ ที่มีลูกในวัยดังกล่าวที่จะนำเด็กเข้ามาอยู่ในศูนย์ฯจำนวนมาก และเป็นตัวอย่างให้หน่วยงานของรัฐ อีกหลายหน่วยงานได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงและดูแลเด็กในช่วงเวลากลางวันในลักษณะ เดียวกันโดยเรียกชื่อไปต่าง ๆ กัน และมีความครอบคลุมหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วประเทศกว้างขวางยิ่งขึ้น (กองโภชนาการ, 2535)

1.1.1 ระยะที่ 1: ศูนย์โภชนาการเด็กก่อนวัยเรียน

เป็นสถานที่รับเลี้ยงเด็กตอนกลางวันประจำหมู่บ้านซึ่งรับเลี้ยงเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 2-5 ปี อยู่ใน ความดูแลของพี่เลี้ยง มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบล เป็นผู้รับผิดชอบใน

การดำเนินงานของศูนย์ เพื่อให้บริการแก่เด็กด้านโภชนาการ สุขภาพอนามัย ฝึกสุนนิสัย และหัดการเรียนรู้

1) บริการที่เด็กจะได้รับ

(1) ให้มีอาหารเสริมที่มีคุณค่าแก่เด็กทุกวัน ได้แก่ อาหารหลัก 5 หมู่ และอาหารเสริมผลิตเองในหมู่บ้าน (ข้าว ถั่ว งา) อาหารเสริมเหล่านี้จะทำให้ร่างกายและสมองเด็กเจริญเติบโตเต็มที่

(2) เด็กทุกคนจะได้รับการดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย ให้ภูมิคุ้มกันโรคทุกชนิด การเจ็บไข้ได้ป่วย การตรวจร่างกาย ตลอดจนความปลอดภัยของเด็ก จะมีผดุงครรภ์และพี่เลี้ยงเป็นผู้ดูแล

(3) เด็กจะได้รับการฝึกหัดให้อยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบ ฝึกสุนนิสัยในการกิน นอน และการเล่นที่ถูกต้อง ให้ทัศนนิสัยไปจนโต

(4) เนื่องจากเด็กวัยก่อนเรียนสมองยังไม่พร้อมที่จะเรียนหนังสือ แต่เพื่อเป็นการฝึกให้เด็กเตรียมตัวเข้าเรียนหนังสือ ทางศูนย์ฯ จะสอนหนังสือเด็กบ้าง โดยใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม สำหรับเด็กในวัยนี้

การที่นำเด็กเข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ นอกจากจะได้รับสิ่งดังกล่าวแล้ว ยังเป็นการแบ่งเบาภาระ ของ พ่อ แม่ ที่ออกไปทำงานนอกบ้านอีกทางหนึ่ง สิ่งที่เด็กได้รับไม่เฉพาะระหว่างอยู่ในศูนย์ฯ เท่านั้น แต่เด็กที่ออกไปจากศูนย์ฯ จะเป็นเด็กและผู้ใหญ่ที่มีร่างกาย สมบูรณ์ และจิตใจสมบูรณ์ และแข็งแรง อันจะเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศสืบต่อไป

ศูนย์โภชนาการเด็กก่อนวัยเรียนได้เปิดดำเนินการมาระยะหนึ่ง แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ มีการเคลื่อนย้ายประชากรวัยทำงานเข้าสู่เขตเมืองมากขึ้น อันก่อให้เกิดปัญหาการเลี้ยงดูเด็กทารกและเด็กก่อนวัยเรียน ทั้งที่ติดตามพ่อแม่ ผู้ปกครองเข้ามาในเขตเมือง เด็กที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ในความดูแลของญาติ พี่น้อง คนรับเลี้ยง หรือสถานรับเลี้ยงเด็กซึ่งเกิดขึ้นมากมายในกลุ่มนี้ พบว่า เด็กที่เริ่มหย่านมแม่ในช่วง 3 ขวบแรกเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อภาวะทุพโภชนาการมากที่สุด รวมทั้งเสี่ยงต่อการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมได้มาก ดังนั้น เพื่อขยายงานด้านบริการให้กว้างขวางครอบคลุม และเหมาะสมขึ้น ศูนย์โภชนาการจึงได้รับการปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์อนามัยเด็กเล็กแทน โดยกำหนดเกณฑ์อายุเด็กที่จะเข้ารับบริการให้น้อยลง และจัดบริการให้หลากหลายขึ้น

1.1.2 ระยะที่ 2: ศูนย์อนามัยเด็กเล็ก

ศูนย์อนามัยเด็กเล็ก เป็นสถานรับเลี้ยงเด็กตอนกลางวัน รับเด็กอายุ 3 เดือน 5 ปี ซึ่งอยู่ในความดูแลของพี่เลี้ยงเด็ก มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน

1) วัตถุประสงค์ของศูนย์อนามัยเด็กเล็ก

- (1) เพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กอายุ 3 เดือน 5 ปี
- (2) เพื่อสร้างเสริมสุขนิสัยที่ถูกต้อง และปลูกฝังให้เด็กรัก และคุ้นเคยกับการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สะอาดและเป็นระเบียบ
- (3) เพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองและช่วยเหลือครอบครัวที่ยากจน
- (4) เพื่อเป็นแบบอย่างการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้องแก่ชุมชน

2) เกณฑ์การคัดเลือกเด็ก

เด็กที่มีอายุ 3 เดือน - 5 ปี

3) การให้บริการ

เด็กทุกคนที่อยู่ในศูนย์อนามัยเด็กเล็ก จะได้รับบริการ ดังนี้

(1) ด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัย

(1.1) ด้านโภชนาการ เด็ก ๆ ที่ศูนย์อนามัยเด็กเล็กต้องได้รับอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ 1 มื้อ และควรได้รับอาหารว่างที่เหมาะสมกับเด็ก ในช่วงเช้าหรือ/และบ่าย และได้รับการเฝ้าระวังและติดตามทางโภชนาการ โดยแม่/ผู้ปกครองร่วมกับพี่เลี้ยงเด็กทำการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูงทุก 3 เดือน เมื่อพบปัญหาการขาดสารอาหารในเด็กโดยแม่/ผู้ปกครอง และพี่เลี้ยงเด็กต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว

(1.2) ด้านสุขภาพและอนามัย เด็ก ๆ ที่ศูนย์อนามัยเด็กเล็กต้องได้รับการดูแลเกี่ยวกับการเจ็บป่วย การให้ภูมิคุ้มกันโรค การตรวจร่างกายและสุขภาพทั่วไป การควบคุมโรคพยาธิ การตรวจและดูแลสุขภาพในช่องปาก

(2) ด้านเตรียมความพร้อมของเด็ก

เด็กจะได้รับการฝึกในเรื่องของระเบียบวินัย เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ฝึกกิจกรรมายาท การรักษาความสะอาดทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

(3) ด้านการศึกษา

เพื่อเป็นการพัฒนาการด้านสมองและสังคมของเด็ก เด็กจะได้รับการฝึกให้หัดอ่าน ร้องเพลง การเล่นเป็นหมู่ การเล่นของเล่นที่เสริมสร้างกล้ามเนื้อและเชาว์ปัญญา

(4) ด้านการติดต่อเข้าถึงพ่อแม่ของเด็ก

ศูนย์อนามัยเด็กเล็กพยายามที่จะให้พ่อแม่ของเด็กมีส่วนที่จะรู้เห็นและช่วยเหลือเกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์ฯ เป็นประจำหรือจัดเป็นครั้งคราวตามโอกาส

การจัดสภาพแวดล้อมในศูนย์อนามัยเด็กเล็ก

- มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างเพียงพอ มีที่กันฝนสาด
- ขนาดใหญ่พอจุเด็กได้ประมาณ 40 - 60 คน
- ควรมีห้องต่าง ๆ จัดเป็นสัดส่วน สำหรับเด็กนั่งเล่น หรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งอาจจะใช้เป็นที่กินอาหาร เรียงหนังสือ เตรียมความพร้อมด้วย นอกจากนั้นควรมีห้องนอน ห้องเก็บของ ห้องครัว ห้องน้ำ และห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งควรอยู่ในตัวอาคาร
- ต้องจัดให้มีน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาด
- ควรอยู่ในที่ที่ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ เช่น ห่างจากถนนที่มีรถสัญจรไปมาหรือห่างจากแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น

4) อุปกรณ์และเครื่องใช้ในศูนย์อนามัยเด็กเล็ก และการดูแลรักษา

(1) อุปกรณ์และเครื่องใช้

- กระดานดำ ขอลูก
- เครื่องนอน เช่น หมอน เสื่อหรือผ้าปูนอน ปลอกหมอน
- เครื่องเล่นกลางแจ้ง เช่น ชิงช้า ม้าหมุน
- เครื่องเล่นในร่ม ซึ่งเป็นไปในทางสร้างสรรค์
- น้ำสะอาด พร้อมทั้งแก้วน้ำ
- อุปกรณ์เครื่องครัว
- อุปกรณ์การสอน และรูปภาพต่าง ๆ
- อุปกรณ์ในการทำความสะอาดศูนย์ฯ เช่น ไม้กวาด
- โต๊ะ เก้าอี้
- อย่างล้างมือ
- ผ้าเช็ดมือ ผ้าขนหนู

- สมุดทะเบียนประวัติของเด็ก
- สมุดบัญชีเรียกชื่อ ป่วย ลา ขาด ของเด็ก
- สมุดบันทึก น้าหนัก/ส่วนสูง และแบบรายงาน ภ.101/1
- สมุดบันทึกการตรวจเยี่ยม
- บัญชีแสดงจำนวนเด็ก
- เครื่องเล่นวิทยุและเทป

(2) การดูแลรักษา

- ดูแลรักษาความเรียบร้อยของอาคารสถานที่
- ทำความสะอาดอาคารสถานที่
- ตกแต่งจัดสถานที่ให้เรียบร้อย
- รักษาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในศูนย์ฯ ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเสมอ

5) กิจกรรมประจำวันสำหรับเด็ก

08.00 น.	- เด็กมาที่ศูนย์อนามัยเด็กเล็ก
08.45 น.	- เข้าแถว เคารพธงชาติ สวดมนต์
09.10 น.	- ตรวจสอบสุขภาพและความสะอาดของร่างกาย
09.30 น.	- กิจกรรมเข้าจังหวะ
10.00 น.	- เข้าชั้นเรียน เรียกชื่อ
10.10 น.	- เตรียมความพร้อม เล่านิทาน ร้องเพลง รำ
11.00 น.	- เล่นในร่ม/กลางแจ้ง
11.30 น.	- ล้างมือเตรียมรับประทานอาหาร
11.45 น.	- รับประทานอาหารกลางวัน
12.45 น.	- แปรงฟัน และทำความสะอาดร่างกายเพื่อเตรียมตัว เข้านอน
13.00 น.	- เข้านอน สวดมนต์ ไหว้พระก่อนนอน
14.30 น.	- ตื่นนอน ล้างหน้า รับประทานอาหารว่าง ป้อนเล่นกลางแจ้ง
15.00 น.	- กลับบ้าน

6) แนวทางการจัดกิจกรรม

แนวทางการจัดกิจกรรมนี้ กองโภชนาการ กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข ได้คัดมาจากหนังสือแนวทางการจัดกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจัดทำโดยกรมการพัฒนาชุมชน ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญสถาบันต่าง ๆ พัฒนาขึ้นเป็นแนวทางพัฒนาเด็กวัยอนุบาล

ตัวอย่างแนวทางการจัดกิจกรรมรายเดือนและรายสัปดาห์

เดือนที่ 1

สัปดาห์ที่ 1

- (1) เด็กเริ่มมาศูนย์ฯ พี่เลี้ยงเด็กทำความรู้จักกับเด็กและผู้ปกครอง
- (2) พี่เลี้ยงเด็กแนะนำตัวเอง แนะนำตัวเด็กและเพื่อน ๆ
- (3) นำเด็กไปรู้จักสถานที่ต่าง ๆ ภายในศูนย์ฯ และบริเวณรอบ ๆ ศูนย์ฯ เช่น ห้องน้ำ

ห้องส้วม สนามเด็กเล่น

- (4) เล่นกลางแจ้ง (ชิงช้า, ไม้ลื่น, ไม้กระดก ฯลฯ)
- (5) เล่นในร่ม (รถลาก, ลูกบอล, ตุ๊กตา, ลูกบิด ฯลฯ)
- (6) ฟังนิทาน

- ใช้นิ้วมือหรือถุงกระดาษประกอบการเล่า
- ให้อุปกรณ์ที่เร้าเริงยิ้มแย้มแจ่มใส
- ชมเชยเด็กที่ไม่ร้องไห้และชอบมาศูนย์ฯ

(7) ฝึกการไหว้และกล่าวคำสวัสดิ์

- ให้อุปกรณ์เด็กกำลังไหว้ผู้ใหญ่
- พี่เลี้ยงเด็กอธิบายและทำตัวอย่างให้ดู
- ให้เด็กที่กล้าแสดงตัวออกมาให้เพื่อนดู
- ร้องเพลงสวัสดิ์คุณครูที่รักให้เด็กฟัง พร้อมทำท่าประกอบ
- พี่เลี้ยงเด็กคอยฝึกและเตือนให้เด็กทำงานเป็นนิสัย

(8) ชั่งน้ำหนักแล้วบันทึกเป็นรายบุคคลลงในสมุด และบันทึกบันทึกการเจริญเติบโตของเด็ก

(กราฟ)

เดือนที่ 1

สัปดาห์ที่ 2

- (1) เล่นกลางแจ้ง (เครื่องเล่นสนาม)
- (2) เล่นในร่ม (ลูกบอล, รถ, ตุ๊กตา ฯลฯ)
- (3) เล่นแต่งตัวให้ตุ๊กตา
- (4) เล่นทดลองใส่และถอดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของตนเอง
 - กอนและใส่ลูกกระดุมเสื้อ
 - ดึงและรูดซิป
- (5) ฟังนิทานเกี่ยวกับเรื่องการแต่งกาย
 - เน้นเรื่องการแต่งกายที่เหมาะสมกับฤดูกาล
 - ให้อูเสื้อผ้าชนิดต่าง ๆ ที่เหมาะสำหรับเด็ก
- (6) ร้องเพลงเกี่ยวกับเรื่องการรักษาความสะอาด
 - ร้องเพลงเราล้างมือ
- (7) ฟังนิทานเกี่ยวกับรักษาความสะอาด
 - ใช้หุ่นมือประกอบการเล่า
 - ใช้ภาพนิทาน
- (8) ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับเรื่องการรักษาความสะอาด
 - พาเด็กไปล้างหน้า แปรงฟัน ล้างมือ เช็ดมือ ฯลฯ
 - พี่เลี้ยงเด็กคอยเตือนเด็กให้ทำจนติดเป็นนิสัย
- (9) ผูกการไหว้ กล่าวคำสวัสดิ์ ขอบคุณ ขอบใจ
 - ร้องเพลง ขอบคุณ ขอบใจ
 - ให้เด็กปฏิบัติจริง
 - เล่าเรื่องประกอบหุ่น
- (10) เล่นเกมทายชื่อตะลือกดอกแต็ก
- (11) จำเครื่องหมายตนเองที่เป็นภาพ
- (12) สนทนาเรื่องวันสำคัญประจำสัปดาห์

เดือนที่ 1

สัปดาห์ที่ 3

- (1) เล่นกลทรงแฉ่ง
- (2) เล่นในร่ม (เล่นแท่งไม้ เครื่องต่อพลาสติก เล่นต่อแผ่นไม้เป็นรูปต่าง ๆ เล่นตุ๊กตา เล่นเครื่องครัว)
- (3) ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการแต่งกาย
 - แข่งขันกันใส่และถอดกระดุมเสื้อ
 - ถอดและใส่เสื้อผ้าของตนเอง
- (4) ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด
 - ฝึกให้ล้างมือทุกครั้งก่อนรับประทานอาหาร
 - ช่วยเก็บเศษขยะในห้อง
- (5) ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม
 - พาเด็กไปใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม
 - รดน้ำเมื่อใช้ห้องส้วมแล้ว
- (6) เล่นเกี่ยวกับการนั่ง ยืน นอน ที่ถูกวิธี
 - เล่าเรื่องประโยชน์ของการนั่ง ยืน นอน ที่ถูกวิธี
 - พี่เลี้ยงเด็กทำตัวอย่างให้ดูและฝึกเด็ก
- (7) เล่น นั่ง ยืน นอน ให้เข้ากับจังหวะ โดยใช้จังหวะกลองเป็นสัญญาณ เช่น ตีกลอง 1 ที่นั่ง

ดี 2 ที่ยืน ฯลฯ

- (8) รู้จักการไหว้ การกล่าวคำสวัสดิ์ ขอบคุณ ขอโทษ
 - ร้องเพลงสวัสดิ์
 - ดูภาพการไหว้ แล้วให้เด็กปฏิบัติ
 - พี่เลี้ยงเด็กคอยฝึกคอยเตือนให้เป็นนิสัย
- (9) เล่นร้องเพลง เรียกชื่อเพลง 'ฉันอยู่ที่นี่'
- (10) ให้จำเครื่องหมายและชื่อของตนเอง
 - คู่มือบัตรชื่อของแต่ละคนที่มีเครื่องหมายประกอบ
 - หยิบบัตรชื่อของคนเมื่อพี่เลี้ยงเด็กเรียก

เดือนที่ 1

สัปดาห์ที่ 4

- ทบทวนและสังเกตในเรื่องต่อไปนี้
- การเล่นที่ถูกต้อง
- มารยาทที่พึงปฏิบัติ
- การรักษาความสะอาดเครื่องแต่งกายและเครื่องใช้ เสื้อผ้า
- การใช้ห้องน้ำห้องส้วม
- การช่วยตัวเองในเรื่องแต่งกาย
- การนั่ง ยืน นอน ที่ถูกต้อง
- การร้องเพลงและทำท่าทางประกอบ
- การจำเครื่องหมายของตนเอง

7) การวัดและประเมินผล ไม่ปรากฏรายละเอียด

2. การวิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบของหลักสูตร

การจัดตั้งศูนย์อนามัยเด็กเล็กนั้น นับเป็นความพยายามอีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยเหลือเด็กปฐมวัยและตอบสนองความต้องการของคนในสังคม กล่าวคือ สภาพสังคมที่พ่อแม่ผู้ปกครองต้องขวนขวายทำมาหาเลี้ยงชีพและเดินทางเข้าสู่เมืองใหญ่ จนเกิดปัญหาการทอดทิ้งเด็ก หรือ ปล่อยให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากบุคคลอื่น ซึ่งขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะแนวคิดจากคนรุ่นเก่า เช่น ปู่ย่า ตายาย ที่อาจดูแลให้เด็กได้รับอาหารเพียงพอเพื่อให้ท้องอืดและมีชีวิตรอไปวัน ๆ โดยมีได้คำนึงถึงว่าเด็กจะได้รับอาหารที่มีคุณค่าเพียงพอหรือไม่ จึงเกิดปัญหาเด็กขาดสารอาหาร เด็กไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร และส่งผลให้พัฒนาการด้านต่าง ๆ อาจล่าช้าหรือชะงัก ศูนย์อนามัยเด็กเล็กจึงพยายามแก้ปัญหาในจุดนี้ โดยการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ตลอดจนการอบรมให้การศึกษาแก่เด็กโดยเริ่มตั้งแต่เด็กวัย 3 เดือน ถึง 5 ปี ซึ่งการรับเด็กตั้งแต่วัย 3 เดือนนี้ เป็นกลวิธีที่ที่แบบอย่างหนึ่งคือ รับเด็กที่หย่านมแม่แล้ว เพราะปกติเด็กทารกควรได้ดื่มนมแม่เป็น ระยะเวลา 3 เดือน เป็นอย่างน้อย

ในด้านแนวทางการดำเนินกิจกรรมสำหรับเด็กนั้น ได้นำมาจากแนวการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งจัดสำหรับเด็กวัย 3 - 6 ปี ดังนั้นแนวทางการจัดกิจกรรมจึงอาจนำมาใช้ได้เฉพาะในส่วนที่ใช้สำหรับเด็ก 3 - 6 ปี ส่วนแนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอ่อน หรือเด็กที่อายุต่ำกว่า 3 ปีนั้นยังไม่มี ซึ่งพออนุมานได้ว่า น่าจะยังไม่มีแนวหลักสูตรที่ใช้ คงเพียงเน้นการเลี้ยงดูและดูแลในด้านโภชนาการและอนามัยเป็นสำคัญ

หลักสูตรเด็กเล็ก ฉบับ พ.ศ. 2524

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรฉบับนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากผลการทดลองจัดชั้นเด็กเล็กขึ้นในโรงเรียนประชาบาลและเทศบาลที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อปี พ.ศ. 2495 ซึ่งปรากฏว่าทดลองแล้วได้ผลดีเป็นที่นิยมของประชาชน จึงอนุญาตให้โรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมเปิดชั้นเด็กเล็กขึ้นได้โรงเรียนละ 1 ห้อง ดังนั้นหน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาจึงได้จัดวางแผนการจัดการจัดประสบการณ์ หรือ หลักสูตรชั้นเด็กเล็กไว้เพื่อเป็นแนวทางให้การศึกษาอบรมเด็กเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2524 จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรเด็กเล็กขึ้น

1.1 ความมุ่งหมาย

การจัดการศึกษาให้ในชั้นเด็กเล็กมีจุดมุ่งหมายที่จะอบรมเด็กให้มีความพร้อมดังต่อไปนี้

- 1) ด้านร่างกาย ส่งเสริมร่างกายให้มีความเจริญเติบโต แข็งแรง ผิวกิจนิสัยและสุขนิสัยที่ดี เช่น รู้จักรักษาความสะอาด เลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์และเป็นเวลา ตลอดจนการใช้ห้องน้ำ ห้องส้วมได้ถูกต้อง ผูกให้เล่นและออกกำลังกาย เพื่อบริหารกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ทั้งรู้จักการพักผ่อนที่ถูกต้อง
- 2) ด้านจิตใจ - อารมณ์ ส่งเสริมด้านสุขภาพจิตและปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับจริยภาพต่าง ๆ เช่น มีจิตใจว่าเร็งแจ่มใส ชื่นชมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงาม ผูกให้มีใจเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ กตัญญูกตเวทีกเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ประหยัด ขยันหมั่นเพียร อดทน รู้จักควบคุมอารมณ์และเชื่อถือในคำสั่งสอนของศาสนา
- 3) ด้านสังคม ส่งเสริมการพัฒนาลักษณะนิสัยให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น ปลูกฝังให้เด็กรู้จักเคารพตนเอง ปฏิบัติตนต่อหมู่คณะ กล้าพูด กล้าแสดงออกด้วยตนเอง

2) เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์

- จุดประสงค์ทั่วไป

- (1) เพื่อให้ร่างกายแข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร การพักผ่อน การขับถ่ายและการรักษาความสะอาด
- (2) เพื่อให้รู้จักช่วยตัวเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุและโรคร้ายไข้เจ็บได้
- (3) เพื่อปลูกฝังและอบรมให้มีสังคมนิสัยที่ดี สนทนา เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- (4) เพื่อให้รู้จักคุณค่า มองเห็นความสวยงาม รักและชื่นชมธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติสิ่งที่สวยงาม
- (5) เพื่อปลูกฝังให้มีอุปนิสัยที่ดี มีอิริยาบถดี มีใจกว้างแจ่มใส อยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
- (6) เพื่อให้รู้จักสิทธิหน้าที่ของตน ไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- (7) เพื่อให้มีนิสัยอยากรู้อยากเห็น ช่างสังเกต มีเหตุผล ศึกษาหาความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติด้วยตนเอง

3) สร้างเสริมลักษณะนิสัย

- จุดประสงค์ทั่วไป

- (1) ปลูกฝังจริยธรรม ค่านิยมและเจตคติที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก
- (2) เพื่อฝึกให้เป็นคนมีระเบียบ ประณีตและช่างสังเกต
- (3) เพื่อส่งเสริมให้มีรสนิยมที่ดี รักสวยงาม ช่างชื่นชมความไพเราะของเสียงดนตรี
- (4) เพื่อปลูกฝังให้มีเจตคติที่ดีต่อศิลปะ
- (5) เพื่อปลูกฝังให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- (6) เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักแสดงออกตามความถนัด และความสามารถของแต่ละบุคคล
- (7) เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- (8) เพื่อฝึกประสาทสัมผัส

1.4 แนวการวัดผลชั้นเด็กเล็ก

เด็กชั้นเด็กเล็ก เป็นเด็กก่อนระดับประถมศึกษา อายุระหว่าง 5 - 6 ปี เป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต ความสามารถและการแสดงออกอาจเปลี่ยนแปลงตามสิ่งแวดล้อม การวัดผลควรเป็นเรื่องของการวัดความพร้อมและพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเพื่อสนองความมุ่งหมายที่วางไว้ ไม่ใช่วัดเพื่อตัดสินได้หรือตก การวัดผลในชั้นเด็กเล็กควรใช้หลาย ๆ วิธีดังต่อไปนี้คือ

(1) การสังเกต

(1.1) ครูสังเกตเด็กขณะเล่น เรียนและทำงาน ควรสังเกตโดยสม่ำเสมอทั้งเป็นหมู่คณะ เป็นรายบุคคล เพื่อทราบความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านต่าง ๆ เมื่อมีอะไรผิดปกติขึ้นในตัวเด็ก ๆ ครูจะได้ทราบ เข้าใจสาเหตุและแก้ไขปัญหานั้นได้ ดังนั้นครูควรใช้วิธีสังเกตเป็นพื้นฐานและควรจดบันทึกไว้เพื่อกันลืม เนื่องจากเด็กวัยนี้ยังไม่สามารถเข้าใจตนเองพอจะบอกเล่าความต้องการอันแท้จริงให้ผู้ใหญ่เข้าใจได้

(1.2) ควรสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลทุกครั้งที่จัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก

(1.3) ควรมีแบบบันทึกการสังเกต โดยมีรายการเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรสังเกตของเด็กแต่ละคนไว้ด้วย

(1.4) ควรบันทึกข้อบกพร่อง ข้อดีและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กไว้ด้วย

2) การสนทนา วิธีนี้ใช้ได้ตั้งแต่เริ่มต้นสอน กำลังสอน และหลังจากสอนแล้ว

(2.1) ชักถามเรื่องราวและประสบการณ์ตามที่เด็กได้พบเห็น

(2.2) ถ้าจะวัดผลการสนทนา ควรจะจัดเป็นอันดับ ดีมาก ดี พอใช้ เด็กคนใดที่จะต้องแก้ไขหรือส่งเสริมควรบันทึกไว้ในช่องหมายเหตุ

3) การตรวจผลงาน วิธีนี้ได้จากการนำผลงานของเด็ก เช่น สมุดทำงาน ภาพเขียน สิ่งประดิษฐ์ ฯลฯ มาตรวจ ทั้งนี้โดยจัดเป็นกลุ่มตามอันดับคุณภาพของงาน ควรมี 3 - 5 อันดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง อ่อน อ่อนมาก หรือดี ปานกลาง อ่อน การจัดอันดับคุณภาพเพื่อจะได้ดูความเคลื่อนไหวทางการพัฒนาการของเด็ก ถ้าเด็กอยู่ในอันดับดี แสดงว่าการเรียนมีผลดีเพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กแต่ละครั้ง และเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสประเมินผลตนเองทราบข้อบกพร่องของตนเอง เป็นการสะดวกในการแก้ไขปรับปรุงเด็กได้ง่ายขึ้นด้วย

4) การใช้ข้อสอบปากเปล่า วิธีนี้เหมาะกับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งยังอ่านและเขียนหนังสือไม่ได้ ควรปฏิบัติดังนี้

(4.1) สร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน น่าสนใจและเป็นกันเอง

(4.2) ควรเตรียมข้อสอบไว้ล่วงหน้าว่าจะถามอะไร และถามอย่างไร ข้อสอบอาจจะเป็นรูปภาพหรือของจริง ทั้งนี้ก็เพื่อความยุติธรรม จะได้ถามเด็กในเนื้อหาชุดเดียวกัน ควรลำดับเนื้อเรื่องให้น่าสนใจ และต่อเนื่องกันด้วย

(4.3) ควรใช้วิธีนี้อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง เพื่อทราบผลการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก

(4.4) การบันทึกการวัดผลใช้แบบการจัดอันดับคุณภาพ

5) การใช้ข้อทดสอบ ใช้สอบเด็กเพื่อบันทึกคะแนนไว้เป็นหลักฐาน

(5.1) ควรใช้วิธีนี้อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง

(5.2) ควรจัดข้อทดสอบให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก และควรคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ คือ ภาพชัดเจน เนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์ที่สอน

2. การวิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบของหลักสูตร

คงไม่อาจกล่าวได้เต็มที่นักว่า หลักสูตรเด็กเล็กฉบับนี้ได้รับการปรับปรุงหรือมีแนวมาจากหลักสูตรเด็กเล็ก ฉบับปี 2494 เพราะเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันดูในองค์ประกอบต่าง ๆ แล้ว เรียกได้ว่า หลักสูตรฉบับปี 2524 นี้ ไม่มีส่วนใดคล้ายคลึงกับหลักสูตรฉบับ 2494 เลย จึงอาจอนุมานได้ว่า หลักสูตรเด็กเล็กฉบับนี้เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาในระยะเวลาไล่เลี่ยกับการปรับหลักสูตรอนุบาล ปี พ.ศ.2522 จึงน่าจะมีผลทำให้การจัดแบ่งกลุ่มวิชาต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน คือ เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย เตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์ เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์และเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย เพราะหลักสูตรทั้งสองต่างก็มุ่งเน้น การเตรียมเด็กเพื่อนักเรียนชั้นประถมปีที่หนึ่งเป็นสำคัญ นอกจากนั้นหลักสูตรทั้งสองฉบับยังกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละวิชาไว้เหมือนกัน เว้นแต่เพียงหลักสูตรเด็กเล็กที่มีจุดประสงค์ปลายทางเพิ่มเข้ามาและรวมไปถึงเรื่องของกาวัดการประเมินผลซึ่งใช้วิธีการเหมือนกันทั้งสิ้น โดยให้น้ำหนักของการประเมินผลด้วยการสังเกตและสนทนามากกว่าวิธีอื่น ๆ และก็ยังคงให้ใช้วิธีการประเมินให้ครบถ้วนทุกวิธีด้วย

จึงพออนุมานได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรเด็กเล็กนี้ เน้นความสอดคล้องกับพื้นฐานด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับหลักสูตรอนุบาลที่ปรับปรุงก่อนหน้านั้นแทบทุกประการ คือ พื้นฐานทางการเมือง การปกครอง การศึกษา สังคมและจิตวิทยาาร่วมกัน

หลักสูตรเด็กเล็ก ฉบับ พ.ศ.2526

จากผลการวิจัยในต่างประเทศ และในประเทศเกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียน ต่างชี้ให้เห็นว่า การเตรียมความพร้อมให้กับเด็กวัยก่อนเกณฑ์ การศึกษาภาคบังคับ มีความสำคัญในการช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนของเด็กลดการตกซ้ำชั้น ต้องใช้บริการซ่อมเสริมในระดับชั้นที่สูงขึ้น จึงได้จัดให้มีโครงการเปิดชั้นเด็กเล็กในท้องถิ่นที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาการใช้ภาษาอื่นมากกว่าภาษาไทย โดยมุ่งที่จะเตรียมความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเป็นสำคัญเพื่อให้พร้อมที่จะเรียนในชั้นประถมศึกษาต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2527) จึงได้มีการปรับปรุงและจัดทำแนวการจัดประสบการณ์ และแผนการจัดประสบการณ์ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้การจัดบรรลุผลได้ดี

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

1.1 จุดมุ่งหมาย

เป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กอายุวัยก่อนเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ 1 ปี โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเตรียมเด็กให้มีความพร้อมในการเรียนประถมศึกษาต่อไป และส่งเสริมพัฒนาของเด็กทุกด้าน กล่าวคือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนคุณธรรม ค่านิยม อันพึงประสงค์ของชาติ

1.2 ขอบข่ายและเนื้อหาสาระในการจัดประสบการณ์

แนวการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กไม่ได้จัดเป็นรายวิชา แต่จะนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเด็กมารวบรวมจัดหมวดหมู่เป็น 3 มวลประสบการณ์ดังต่อไปนี้

- 1) เตรียมสร้างเสริมทักษะ ภาษาไทยและคณิตศาสตร์
- 2) เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์
- 3) เตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย

1. เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทยและคณิตศาสตร์

1.1) เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย

เนื้อหาของ การเตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทยนี้จะเน้นเรื่องของการฝึกฟังและพูดมารยาทในการฟังการพูด และฝึกประสาทสัมผัสพื้นฐานระหว่างมือ สายตาและการฟัง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการอ่านและเขียน

การสร้างเสริมทักษะภาษาไทย มีรายการประสบการณ์ดังนี้

1.1.1) การฟัง

- (1) ความพร้อมในการฟัง
- (2) ฟังคำพูด คำสั่งเข้าใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง
- (3) มารยาทในการฟัง
- (4) ฟังนิทานหรือเรื่องราวแล้วจับใจความได้
- (5) ฟังเพลง คำคล้องจอง และการเล่นที่สร้างเสริม

ประสบการณ์ทางภาษา

1.1.2) การพูด

- (1) ความพร้อมในการพูด
- (2) มารยาทในการพูด
- (3) การสนทนาซักถาม
- (4) การเล่าเรื่องราวหรือนิทาน
- (5) การแสดงความคิดเห็น
- (6) ร้องเพลง คำคล้องจอง การเล่นที่สร้างเสริม

ประสบการณ์ทางภาษา

1.1.3) ความพร้อมในการอ่าน

- (1) การเปรียบเทียบภาพ สิ่งที่คล้ายกัน ต่างกัน หรือสิ่งที่ขาดหายไป
- (2) อ่านภาพโดยการเคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวา
- (3) การออกเสียงคำตามแบบอย่างที่ต้องการ
- (4) การเล่าเรื่องราวตามลำดับภาพ
- (5) การปฏิบัติตนในการใช้หนังสือและมุมหนังสือ

1.1.4) ความพร้อมในการเขียน

- (1) การลากเส้นเสรี
- (2) การลากเส้นตามแบบอย่าง
- (3) การลากเส้นตามรอย
- (4) การวาดภาพพระบายสี
- (5) วิธีการจับดินสอ ดินสอสี

1.2) เตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์

เนื้อหาของการเตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์ มุ่งปูพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ เช่น รูปทรง การนับจำนวนไม่เกิน 10 การเปรียบเทียบความแตกต่างของสิ่งของ เป็นต้น

การเตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์มีรายการประสบการณ์ ดังนี้

- (1) การเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ตามรูปร่าง สี ขนาด น้ำหนัก และปริมาณ
- (2) ตำแหน่งสิ่งของ ไกล - ใกล้ บน - ล่าง หน้า - หลัง
- (3) การจัดอันดับสิ่งของ เช่น ก่อน - หลัง สูง - ต่ำ
- (4) การนับปากเปล่า 1 - 30
- (5) การเปรียบเทียบจำนวนโดยจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง
- (6) การนับโดยรู้ค่าและความหมาย จำนวน 1 - 10
- (7) ความหมายของคำว่า มี - ไม่มี
- (8) รวมของเป็นหมวดหมู่หรือแยกเป็นหมู่ย่อย โดยเพิ่มหรือลดจำนวนภายใน 1-10
- (9) การฝึกกล้ามมือ

2) การเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์

เนื้อหาของการเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ ประกอบด้วยประสบการณ์พื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ดีในสังคม ความสนใจในสิ่งแวดล้อม และการคิดแก้ปัญหา การเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีรายการประสบการณ์ ดังนี้

- (1) ชื่อ สกุล วันเดือนปีเกิด ของตนเอง
- (2) ชื่อ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และอาชีพของผู้ปกครอง

- (3) ที่อยู่และสถานที่ใกล้เคียง
- (4) ชื่อสถานที่ตั้งและสถานที่ใกล้เคียงโรงเรียน
- (5) บุคคลที่ควรรู้จักในโรงเรียน
- (6) หน้าที่และการปฏิบัติตนในโรงเรียน
- (7) มารยาทในโรงเรียน
- (8) สมาชิกในครอบครัว
- (9) มารยาทและการปฏิบัติตนต่อสมาชิกในครอบครัว
- (10) หน้าที่ของเด็กภายในบ้าน
- (11) ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
- (12) การระวังรักษาและทำความสะอาดส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
- (13) การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์
- (14) การเล่น การพักผ่อน และการขับถ่าย
- (15) การระวังรักษาความปลอดภัยให้ตนเองและผู้อื่น
- (16) การเก็บและดูแลเครื่องใช้เครื่องนุ่งห่มของตน
- (17) การรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียนและสถานที่ต่าง ๆ
- (18) พืชที่อยู่รอบตัวเรา และพืชในท้องถิ่น
- (19) สัตว์
- (20) ดิน หิน ทราย
- (21) ไฟ น้ำ แสง เสียง
- (22) กลางวัน กลางคืน
- (23) ฤดูกาล
- (24) ปรากฏการณ์ธรรมชาติ
- (25) วันสำคัญ
- (26) บุคคลสำคัญ
- (27) สถานที่สำคัญ
- (28) ประเพณีสำคัญ

3) การเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย

เนื้อหาของการเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัยนี้จะเป็นประสบการณ์ที่ปูพื้นฐานทางด้านอารมณ์และจิตใจ ปลูกฝังนิสัยที่ดีในชีวิต รักสิ่งสวยงาม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย มีรายการประสบการณ์ ดังนี้

- (1) การวาดภาพระบายสี
- (2) การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุต่าง ๆ
- (3) การทดลองเกี่ยวกับสี
- (4) การประดิษฐ์
- (5) การปั้น พับ ฉีก ตัด ปะ ร้อย และสาน
- (6) การแสดงออกทางศิลปะตามความรู้สึกนึกคิดอิสระและสร้างสรรค์
- (7) การเห็นความสวยงามของศิลปะ
- (8) การควบคุมประสาทสัมผัสระหว่างตาและมือ
- (9) การร้องเพลงและเคาะจังหวะ
- (10) การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ
- (11) การเห็นความไพเราะของดนตรี เพลง
- (12) การปฏิบัติตนตามจริยธรรมที่ดีงาม เช่น กตัญญู รับผิดชอบ

ไม่พูดปด เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ

- (13) การทำงานอย่างมีระเบียบ และใช้ความสังเกต
- (14) การมีสังคมนิสัยที่ดี สามารถเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- (15) การใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น โยน รับลูกบอล

การทรงตัว การกระโดด คลาน ปีนป่าย ฯลฯ

1.3 แผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก

ประสบการณ์ต่าง ๆ ข้างต้นอาจนำมาจัดเป็นหน่วยการสอนหรือแผนการจัดประสบการณ์ ได้ 30 แผน ใช้เวลาทั้งสิ้น ประมาณ 40 สัปดาห์ หรือหนึ่งปีการศึกษา หน่วยการสอนหรือแผนการจัดประสบการณ์ 30 แผน มีรายการดังต่อไปนี้ (หมายเหตุ : หน่วยการสอนหรือแผนการจัดประสบการณ์ 30 แผนนี้ เป็นเพียงแนวทางหรือตัวอย่างเท่านั้น แต่ละท้องถิ่นอาจจะจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากนี้ตามความเหมาะสม)

แผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก

- 1) ปฐมนิเทศ
- 2) โรงเรียนของเรา
- 3) ตัวเรา
- 4) ผลไม้
- 5) สวัสดิศึกษา
- 6) วันเข้าพรรษา
- 7) ฟนจำ
- 8) ชุมชนของเรา (ของโรงเรียน)
- 9) วันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระบรมราชินีนาถ และวันแม่
- 10) ผีเสื้อแสนสวย
- 11) บ้านที่รัก
- 12) บ้านที่น่าอยู่
- 13) อยู่ดีมีสุข
- 14) ข้าว
- 15) ผัก
- 16) วันปิยมหาราช
- 17) วันลอยกระทง
- 18) แผ่นดินที่รัก (ดิน หิน ทราย ฯลฯ)
- 19) วันพระพ่อเมืองของประชาชน
- 20) ไม้ดอกไม้ประดับ
- 21) ป.ปลาตาโต
- 22) วันปีใหม่
- 23) ฉันทรักฤดูหนาว
- 24) วันเด็ก, วันครู
- 25) สัตว์
- 26) นกน้อย
- 27) บุคคลที่ควรรู้จัก
- 28) วันมาฆบูชา
- 29) กลางวัน กลางคืน และ 30) ฤดูร้อน

1.4 ตารางกิจกรรมประจำวัน

จากแนวทางการจัดกิจกรรมข้างต้นอาจจะจัดเป็นตารางกิจกรรมประจำวัน

ได้ดังนี้

08.30 - 08.45 น.	รับเด็กเป็นรายบุคคล บันทึกคำพูดเด็กและพาเด็กไปห้องน้ำ
08.45 - 09.00 น.	เคารพธงชาติและสวดมนต์
09.00 - 09.10 น.	สนทนา ข่าว และเหตุการณ์
09.10 - 09.30 น.	กายบริหารและจังหวะ
09.30 - 10.30 น.	ศิลปะฝึกทักษะพื้นฐาน และเล่นตามมุม
10.30 - 10.40 น.	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
10.40 - 11.00 น.	กิจกรรมในวงกลม (อภิปราย สนทนา เล่านิทาน)
11.00 - 11.30 น.	เล่นกลางแจ้ง
11.30 - 12.30 น.	พักรับประทานอาหาร
12.30 - 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 - 14.20 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 - 14.30 น.	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
14.30 - 14.45 น.	เกมการศึกษา
14.55 - 15.00 น.	สรุป

5. การประเมินผล

การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการวัดความพร้อมและพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเพื่อสนองความมุ่งหมายที่วางไว้ โดยวิธีการต่อไปนี้

- 1) การสังเกต ครูสังเกตเด็กขณะที่เล่นหรือทำงานและควรสังเกตโดยสม่ำเสมอ ทั้งเป็นหมู่คณะและเป็นรายบุคคล เพื่อทราบความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านต่าง ๆ
- 2) การสนทนา ครูซักถามเรื่องราวและประสบการณ์ของเด็ก
- 3) ศึกษาผลงานของเด็กในระยะเวลาต่าง ๆ เพื่อพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการ และหรือการเปรียบเทียบพัฒนาการในแต่ละครั้ง
- 4) ใช้ข้อสอบปากเปล่า ซึ่งอาจเป็นรูปภาพหรือของจริง เพราะเด็กวัยนี้ยังไม่เรียนการอ่านและเขียนหนังสือ

5) ทดสอบความสามารถด้านต่าง ๆ เช่น การกระโดด การเดินทรงตัว การรับและโยนลูกบอล ความสัมพันธ์ระหว่างมือและตา ฯลฯ ควรทดสอบภาคเรียนละครั้ง

จุดมุ่งหมายหลักของการประเมินผล คือ การที่จะทราบว่าเด็กคนใดมีความพร้อมทางด้านใด อย่างไรและสมควรจะช่วยเหลือเด็กที่ยังไม่พร้อมโดยการจัดประสบการณ์เพิ่ม และเด็กที่มีความพร้อมแล้วจะจัดประสบการณ์เสริมอย่างไร วิธีการประเมินโดยการสังเกตของครูจึงเป็นวิธีการสำคัญ ซึ่งครูชั้นเด็กเล็กจำเป็นจะต้องฝึกฝนวิธีการบันทึกและสังเกตเป็นพิเศษ

2. การวิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบของหลักสูตร

จากการวิเคราะห์ ได้พบว่า หลักสูตรเด็กเล็กฉบับนี้เริ่มมีลักษณะที่ก้าวขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง นั่นคือ การเพิ่มกิจกรรมต่าง ๆ เข้าไปในหลักสูตรซึ่งก่อนหน้านี้ ในปี พ.ศ.2522 หลักสูตรอนุบาลได้นำร่องไปแล้ว กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ ศิลปะศึกษา การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง กิจกรรมพื้นฐาน กายบริหารและจังหวะ กิจกรรมในวงกลม และเกมการศึกษา โดยเน้นการนำกิจกรรมเหล่านี้เข้าไปสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา และหน่วยการสอน ดังจะเห็นได้จากการนำเอากิจกรรมหลัก 3 กิจกรรมไปบันทึกลงในแผนการจัดประสบการณ์ทุก ๆ วัน ได้แก่ กิจกรรมกายบริหารและจังหวะ กิจกรรมในวงกลม และเกมการศึกษา

อาจจะเห็นด้วยว่า การนำกิจกรรมมาบูรณาการสอน ร่วมกับวิชาและหน่วยการสอนซึ่งเป็นเรื่องใหม่ อาจจะทำให้ผู้ปฏิบัติขาดความเข้าใจเพียงพอ จึงเห็นได้ว่า ทั้งในเอกสารหลักสูตร คือ แนวประสบการณ์ และแผนการจัดประสบการณ์ ต่างเน้นให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทั้งหกกิจกรรมไว้อย่างละเอียดทีเดียว

ความแตกต่าง หรือความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดของหลักสูตรเด็กเล็กฉบับนี้ จึงอยู่ที่การนำกิจกรรม 6 กิจกรรมหลัก และหน่วยการสอนเข้ามาใช้ในหลักสูตร ทั้งนี้ ต้องยอมรับว่า เพื่อให้สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยเป็นสำคัญซึ่งการวิจัยนั้นอาจถือเป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งทางการศึกษา และจิตวิทยา ส่วนวิจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองนั้น เห็นได้ว่า ได้เป็นตัวการสำคัญในการกำหนดหน่วยการสอนขึ้นมา ล้วนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตัวเด็กทั้งสิ้น เพราะเรื่องของสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ตลอดจนการเมืองการปกครอง ก็คือเรื่องที่อยู่รอบตัวเด็ก ตลอดเวลานั่นเอง

อย่างไรก็ตาม จะสังเกตเห็นว่า หลักสูตรฉบับนี้มีลักษณะเป็นแนวให้ความรู้แก่ครูมากกว่าที่จะเป็นตัวหลักสูตร

หลักสูตรเด็กเล็ก ฉบับ พ.ศ.2528

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

เนื่องจากหลักสูตรฉบับนี้ ได้ปรับมาจากหลักสูตรฉบับ พ.ศ.2526 องค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรจึงคล้ายคลึงกับหลักสูตรฉบับเดิม แต่ได้เพิ่มเติมสาระในบางจุดเข้ามามากขึ้น เท่านั้น กล่าวคือ

- 1) เพิ่มหลักการของหลักสูตรหรือแนวประสงค์การดำเนินงาน ดังนี้
 - 1.1) เป็นประสงค์การที่มุ่งปลูกฝังเด็กให้มีพื้นฐานชีวิตที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรม
 - 1.2) เป็นประสงค์การที่มุ่งสร้างเสริมเด็กให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้เหมาะสมตามวัย
 - 1.3) เป็นประสงค์การที่มุ่งสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนให้กับเด็ก
 - 1.4) เป็นประสงค์การที่มุ่งเตรียมเด็กให้มีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา
- 2) เพิ่มจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเข้ามาอีกประการหนึ่ง คือ นอกเหนือจากมุ่งเตรียมความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กมีทักษะพื้นฐานที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาแล้ว ยังมุ่งให้เด็กดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขด้วย
- 3) แม้จะยังคงขอบข่ายของการจัดประสงค์การเป็น 3 ประสงค์การเช่นเดิมแต่ก็ได้มีการกำหนดจุดประสงค์แต่ละมวลประสงค์การเพิ่มเติมเข้ามา (คล้ายกับหลักสูตรอนุบาลฉบับ พ.ศ.2522)
- 4) รายการสร้างเสริมประสงค์การได้เพิ่มเนื้อหา เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและเรื่องภูมิประเทศที่ตนอยู่เข้ามาด้วย
- 5) หน่วยการสอนเพิ่มขึ้นจากเดิมอีก 5 หน่วย ได้แก่
 - หน่วยพุทธประวัติ
 - หน่วยต้นไม้ที่รัก
 - หน่วยมด
 - หน่วยแมงมุม
 - หน่วยสัตว์ที่เป็นพาหนะนำโรค
 ทั้งนี้ยังได้ปรับหน่วยสัตว์เป็นหน่วยสัตว์เลี้ยงด้วย

- 6) ปรับปรุงกิจกรรมการบริหารและจูงใจ เป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจูงใจ
- 7) ปรับปรุงกิจกรรมศิลปะฝึกทักษะพื้นฐาน เป็น กิจกรรมสร้างสรรค์
- 8) ใช้แนวทางการประเมินผล ครบคลุม 5 วิธีการ คือ การสังเกต การสนทนา การตรวจผลงาน การใช้ข้อสอบปากเปล่าและการใช้ข้อทดสอบ เห็นได้ว่าได้ตัดวิธีประเมินผลด้วยการทดสอบความสามารถด้านต่าง ๆ ออกไปกลายเป็นการใช้ข้อทดสอบมาแทน

นอกจากนี้ ยังเน้นการจัดน้ำหนักในการวัดประเมินผล โดยใช้การสังเกตให้มากที่สุด รองลงมาคือ การสนทนา และอันดับต่อมาจึงเป็นการตรวจผลงาน การทดสอบปากเปล่า และใช้ข้อทดสอบให้น้อยที่สุด โดยได้กำหนดรายละเอียดในการประเมินผลไว้คล้าย ๆ กัน แนวการวัดและประเมินผลในหลักสูตรอนุบาล พ.ศ.2522 ดังนี้

- 1) การสังเกต ควรกระทำสม่ำเสมอเมื่อเด็กอยู่ในสภาพการณ์ต่าง ๆ ทั้งเป็นหมู่และเป็นรายบุคคล โดยใช้แบบบันทึกทั้งข้อดีและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมด้วย
 - 2) การสนทนา วิธีนี้ใช้ได้ตั้งแต่เริ่มต้นสอน กำลังสอน และหลังจากสอนแล้ว จากนั้นควรประเมินผลการสนทนาออกมาเป็นอันดับ
 - 3) การตรวจผลงาน เพื่อดูพัฒนาการของเด็กและการแก้ไขปรับปรุง
 - 4) การใช้ข้อสอบปากเปล่า วิธีนี้เหมาะสมกับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งยังอ่าน และเขียนหนังสือไม่ได้ โดยยึดหลักการสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานเป็นกันเอง และประเมินโดยจัดอันดับคุณภาพ
 - 5) การใช้ข้อทดสอบ ใช้สอบเด็กเพื่อบันทึกคะแนนไว้เป็นหลักฐาน โดยควรใช้วิธีนี้ อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง และจัดข้อทดสอบให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก และควรคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ คือ ภาพชัดเจน เนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์ที่สอน
 - 5.1) ควรใช้วิธีนี้อย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง
 - 5.2) ควรจัดข้อทดสอบให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก และควรคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ คือ ภาพชัดเจน เนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์ที่สอน
- การประเมินผลเด็กระดับก่อนประถมศึกษานั้น ควรใช้วิธีสังเกต การสนทนา และตรวจผลงานให้มาก

2. การวิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบของหลักสูตร

ภาพที่ชัดเจนของหลักสูตรเด็กเล็กฉบับนี้ คือ การนำแนวคิดในการจัดอนุบาลศึกษาและแนวคิดในการจัดชั้นเด็กเล็กมารวมกัน ภายใต้ปรัชญาการศึกษาที่มุ่งเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยให้มีทักษะเพียงพอที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา ลักษณะเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะพื้นฐานทางการเมืองการปกครอง จิตวิทยา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องกับกล่าวคือ แนวนโยบายของรัฐนั้นมุ่งจะขยายการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กให้แพร่ขยายออกไปทั่วประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม คือ ช่วยเหลือพ่อแม่ในการดูแลและเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก โดยอาศัยหลักการจัดตามทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัยและสภาพของท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นสำคัญ อาศัย 'กิจกรรม' เป็นสื่อการเรียนรู้ของเด็ก และแน่นอนที่สุดว่าจะได้มีการระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในกิจกรรมเหล่านี้ด้วย และภายใต้พื้นฐานทางจิตวิทยาเป็นสำคัญ จึงได้เกิดแนวการประเมินผลที่ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานว่าประสบผลสำเร็จตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพียงไร และผลการดำเนินงานตามหลักสูตรที่ผ่าน ๆ มา ก็เป็นอีกจุดหนึ่งที่ได้นำมาพิจารณาร่วมกับปัจจัยต่าง ๆ จนเกิดการพัฒนารับปรุงหลักสูตรได้เช่นนี้

ข้อสังเกต ในแผนการจัดประสบการณ์ที่ปรับปรุงพร้อม ๆ กับหลักสูตรนี้ยังคงกำหนดกิจกรรมประจำวันไว้ 3 กิจกรรมเช่นเดิม คือ การเคลื่อนไหวและจังหวะ (เดิมเรียก กายบริหารและจังหวะ) กิจกรรมกลุ่ม (เดิมเรียกกิจกรรมในวงกลม) และเกมการศึกษา

หลักสูตรเด็กเล็ก ฉบับ พ.ศ.2531

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเด็กเล็กฉบับนี้ นับว่าเป็นหลักสูตรเด็กเล็กฉบับล่าสุดที่มีในขณะนี้ (2538) ที่ได้ปรับปรุงมาจากหลักสูตรฉบับเดิม ๆ ดังมีเหตุผลที่ได้กล่าวไว้ "... ในการดำเนินการจัดการศึกษาเด็กเล็กที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้จัดทำเอกสารแนวการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กให้ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษามาเป็นระยะหนึ่งแล้วสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปรับปรุงแนวการจัดประสบการณ์และแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาชั้นเด็กเล็กให้ได้ผลดี ถูกต้อง

ตามหลักวิชาการ และสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้น . . ." (สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

1.1 หลักการ

การจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นประสบการณ์ที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เพื่อปูพื้นฐานที่ดีให้แก่เด็ก
- 2) เป็นประสบการณ์ที่ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ ที่สนองความต้องการ ความสนใจที่สอดคล้องกับวัยของเด็ก
- 3) เป็นประสบการณ์พื้นฐานที่มุ่งเสริมให้เด็กช่วยตัวเองได้ตามควรแก่วัย
- 4) เป็นประสบการณ์ที่มุ่งปลูกฝังให้เด็กมีพื้นฐานที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรม

1.2 จุดมุ่งหมาย

แนวการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กมีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการตามความสามารถของแต่ละคนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
- 2) จัดประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข
- 3) มีทักษะพื้นฐานที่จะช่วยตัวเองได้ตามควรแก่วัย
- 4) มีทักษะพื้นฐานที่จะเรียนในชั้นประถมศึกษา

1.3 จุดประสงค์ของการจัดประสบการณ์

ในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่เด็ก มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทุกด้าน ดังนี้

- 1) พัฒนาการด้านร่างกาย
 - (1) เพื่อพัฒนาร่างกายให้เจริญเติบโตตามวัย
 - (2) เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และประสาทสัมผัส
 - (3) เพื่อปลูกฝังสุขนิสัยที่ดีในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง
- 2) พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ
 - (1) เพื่อให้มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส
 - (2) เพื่อให้รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเอง
 - (3) เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม
 - (4) เพื่อส่งเสริมให้มีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับ

มอบหมาย

3) พัฒนาการด้านสังคม

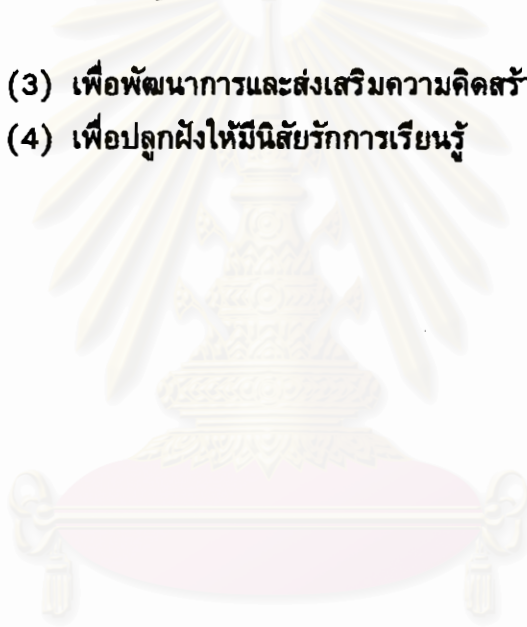
- (1) เพื่อให้รู้จักตนเองและบุคคลที่ใกล้ชิด
- (2) เพื่อให้รู้จักความสำคัญของครอบครัว สังคม และชุมชนของตน
- (3) เพื่อปลูกฝังให้มีสังคมนิสัยที่ดี
- (4) เพื่อปลูกฝังให้เกิดความสนใจ มีบทบาทในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและ

ธรรมชาติ

4) พัฒนาการด้านสติปัญญา

- (1) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย
- (2) เพื่อให้รู้จักสังเกต โดยการใช้ประสาทสัมผัส และใช้ในการคิดอย่างมี
- (3) เพื่อพัฒนาการและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- (4) เพื่อปลูกฝังให้มีนิสัยรักการเรียนรู้

เหตุผล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการประสบการณ์และเนื้อหา

รายการประสบการณ์และเนื้อหาของชั้นเด็กเล็กที่บรรจุไว้ที่นี่ เป็นแนวทางในการนำไปจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็ก

จุดมุ่งหมาย	พฤติกรรมและความสามารถ	ประสบการณ์และกิจกรรม
เพื่อพัฒนาร่างกาย	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ - พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก และประสาทสัมผัส - สุขอนามัย 	<ul style="list-style-type: none"> - การเล่นออกกำลังกายกลางแจ้งและในร่ม - การเคลื่อนไหวและการทรงตัว - การวาดภาพ ระบายสี - การฉีก ตัดปะ พับ ร้อยและการสานอย่างง่าย ๆ - การประดิษฐ์เศษวัสดุ การพิมพ์ภาพและการปั้น - การเล่นเกมเครื่องเล่นสัมผัสและเกมการศึกษา - การระวังรักษาความสะอาด - การรับประทานอาหารและมารยาทในการรับประทานอาหาร - การเก็บดูแลรักษาเครื่องใช้ของตนเอง - การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การช่วยเหลือตนเอง - การรักษานามัยของตนเอง การขับถ่ายและการพักผ่อน - การดูแลระวังรักษาความปลอดภัย

จุดมุ่งหมาย	พฤติกรรมและ ความสามารถ	ประสบการณ์และกิจกรรม
เพื่อพัฒนาด้าน อารมณ์-จิตใจ	<ul style="list-style-type: none"> - การผ่อนคลาย ความเครียดมี สุขภาพจิตดี และมีความสุข - การรู้จักควบคุม ตนเองในการ ทำงานและอยู่ร่วม กับผู้อื่น - การปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม - การมีความรู้สึก ที่ดีต่อตนเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - การวาดภาพ - การเล่นเกม - การพิมพ์ภาพ การปั้น การฉีก ตัดปะ ร้อย และประดิษฐ์เศษวัสดุ - การร้องเพลง ท่องคำกลอนและคำคล้องจอง - การเคลื่อนไหวตามสัญญาณ จังหวะ และดนตรี - การฟังนิทานและเรื่องราว - การเล่นเกมบทบาทสมมุติ - ความมีระเบียบวินัยในตนเอง - การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี - การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - การรู้จักรอคอยตามลำดับก่อนหลัง - การรู้จักใช้สิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น - ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ - ความเมตตากรุณา - ความกตัญญู - ความซื่อสัตย์ - ความขยันหมั่นเพียร - ความรับผิดชอบ - ความอดทน - ความประหยัด - ความสามัคคี - การประสบผลสำเร็จในการทำกิจกรรม - การทำกิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) และการเล่นตามมุม - การเป็นที่ยอมรับของเพื่อนและกลุ่ม - การเชื่อมั่นในตนเอง

จุดมุ่งหมาย	พฤติกรรมและ ความสามารถ	ประสบการณ์และกิจกรรม
เพื่อพัฒนา ทางด้านสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น - การฝึกควมมีระเบียบวินัยและการรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตน - การเป็นผู้มีมารยาทที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - การรู้จักใช้สิทธิของคนและเคารพสิทธิของผู้อื่น - การปฏิบัติตามตารางกิจกรรมประจำวัน - การช่วยเหลือตนเอง - การปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียนและโรงเรียน - การรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองและการปฏิบัติต่อผู้อื่น - มีมารยาทไทย - การทำความเคารพ ไหว้ และทักทาย - การกราบพระ กราบผู้ใหญ่ - การรับของจากผู้อื่น - การกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ ฯลฯ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดมุ่งหมาย	พฤติกรรมและ ความสามารถ	ประสบการณ์และกิจกรรม
เพื่อพัฒนาด้าน สติปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> - การรับรู้ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 (การมองเห็น การฟัง การชิม การดม และ การสัมผัส) - การฝึกความคิดสร้างสรรค์ - การใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - การวาดภาพ ฉีก ตัดปะ ร้อย การประดิษฐ์เศษวัสดุ และการสานอย่างง่าย ๆ - การทดลอง การสังเกต การชิม การดมกลิ่น ความเหมือน ความแตกต่าง สิ่งที่ขาดหายไป สิ่งที่สัมพันธ์กัน - การฝึกฟังความเหมือนกัน ต่างกัน ของเสียงตามธรรมชาติ เสียงดนตรี และเสียงของคำ - การทำกิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา) เช่น การวาดภาพ พิมพ์ภาพ ประดิษฐ์ ฯลฯ - การเคลื่อนไหวตามจินตนาการ - การเล่นเกมบาทสมมุติ - การฟังนิทานและเรื่องราว - การเล่าเหตุการณ์และเรื่องราว <p>ความพร้อมในการฟัง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจำแนกเสียง - การฟังคำพูด คำสั่ง เข้าใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง - มารยาทในการฟัง - การฟังนิทานหรือเรื่องราวแล้วจับใจความได้ - การฟังเพลง คำกลอน คำคล้องจองและการเล่นที่เสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษา <p>ความพร้อมในการพูด</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสนทนาซักถาม - มารยาทในการพูด - ร้องเพลง ท่องคำคล้องจองและการเล่นที่เสริมสร้างประสบการณ์ทางภาษา

จุดมุ่งหมาย	พฤติกรรมและ ความสามารถ	ประสบการณ์และกิจกรรม
		<ul style="list-style-type: none"> - การเล่าเรื่องราว นิทาน - การพูดแสดงความคิดเห็น <p>ความพร้อมในการอ่าน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเปรียบเทียบความเหมือน ความต่างสิ่งที ขาดหายไปของภาพ - การอ่านภาพโดยการเคลื่อนสายตจากซ้าย ไปขวา - การอ่านออกเสียงตามต้นแบบอย่างถูกต้อง - การเล่าเรื่องจากภาพและนิทาน - การปฏิบัติตนในการใช้หนังสือ <p>ความพร้อมในการเขียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การลากเส้นเสรี - การลากเส้นตามแบบอย่าง - การลากเส้นตามรอยประ - การวาดภาพ ระบายสี การปั้นและอื่น ๆ - วิธีการจับดินสอด ดินสอสี <p>ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> - บ้าน โรงเรียน ชุมชน - สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว พืช สัตว์ ดิน หิน ทราย น้ำ กลางวัน กลางคืน ฤดูกาล ปรากฏการณ์ ธรรมชาติและธรรมชาติรอบ ๆ ตัว - ประเพณีวันสำคัญต่าง ๆ - การคมนาคม

จุดมุ่งหมาย	พฤติกรรมและความสามารถ	ประสบการณ์และกิจกรรม
	<p>- ทักษะด้านคณิตศาสตร์</p>	<p>พื้นฐานทางคณิตศาสตร์</p> <ul style="list-style-type: none"> - สูง-ต่ำ สั้น-ยาว ใหญ่-เล็ก หน้า-หลัง มาก-น้อย ก่อน-หลัง อ้วน-ผอม ไกล-ใกล้ บน-ล่าง หนัก-เบา - ความเข้มของสี - ความเท่ากัน ความไม่เท่ากัน - รูปทรงเรขาคณิต - การจำแนกประเภทตามสี รูปทรง ขนาด จำนวน - นับปากเปล่า 1-30 - ค่าของจำนวน 1-10 - รู้จักสัญลักษณ์ 1-10 - รู้จักลำดับที่ 1-10 - เข้าใจความหมายของเพิ่ม-ลด ภายในจำนวน 1-10 - เข้าใจคำว่า มี และไม่มี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างรายละเอียดการประเมิน พัฒนาการ

พัฒนาการด้านร่างกาย

1. การเจริญเติบโต

ครั้งที่	1	2	3	4	5	6
วันที่บันทึก						
น้ำหนัก (กก.)						
ส่วนสูง (ซม.)						

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2			ภาคเรียนที่ 3		
	ทำได้ดี	ทำได้	ควรได้รับการฝึกฝน	ทำได้ดี	ทำได้	ควรได้รับการฝึกฝน	ทำได้ดี	ทำได้	ควรได้รับการฝึกฝน
<p>2. การเคลื่อนไหวการทรงตัว โดยกล้ามเนื้อใหญ่</p> <ul style="list-style-type: none"> - เดินต่อเท้าถอยหลังบนเส้นตรงได้ - วิ่งก้าวกระโดด (สกีป) - กระโดดขาเดียวได้เป็นระยะทาง 1 เมตร - รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นด้วยมือทั้งสองได้ - โยนลูกบอลได้ไกล 3 เมตร - เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะ 									

1.4 แนวการประเมินผล

การประเมินผลในชั้นเด็กเล็กนั้น เป็นการวัดพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเพื่อสนองจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้

วิธีการประเมินผลที่ควรใช้ มีดังนี้

1) การสังเกต

ครูควรสังเกตในขณะที่เด็กทำกิจกรรมหรือเล่น ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ครูควรจดบันทึกสิ่งที่ได้สังเกตเห็นทั้งที่เป็น ข้อดี และข้อบกพร่องอันจะเป็นข้อมูลในการเลือกจัดกิจกรรมเสริมแก่เด็กต่อไป

2) การสนทนา

การสนทนากับเด็กเป็นรายบุคคลจะช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการด้านภาษา การพูด การฟัง การสื่อสารของเด็ก นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมที่บ้าน ซึ่ง อาจจะเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ครูเข้าใจดียิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยให้ครูได้ทราบถึงสภาพอารมณ์ จิตใจของเด็กอีกด้วย

3) การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบปากเปล่า

ข้อมูลที่ได้ช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการทางภาษา การพูดที่บกพร่อง เช่น คำควบกส้า การพูดชัด ไม่ชัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการทางสติปัญญา ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการคิดของเด็กได้

4) การเก็บรวบรวมผลงาน

ข้อมูลที่ได้ช่วยให้ครูทราบถึงความก้าวหน้าของพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก แต่ละคน เช่น งานศิลปะ ภาพวาด จะช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการของกล้ามเนื้อนิ้วมือ ความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อตาและมือ เป็นต้น

5) การใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ

เพื่อช่วยให้ครูได้ทราบถึงข้อมูลเรื่องเดียวกันจากเด็กทุกคน ครูอาจจะใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ และควรทำการทดสอบในสภาพแวดล้อมที่เด็กคุ้นเคย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การวิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบของหลักสูตร

การปรับปรุงหลักสูตร ฉบับ พ.ศ. 2531 นี้ นับว่าเป็นการปรับปรุงครั้งสำคัญที่สุด เพราะมีลักษณะที่เป็นหลักสูตรส่งเสริมพัฒนาการที่แท้จริง กล่าวคือ ได้มุ่งพัฒนาเด็กปฐมวัยตามหลักแห่งพัฒนาการทั้ง 4 ด้านและได้นำพัฒนาการตามวัยในแต่ละด้านมาเป็นหลักในการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์เพื่อส่งเสริมให้เหมาะสมปรากฏการณ์ที่น่าจะเป็นผลมาจากการนำปัจจัยทางจิตวิทยาพัฒนาการและการศึกษามาเป็นแนวคิดสำคัญในการจัดหลักสูตร กิจกรรมต่าง ๆ ได้รับการบูรณาการกับหน่วยการสอนให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถ เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างครบถ้วน ทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา ย่อมเป็นความจริงเสมอว่า หากเด็กได้รับการพัฒนาส่งเสริมโดยเริ่มจากจุดที่เป็นอยู่ คือ จากจุดความสามารถที่ทำได้ในขณะนั้น เด็กก็จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้สำเร็จ ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ สนใจในกิจกรรมต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิด "ต่อยอดทางปรัชญาและการเรียนรู้" สืบต่อไปในอนาคต

ปรัชญาการศึกษาที่มุ่งตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็ก คือ ลักษณะของการจัดการศึกษาดำเนินการตามหลักทางการศึกษาปฐมวัยที่แท้จริงเพราะเป็นชนวนที่ก่อให้เกิดความรู้สึก "อยาก" ขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นความอยากเรียน อยากรู้ อยากทำ อยากลอง อยากจับ อยากแตะต้อง และอื่นๆ เมื่อใดก็ตามที่เด็กถูกบังคับ หรือชักชวนให้ทำในสิ่งที่ธรรมชาติของเขาไม่ต้องการ หรือไม่สนใจแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะถูกละเลยไป ไม่มีความสำคัญ หรือความหมายใด ๆ สำหรับเด็กเลย

เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลนั้น ก็มีความสอดคล้องกับปรัชญา ความมุ่งหมายและจุดประสงค์ของหลักสูตร คือ เมื่อจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการแล้ว เวลาประเมินผลก็ประเมินตามพัฒนาการ ซึ่งก็ถือเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว รวมทั้งวิธีการประเมินผลนั้น ก็เน้นให้มีการประเมินหลาย ๆ วิธี ทั้งการสังเกต สนทนา การสัมภาษณ์หรือทดสอบปากเปล่า การเก็บรวบรวมผลงาน และการใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีทดสอบด้วยรูปภาพนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมอย่างหนึ่ง ซึ่งนำมาใช้กับเด็กปฐมวัยได้

หลักสูตรอนุบาลละอออุทิศ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2531)

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรอนุบาลของโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของหลักสูตรที่น่าสนใจศึกษาความก้าวหน้าและพัฒนาการเนื่องจากเป็นหลักสูตรที่มีความเป็นมาช้านาน ในฐานะหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับแรกของรัฐบาล ซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่ พุทธศักราช 2483 ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 มีความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน คือ การปรับปรุงใน พ.ศ.2496 โดยพยายามลดในส่วนของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้น้อยลงและเพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้น และผู้วิจัยได้อนุมานว่าหลักสูตรที่ได้รับการปรับเปลี่ยนนี้ น่าจะมีความใกล้เคียงกับ “ประมวลการสอนนักเรียนอนุบาล” ซึ่งอาจารย์คุณหญิง เบญจา แสงมลิ ได้บันทึกเป็นหลักฐานไว้ (เบญจา แสงมลิ, 2515) จากการสัมภาษณ์ ผศ.วัฒนา ปุญญฤทธิ์ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรอนุบาลละอออุทิศ ครั้งล่าสุดได้ทราบข้อมูลว่า การปรับหลักสูตรครั้งใหญ่นี้ เริ่มเมื่อประมาณ พ.ศ. 2531 ซึ่งได้มองว่าหลักสูตรที่ใช้มาจะได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมกันนี้ก็เน้นที่จะให้เป็นหลักสูตรที่มีเอกลักษณ์ความเป็นละอออุทิศ ซึ่งมีวัตถุประสงค์จะจัดให้เหมาะกับเด็กในกลุ่มรับบริการซึ่งมีคุณลักษณะเฉพาะ โดยอิงทฤษฎีและหลักการทางการศึกษาปฐมวัยที่ถูกต้องเป็นตัวอย่างให้กับนักศึกษาของสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ได้ศึกษาทฤษฎีและการปฏิบัติที่ถูกต้องต่อไป (วัฒนา ปุญญฤทธิ์, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2539) องค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรมีลักษณะดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (อายุ 3-6 ปี) ในโรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศนี้ มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาเด็ก คือ

1) ทางสติปัญญาและการเรียนรู้

1.1) ให้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

1.2) ให้เป็นคนชอบค้นคว้าและพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา

ตลอดจนการฝึกฝนให้เป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.3) ให้ได้รับการฝึกฝนจนมีทักษะในการรับรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า

1.4) ให้มีความสามารถในการใช้ภาษาในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และใช้ในการสื่อสารกับผู้อื่นได้

1.5) ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว

1.6) ให้มีมโนภาพทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ภาษา และสาขาวิชาต่างๆ ที่พอเหมาะแก่วัย

2) ทางอารมณ์

2.1) ให้มีมโนภาพแห่งตน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

2.2) ให้มีความไว้วางใจต่อผู้อื่น

2.3) ให้สามารถแสดงอารมณ์และความรู้สึกอย่างเหมาะสม

3) ทางสังคม

3.1) เรียนรู้บทบาทการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและสังคม

3.2) ให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระเบียบของสังคมประชาธิปไตย

3.3) เรียนรู้การมีส่วนร่วม การให้ความร่วมมือ และเคารพสิทธิของผู้อื่น

3.4) เรียนรู้การเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มทั้งในบทบาทการเป็นผู้นำและผู้ตาม

3.5) รู้จักฐานะของการเป็นเจ้าของ การแบ่งปัน การรอคอย และการทบทวนเวียน

4) ทางร่างกาย

4.1) ให้สามารถควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ และการทำงานประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็กส่วนต่าง ๆ

4.2) ให้มีสุขนิสัยที่ดีทั้งสุขนิสัยส่วนตัวและสังคม

4.3) ให้รู้จักระมัดระวังและสนใจเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัยของตนเอง

5) ทางด้านสุนทรียศาสตร์

5.1) ให้มีการรับรู้ และเข้าใจถึงความงามทางศิลปะ และภาษา ความไพเราะทางดนตรีและเพลง

5.2) ให้รับรู้ถึงความงามทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว

5.3) ให้สามารถแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา กิจกรรมการเคลื่อนไหว ศิลปะ และการแสดง

5.4) ให้มีความสุขในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ และสามารถถ่ายทอดผลงานให้ผู้อื่นเข้าใจได้

5.5) ให้มีการรับรู้และรู้จักแสดงความรู้สึกชื่นชมต่อผลงานของผู้อื่น

1.2 เนื้อหา

จัดในรูปของ 'โครงการ' และมีหน่วย/เรื่องย่อยในแต่ละโครงการ ดังนี้

1) โครงการฉันทรักโรงเรียน ประกอบด้วย

- หน่วยปฐมนิเทศ
- หน่วยโรงเรียนของเรา
- หน่วยตัวเรา

2) โครงการอาหารดีมีประโยชน์ ประกอบด้วย

- หน่วยอาหารดีมีประโยชน์
- หน่วยอาหารแป็ง
- หน่วยอาหารเนื้อสัตว์
- หน่วยมาตีมนมกันเถอะ
- หน่วยอาหารไข่
- หน่วยผัก
- หน่วยผลไม้

3) โครงการปลูกป่ากันเถอะ ประกอบด้วย

- หน่วยป่าไม้
- หน่วยต้นไม้
- หน่วยดอกไม้
- หน่วยสัตว์บกสัตว์น้ำ
- หน่วยสัตว์ป่า

4) โครงการฉันทรักเมืองไทย ประกอบด้วย

- หน่วยน้ำ
- หน่วยกลางวันกลางคืน
- หน่วยเราเป็นคนไทย
- หน่วยรักเมืองไทย
- หน่วยในหลวงของเรา
- หน่วยฤดูหนาวของไทย
- หน่วยการเล่นของไทย
- หน่วยวันปีใหม่
- หน่วยของส่วนรวม

- หน่วยเด็กไทย
- หน่วยไทยทำไทยใช้
- หน่วยอาชีพของคนไทย

5) โครงการปลอดภัยไว้ก่อน ประกอบด้วย

- หน่วยปลอดภัยไว้ก่อน
- หน่วยการดูแลตนเอง
- หน่วยอากาศรอบตัวเรา
- หน่วยฤดูร้อน

รวม 5 โครงการ 31 หน่วย

1.3 ตารางกิจกรรมประจำวัน

08.00 - 09.00 น.	การเล่นเสรี เคารพธงชาติ กายบริหาร
09.15 - 10.00 น.	กิจกรรมกลุ่ม (กิจกรรมเสริมพิเศษ)
10.00 - 10.10 น.	พัก ดื่มนมและรับประทานของว่าง
10.10 - 11.00 น.	กิจกรรมเสรี (กิจกรรมเสริมพิเศษ)
11.00 - 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 - 11.45 น.	กิจกรรมสงบ
11.45 - 14.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน นอนพักผ่อน
14.00 - 14.30 น.	ตื่นนอน ทำความสะอาดร่างกาย รับประทานของว่าง
14.30 - 15.30 น.	กิจกรรมเสรี (หรือกิจกรรมเสริมพิเศษ)

หมายเหตุ

1) กิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมเสรี สามารถสลับเวลากันได้

2) ในแต่ละสัปดาห์จะมีกิจกรรมเสริมพิเศษ ดังนี้

ชั้นอนุบาล 1 และ 2 มีกิจกรรมเสริม คือ ดนตรีและเพลงเด็ก

กิจกรรมพลศึกษา และ เข้าห้องสมุดของเล่น

ชั้นอนุบาล 3 มีกิจกรรมเสริม คือ ดนตรีและเพลงเด็ก

กิจกรรมพลศึกษา และว่ายน้ำ

1.4 กิจกรรมการเรียนการสอน

ลักษณะการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสาธิตอนุบาล
ละอออุทิศ

เน้นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมด้านการคิด การค้นคว้า ริเริ่ม สร้างสรรค์ สังเกต
ทดลอง และปฏิบัติจริงด้วยกิจกรรมต่อไปนี้

- 1) กิจกรรมกลุ่ม ประกอบด้วย การสนทนาพูดคุย อภิปรายซักถาม สาธิต ทดลอง
เล่านิทาน บทบาทสมมติ เพลง เกม ทักษะศึกษา เชื้อเชิญวิทยากร รวมทั้งกิจกรรมที่ครูและเด็ก
ร่วมกันปฏิบัติ ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหว การเล่นกลางแจ้ง กิจกรรมพลศึกษา เป็นต้น
- 2) กิจกรรมเสรี กิจกรรมนี้มี 2 ลักษณะ คือ การเล่นตามมุมต่าง ๆ ที่จัดเตรียมไว้
และการทำกิจกรรมที่โต๊ะ เช่น เกมการศึกษา ศิลปะ คณิตศาสตร์ การเขียน เป็นต้น
- 3) กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม
ให้เด็กได้อย่างดี ประกอบด้วย การเล่นเครื่องเล่นสนาม เล่นอิสระ เล่นเกม เล่นทราย-น้ำ
รวมทั้ง กิจกรรมพลศึกษาอื่น ๆ
- 4) กิจกรรมสงบ เน้นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย มักเป็นกิจกรรมที่เด็ก
ต้องทำเงียบ ๆ เช่น การฟังนิทาน เล่นปริศนาคำทาย ท่องคำคล้องจอง ฟังบทร้อยกรอง
 เป็นต้น

นอกจากกิจกรรมที่ปรากฏในตารางกิจกรรมประจำวันดังกล่าวแล้ว ยังมีการนำสภาพปัญหา
ทางสังคมมาจัดทำเป็นโครงการที่จะรณรงค์ และปลูกฝังให้เด็กได้มีจิตสำนึกทางสังคมที่ถูกต้อง
ซึ่งจากโครงการดังกล่าวจะเป็นแกนนำสำหรับการจัดหน่วยการสอนในแผนการจัดประสบการณ์
สำหรับเด็กและครอบคลุมถึงกิจกรรมพิเศษของแต่ละโครงการเพื่อเป็นกิจกรรมเสริมให้ผู้ปกครอง
นักเรียนและครูได้ทำร่วมกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์รายสัปดาห์ตามโครงการ

โครงการฉันทน์รักโรงเรียน

สภาพและความสำคัญของปัญหา

เด็กแรกเข้าเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการจากบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้อง มักมีปัญหาในการปรับตัวเกิดความเครียดทางอารมณ์ จึงควรจัดการช่วยเหลือเพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวเข้าสภาพแวดล้อมใหม่ได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมใหม่
2. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนในการปรับตัวให้เข้ากับสถานที่ ครู พี่เลี้ยง เพื่อน และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียนได้อย่างราบรื่น
3. เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาช่วยเหลือตนเองมากขึ้น และสามารถอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข

วิธีดำเนินการ

จัดดำเนินการในรูปของหน่วยการสอนและกิจกรรมดังนี้

1. หน่วยการสอน ได้แก่ หน่วยปฐมนิเทศ โรงเรียนของเรา ตัวเรา
2. กิจกรรม ได้แก่ วันรับน้องใหม่ วันไหว้ครู

สัปดาห์ที่ 1 - 4

ปฐมนิเทศ

แนวคิด

1. นักเรียนควรรู้จักชื่อ นามสกุล และสัญลักษณ์ประจำตัวของตน
2. นักเรียนควรรู้จักชื่อครูประจำชั้น พี่เลี้ยง และเพื่อนในห้อง
3. นักเรียนควรคุ้นเคยกับห้องเรียน สถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน
4. นักเรียนมีความสุขในการได้เล่นและปฏิบัติกิจวัตรประจำวันในโรงเรียน

จุดมุ่งหมาย

1. สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนได้
2. ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินใจ
3. เกิดความอบอุ่นและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครู
4. รู้จักกิจวัตรประจำวันที่โรงเรียน
5. รู้จักการช่วยเหลือตนเอง
6. สามารถปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์และข้อตกลงของโรงเรียนและห้องเรียน
7. รู้จักการใช้ห้องต่าง ๆ ในโรงเรียน
8. รู้จักวิธีปฏิบัติตนต่อบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน
9. ได้เคลื่อนไหวและใช้วัยวะต่าง ๆ อย่างคล่องแคล่ว
10. ฝึกทักษะด้านการสังเกต เปรียบเทียบ ความเหมือนและไม่เหมือน

สัปดาห์ที่ 1

จุดมุ่งหมาย

1. ให้นักเรียนรู้จักชื่อครูประจำชั้นและพี่เลี้ยง
2. มีความคุ้นเคยกับครู พี่เลี้ยง เพื่อน
3. รู้จักสัญลักษณ์ประจำของตนเอง
4. ให้จดจำเครื่องใช้ประจำของตนเอง
5. ให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน
6. ให้รู้จักกิจวัตรประจำวันที่โรงเรียน

เนื้อหา

1. ชื่อครูประจำชั้น พี่เลี้ยงและเพื่อน
2. นักเรียนทุกคนมีสัญลักษณ์ประจำตัว
3. ของใช้ของนักเรียนมีสัญลักษณ์
4. ที่โรงเรียนมีของเล่นมากมาย
5. นักเรียน เล่น กิน นอน ที่โรงเรียน

กิจกรรม

1. แนะนำให้นักเรียนรู้จักครูประจำชั้น พี่เลี้ยง และเพื่อนร่วมห้อง
2. ให้นักเรียนจดจำของใช้ส่วนตัว สัญลักษณ์ประจำตัว ที่เก็บเครื่องใช้
3. ให้นักเรียนรู้จักสถานที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องอาหาร ห้องนอน บริเวณ สำหรับเล่นกลางแจ้ง ที่ดื่ม น้ำ และอื่น ๆ
4. เล่นนิทาน เชิดหุ่น ร้องเพลง เล่นเกม พูดคุยกับนักเรียนเพื่อสร้างความคุ้นเคย และให้เกิดความอบอุ่นใจ
5. จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เล่น เช่น การเล่นในมุมบ้าน การดูหนังสือภาพ ที่มุมหนังสือ การวาดภาพด้วยน้ำเปล่า การเล่นกับน้ำ บันไดน้ำมันหรือแป้งปั้น เล่นไม้บล็อก พลาสติกสร้างสรรค์ ภาพตัดต่อ ฯลฯ

สื่อวัสดุ

1. สัญลักษณ์ประจำตัว
2. บุคคลในห้องเรียน
3. วัสดุของเล่นในห้อง
4. หุ่นนิ้วมือ หรือหนังสือนิทาน

การประเมินผล

1. สังเกตการแสดงออกและการพูดคุยของนักเรียนแต่ละคน
2. สังเกตการจำ
3. สังเกตการเล่นกับเครื่องเล่นต่าง ๆ
4. สังเกตการปรับตัวเข้ากับสถานที่และบุคคลอื่น ๆ

จุดมุ่งหมาย

1. จำสัญลักษณ์ประจำตัวและเครื่องใช้ส่วนตัว
2. บอกชื่อตนเอง ชื่อครู และชื่อพี่เลี้ยงได้
3. สามารถปรับตัวและปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียนได้
4. เกิดความอบอุ่นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครู
5. ได้ออกกำลังกายโดยการเคลื่อนไหวและพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
6. ได้ฝึกกล้ามเนื้อ
7. ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน
8. รู้จักเล่นตามมุมเครื่องเล่นได้อย่างเหมาะสม

เนื้อหา

1. นักเรียนทุกคนมีสัญลักษณ์ประจำตัว ที่ป้ายชื่อ ที่เครื่องใช้ส่วนตัว และที่เก็บของใช้ส่วนตัว
2. ชื่อครูประจำชั้น ชื่อพี่เลี้ยง ชื่อเพื่อนในห้อง
3. การปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน เช่น การเก็บของเล่น การไม่ทำลายของ
4. ในห้องของนักเรียนมีของเล่นมากมาย อยู่ที่ชั้น ที่โต๊ะ ที่มุม ซึ่งการเล่นของเล่นเหล่านี้มีวิธีเล่นตามขั้นตอน การเล่นต้องแบ่งปันกัน และเมื่อเล่นแล้วต้องเก็บไว้อย่างเดิม
5. การเล่นกลางแจ้ง

กิจกรรม

1. แนะนำและทบทวนสัญลักษณ์ประจำตัว ให้นักเรียนสำรวจเครื่องใช้ให้สัญลักษณ์ของคนให้ครบ
2. เล่นเกม เรียกชื่อครู ชื่อพี่เลี้ยง
3. สนทนาเกี่ยวกับข้อตกลงของห้องเรียนและทดลองปฏิบัติ
4. แนะนำการเล่นเครื่องเล่นในห้องและเครื่องเล่นสนาม
5. แนะนำการเล่นแบ่งปันหรือดินน้ำมัน
6. เล่นเกมฝึกเก็บของเล่นในห้อง
7. ร้องเพลง "เก็บของเล่น" "อย่าทิ้ง" "เล่นแล้วเก็บ"

เพลงเก็บของเล่น

(ศาสตราจารย์ อ่ำไพ สุจริตกุล)

เก็บ เก็บ เก็บ ช่วยกันเก็บของเล่นที่
เร็วคนดี มาเก็บเข้าที่กันเอ๋ย

เพลงอย่าทิ้ง

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

อย่าทิ้ง อย่าทิ้ง อย่าทิ้ง ทิ้งแล้วจะสกปรก
ถ้าเราเห็นมักกรก ต้องเก็บ (ซ้ำ)

เพลงเล่นแล้วเก็บ

(อ.ศรินทร์ รัตนสุวรรณ)

เล่นกันเล่นกันดีดี ต้องสามัคคีเราเป็นเพื่อนกัน
ของเล่นเราเล่นด้วยกัน เมื่อเลิกเล่นพละกันช่วยกันเก็บเอย

8. ฟังนิทาน

สื่อวัสดุ

1. สัญลักษณ์ประจำตัว
2. บุคคลในห้องเรียน
3. วัสดุของเล่นในห้อง
4. หุ่นนิ้วมือ หรือหนังสือนิทาน
5. เครื่องเล่นสนาม

การประเมินผล

1. สังเกตการปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน
2. สังเกตการจดจำสัญลักษณ์ประจำตัว
3. สังเกตจากการตอบคำถาม
4. สังเกตการเคลื่อนไหว การใช้กล้ามเนื้อและอวัยวะต่าง ๆ

สัปดาห์ที่ 3

จุดมุ่งหมาย

1. รู้จักชื่อโรงเรียน
2. ฝึกการเข้าแถวเคารพธงชาติ และการเข้าแถวเพื่อความเป็นระเบียบ
ในโอกาส ต่าง ๆ
3. ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินใจ
4. ให้ช่วยตนเองในการรับประทานอาหาร และดื่มนมจากแก้ว
5. รู้จักห้องต่าง ๆ ในโรงเรียน
6. รู้จักการทำความเคารพผู้ใหญ่ การกล่าวคำสวัสดิ์ ขอบคุณ ขอโทษ
7. ฝึกการใช้มือและตาให้สัมพันธ์กัน
8. รู้จักสังเกตและเปรียบเทียบความเหมือนไม่เหมือน

เนื้อหา

1. ชื่อโรงเรียน
2. การเข้าแถวเคารพธงชาติ และการเข้าแถวเพื่อความเป็นระเบียบ
3. การเล่นในมุมและการเล่นกลางแจ้ง
4. ห้องสมุดของเล่น ห้องอาหาร ห้องน้ำห้องส้วม ห้องรอผู้ปกครอง
5. การไหว้ทำความเคารพผู้ใหญ่ การกล่าวคำสวัสดิ์ ขอบคุณและขอโทษ
6. การสังเกตวัตถุและของเล่นที่เหมือนกันและต่างกันในเรื่อง สี ขนาด รูปร่าง
7. การเล่น แป้งปั้น ระบายสีด้วยดินสอเทียน และการร้อยลูกปัด

กิจกรรม

1. แนะนำชื่อโรงเรียนและสถานที่เกี่ยวกับ ตราของโรงเรียน และร้องเพลงชาติ
เพลงประจำโรงเรียน
2. สนทนาถึงความสำคัญของการเข้าแถวเคารพธงชาติ และการเข้าแถวเพื่อความเป็น
ระเบียบ ให้นักเรียนทดลองปฏิบัติ เล่นเกมฝึกการเข้าแถว

3. ร้องเพลง 'เข้าแถว'

เพลงเข้าแถว

(ไม่ทราบนามผู้แต่ง)

เข้าแถว เข้าแถว อย่าล่าแนวยืนเรียงกัน
อย่ามัวรอช้า เวลาจะไม่ทัน ระวังจะเดินชนกันเข้าแถวพลันว่องไว

4. แนะนำการเล่นในมุมต่าง ๆ และแนะนำของเล่นใหม่ ซึ่งเป็นของเล่นประเภทฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือและตา เช่น ก่อดองหยอดรูรูปทรง ภาพตัดต่อ ร้อยลูกบิด ฯลฯ
5. อธิบายถึงความสำคัญของการช่วยตนเองในการรับประทานอาหาร การดื่มนมจากแก้ว ให้นักเรียนได้ทดลองปฏิบัติจริง
6. แนะนำและพาไปคู่มือห้องที่นักเรียนต้องใช้ อธิบายถึงการใช้ห้องต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดของเล่น ห้องพยาบาล ห้องดนตรี ห้องอาหาร ห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องรอกผู้ปกครอง
7. สนทนาถึงการเคารพผู้ใหญ่ โอกาสของการกล่าวคำสวัสดิ์ ขอโทษ ขอขอบคุณ
8. ร้องเพลง สวัสดิ์ โดย อ.เตือนใจ ศรีมารุต

เพลงสวัสดิ์

สวัสดิ์ วันนี้พบกัน สุขใจพลันฉันได้พบเธอ
ไอ้ ลัล ลาล ลัล ลัล ลัล ลาล ไอ้ ลัล ลาล ลัล ลัล ลัล ลัล ลาล

9. ให้สังเกตสิ่งของที่เหมือนและแตกต่างกัน พร้อมทั้งบอกเหตุผลด้วยว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
10. เล่นแป้งปั้นหรือดินน้ำมัน

สื่อวัสดุ

1. รูปโรงเรียนหรือภาพตราโรงเรียน
2. เพลงชาติ เพลงเข้าแถว เพลงสวัสดี
3. ภาพการไหว้
4. วัสดุของเล่น
5. ห้องต่าง ๆ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถาม
2. สังเกตจากการทดลองปฏิบัติ
3. สังเกตจากการปฏิบัติจริง

สัปดาห์ที่ 4

จุดมุ่งหมาย

1. สามารถช่วยตนเองในการเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม
2. สามารถเล่นเครื่องเล่นสนามได้อย่างถูกวิธี
3. เข้าใจและปฏิบัติตามสัญญาณของโรงเรียนได้
4. สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
5. รู้จักการแข่งขัน
6. ได้ใช้จินตนาการ แสดงความคิดสร้างสรรค์
7. ได้ฝึกทักษะด้านการสังเกตสิ่งเหมือนกัน
8. ได้เคลื่อนไหวและพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
9. ได้ฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา

กิจกรรมเสริมประจำสัปดาห์

1. เล่นตามมุม
2. เล่นน้ำ เล่นทราย
3. เครื่องเล่นสัมผัส
 - 3.1 ภาพสวมตามแบบ
 - 3.2 ทยอดบล็อกตามรูปร่าง
 - 3.3 สวมรูปทรงปิรามิด
4. แป้งปั้นและดินน้ำมัน
5. ใช้นิ้วสัมผัสเทียนลากเส้นอย่างอิสระ
6. ระบายสีภาพด้วยสีเทียน

จุดมุ่งหมาย

1. สามารถใช้ห้องน้ำ ห้องส้วมได้อย่างถูกวิธี
2. ช่วยตนเองในการเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม
3. ให้ฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา
4. จับดินสอสีเทียนลากเส้นได้หลาย ๆ วิธี
5. ได้ใช้จินตนาการแสดงความคิดสร้างสรรค์

เนื้อหา

1. ที่โรงเรียนมีห้องน้ำห้องส้วม สำหรับให้นักเรียนได้ใช้ การใช้ห้องน้ำห้องส้วม ต้องใช้ให้ถูกวิธีและต้องรักษาความสะอาดด้วย
2. นักเรียนต้องหัดช่วยตนเองในการใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม
3. การจับดินสอสีเทียน การระบายและวาดภาพด้วยดินสอสีเทียน
4. การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส

กิจกรรมกลุ่ม

1. แนะนำเรื่องการใช้ห้องน้ำห้องส้วม พาไปดูและอธิบายประกอบให้นักเรียนทดลอง ราคน้ำทำความสะอาด
2. ฝึกการช่วยตนเองในการเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม
3. สานิตและให้เด็กทดลองใช้ดินสอสีเทียนลากเส้นหลาย ๆ วิธี จับแนวตั้ง แนวนอน แนวเฉียง หรือ กำดินสอสีเทียน ฯลฯ ซึ่งจะทำให้เด็กได้ค้นวิธีการใช้ดินสอสีเทียน หลาย ๆ วิธี
4. แนะนำการเล่นเครื่องเล่นสัมผัส

สื่อวัสดุ

1. ห้องน้ำ ห้องส้วม
2. ดินสอสีเทียน
3. กระดาษ
4. เครื่องเล่นสัมผัส

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถาม
2. สังเกตจากการทดลองปฏิบัติ
3. สังเกตจากการปฏิบัติจริง
4. สังเกตการลากเส้นอย่างอิสระ
5. สังเกตการเล่นเครื่องเล่นสัมผัส

วันที่ 2

จุดมุ่งหมาย

1. เข้าใจและสามารถปฏิบัติตนตามสัญญาของโรงเรียนได้
2. สามารถเล่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
3. ได้ฝึกฝนทักษะการสังเกตวัตถุที่สีเหมือนกัน

เนื้อหา

1. ในโรงเรียนมีสัญญาเพื่อให้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามเวลาต่าง ๆ เช่น เสียงเพลงเตือนก่อนเข้าแถวเคารพธงชาติ เสียงระฆังให้เข้าแถวเคารพธงชาติ เป็นต้น
2. ที่ห้องเรียนและที่สนามของโรงเรียนมีของเล่นมากมาย นักเรียนต้องเล่นด้วยกัน และรู้จักแบ่งปันของเล่น
3. สิ่งของต่าง ๆ บางอย่างจะมีสีเหมือนกัน

กิจกรรมกลุ่ม

1. ร้องเพลงเกี่ยวกับสัญญาในโรงเรียน ได้แก่ เพลง "เก็บของเล่น" โดยศาสตราจารย์ อ่ำไพ สุจริตกุล

เพลงเก็บของเล่น

เก็บ เก็บ เก็บ ช่วยกันเก็บของเล่นที่ เร็วคนดี มาเก็บเข้าที่กันเอ๋ย
 ของเล่นเก็บให้เป็นระเบียบ จะเรียบร้อย โดยฉับพลัน
 พวกเราจะต้องช่วยกัน ทุกวันเก็บของเล่นให้ดี (ซ้ำ)

2. สนทนาเกี่ยวกับสัญญาของโรงเรียนและทดลองปฏิบัติ
3. สนทนาเรื่องวัตถุที่มีสีเหมือนกัน ลองให้นักเรียนหาวัตถุหรือของเล่นแยกตามกลุ่มสีต่าง ๆ ตามตัวอย่าง
4. อธิบายเรื่องการเล่นและการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน

สื่อวัสดุ

1. เพลงเก็บของเล่น
2. เสียงระฆัง เสียงกลอง ที่เป็นสัญญาณของโรงเรียน
3. ของเล่นและของใช้ในห้องเรียน
4. ของจริงหรือผ่านภาพสีต่าง ๆ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทดลองปฏิบัติและการปฏิบัติจริง
2. สังเกตจากการเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. สังเกตจากความสามารถในการเลือกวัตถุที่มีสีตามตัวอย่าง

วันที่ 3

จุดมุ่งหมาย

1. สามารถใช้เครื่องเล่นสนามได้อย่างถูกวิธี และรู้จักกาในการเล่นร่วมกับผู้อื่น
2. สามารถปฏิบัติตนตามข้อตกลงของห้องเรียนได้
3. รู้จักการรอคอยให้ถึงรอบของตนได้

เนื้อหา

1. เครื่องเล่นสนามช่วยให้เด็กได้เล่นอย่างสนุกสนานและทำให้ร่างกายแข็งแรง
การเล่นเครื่องเล่นสนามต้องระมัดระวังและเล่นให้ถูกวิธี
2. การเล่นต้องปฏิบัติตามกติกากการเล่น และข้อตกลงของห้องเรียน เช่น
รอคอยให้ถึงรอบของตน และไม่ลงสนามถ้าครูไม่อนุญาต

กิจกรรมกลุ่ม

- 1.พานักเรียนไปที่สนามแนะนำเครื่องเล่น และวิธีเล่นตลอดจนกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการลงสนาม หลังจากนั้นให้นักเรียนได้ทดลองเล่นเครื่องเล่นสนามและฝึกปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ข้อตกลง
2. กลับไปที่ห้องเรียนทบทวนเรื่องการเล่นร่วมกัน โดยเน้นเรื่องการเล่นให้ถูกวิธีการแบ่งปัน การรอคอยให้ถึงรอบ และการลงเล่นสนามพร้อมกับครูประจำชั้น

สื่อวัสดุ

1. เครื่องเล่นสนาม
2. ภาพเครื่องเล่นสนาม

การประเมินผล

1. สังเกตการตอบคำถาม
2. สังเกตจากการทดลองปฏิบัติ
3. สังเกตจากการปฏิบัติจริง

วันที่ 4

จุดมุ่งหมาย

1. สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงของโรงเรียนได้
2. ได้รับความสนุกสนาน

เนื้อหา

1. การปฏิบัติตามข้อตกลงของโรงเรียน เช่น การไม่ส่งเสียงดัง ไม่คุยกันเวลารับประทานอาหาร ไม่วิ่งที่ทางเดิน และอื่น ๆ
2. การปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันที่โรงเรียน

กิจกรรมกลุ่ม

1. สนทนาหรือเสวนานิทานเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามข้อตกลงของโรงเรียน และให้ทดลองปฏิบัติ
2. เล่นเคลื่อนไหวประกอบการแสดงบทบาทสมมติ การปฏิบัติตนตามกิจวัตรประจำวันที่โรงเรียน

สื่อวัสดุ

ภาพเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามข้อตกลงของโรงเรียน นิทาน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถาม
2. สังเกตจากการทดลองปฏิบัติและการแสดงบทบาทสมมติ
3. สังเกตจากการปฏิบัติจริง

วันที่ 5

ทบทวนเนื้อหาสาระที่สำคัญของหน่วยปฐมนิเทศ โดยเน้นเรื่องการปฏิบัติจริงเกี่ยวกับข้อตกลง กฎเกณฑ์การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการปฏิบัติตนตามกิจวัตรประจำวันที่โรงเรียน

สัปดาห์ที่ 5 หน่วย โรงเรียนของเรา

แนวคิด

โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศ อยู่ในวิทยาลัยครูสวนกุหลาบ ในโรงเรียนมีห้องต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องอาหาร ห้องพยาบาล ห้องดนตรี ห้องสมุดของเล่น เป็นต้น

จุดมุ่งหมาย

1. รู้จักชื่อโรงเรียน
2. รู้จักห้องต่าง ๆ ภายในโรงเรียนและวิธีใช้ห้องเหล่านั้น
3. รู้จักบุคลากรและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน
4. สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข
5. รู้จักสีแดง
6. ได้ฝึกทักษะการสังเกตสิ่งของที่สีเหมือนกัน
7. ได้ใช้จินตนาการและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
8. ได้เคลื่อนไหวออกกำลังกาย และพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
9. ได้ฝึกประสาทสัมผัสขั้นระหว่างมือกับตา
10. รู้จักวงกลม

กิจกรรมเสริมประจำสัปดาห์

1. เล่นตามมุม
2. เล่นน้ำ เล่นทราย
3. ร้อยลูกปัด
4. บั้นแป้ง
5. วาดภาพด้วยน้ำเปล่า

6. ระบายสีวงกลมและประดิษฐ์เป็นสิ่งต่าง ๆ เช่น อมยิ้ม ดอกไม้ ดวงอาทิตย์ แดงโม ลูกบอล ฯลฯ

7. การพิมพ์ภาพจากเศษวัสดุ

8. กิจกรรมการพับผ้าเช็ดหน้าตามรอยเส้น

9. เกมการศึกษา

9.1 จับคู่วงกลมสีเหมือนกัน

9.2 จับคู่ภาพต่าง ๆ ที่มีสีแดง

9.3 จับคู่สิ่งของที่เหมือนกัน

วันที่ 1

จุดมุ่งหมาย

1. บอกชื่อโรงเรียนได้
2. รู้จักห้องพยาบาล ครูพยาบาล
3. นักเรียนจับดินสอสีเขียนและระบายสีได้
4. รู้จักรูปวงกลม

เนื้อหา

1. โรงเรียนของเราชื่อโรงเรียนสาริตอนุบาลละอออุทิศ อยู่ในวิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
2. ที่โรงเรียนมีห้องพยาบาลสำหรับเป็นที่พักของนักเรียนที่ไม่สบาย โดยมีครูพยาบาลเป็นผู้ดูแล
3. รูปวงกลม

กิจกรรมกลุ่ม

1. ร้องเพลง "มาร์ชสาริตอนุบาลละอออุทิศ" โดย อ.ศรินทร์ รัตนสุวรรณ

มาร์ชชาติอนุบาลละอออุทิศ

ละอออุทิศชาติอนุบาล ชื่อเสียงมีมานานขจรไกล
 ละอออุทิศพัฒนาเด็กไทย ให้เติบโตใหญ่เป็นพลเมืองดี

- ครูเกาะจันทะไปด้วยและให้นักเรียนเดินให้เข้าจันทะ หรือคบมือเป็นจันทะ
2. สนทนาเรื่องชื่อของโรงเรียนและให้เรียกชื่อโรงเรียนอย่างถูกต้อง
 3. ให้นักเรียนบอกว่าในโรงเรียนมีอะไรบ้าง นักเรียนชอบอะไรที่โรงเรียน
 ชอบเพราะอะไร และไม่ชอบอะไร เพราะอะไร
 4. สนทนาเรื่องห้องต่าง ๆ ในโรงเรียน ครูแนะนำห้องพยาบาล การให้บริการ
 และพาไป ดูห้องพยาบาล แนะนำครูพยาบาล
 5. นำวัตถุที่มีรูปร่างกลมมาให้ให้นักเรียนดู
 6. ให้สังเกตจากสิ่งแวดล้อมว่ามีอะไรบ้างที่เป็นรูปร่างกลม

สื่อวัสดุ

1. เพลงมาร์ชชาติอนุบาลละอออุทิศ
2. ห้องพยาบาลและครูพยาบาล

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสนทนา ชักถามและตอบคำถาม
2. สังเกตจากการทำกิจกรรม

วันที่ 2

จุดมุ่งหมาย

1. รู้จักชื่อครูใหญ่ และห้องครูใหญ่
2. ถอดและใส่รองเท้าได้

เนื้อหา

1. ชื่อครูใหญ่ หน้าที่และห้องพัก
2. นักเรียนช่วยตนเองในการถอดและใส่รองเท้านักเรียน

กิจกรรมกลุ่ม

1. ทบทวนชื่อโรงเรียน
2. ร้องเพลง "โรงเรียน" โดย อ.ศรินทร์ รัตนสุวรรณ

เพลงโรงเรียน

โรงเรียนของเราอยู่	คุณครูของเราแสนดี
เพื่อนเพื่อนของเรามีกี่	เครื่องเล่นดีดีก็มีมากมาย
อาหารก็กินอร่อย	ยามนอนก็แสนสบาย
มีสนามวิ่งเล่นได้ไกล	เราภูมิใจโรงเรียนของเรา

3. หัดให้นักเรียนฟังและปฏิบัติตามคำสั่ง เช่น ตบมือ ตบตัก พยักหน้า ย่ำเท้า ฯลฯ ให้เข้ากับจังหวะที่ครูเคาะ
4. สนทนาเรื่องการช่วยเหลือตนเอง สาธิตการใส่ถอดรองเท้า การใส่รองเท้าให้ถูก ไม่สับข้าง การเก็บรองเท้าไว้ที่ชั้นวาง ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ
5. ให้นักเรียนบอกถึงครูคนอื่นที่นักเรียนรู้จักนอกเหนือไปจากที่ครูแนะนำไปแล้ว

6. อธิบายถึงหน้าที่ของครูใหญ่ ชื่อครูใหญ่ และพานักเรียนไปคูห้องพักหรือที่ทำงานของครูใหญ่ แนะนำนักเรียนให้รู้จักและวิธีการทักทายเมื่อพบโดยการไหว้ทำความเคารพ

สื่อวัสดุ

1. เพลง โรงเรียน
2. รองเท้านักเรียน
3. บุคลากรและสถานที่จริง
4. เครื่องเคาะจังหวะ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสนทนาและการตอบคำถาม
2. สังเกตจากการปฏิบัติจริง
3. สังเกตจากการทำกิจกรรม

วันที่ 3

จุดมุ่งหมาย

1. รู้จักห้องสมุดของเล่น และเจ้าหน้าที่ประจำห้อง
2. เล่นในห้องสมุดของเล่นโดยปฏิบัติตามกฎได้
3. จับคู่วัสดุที่สีเหมือนกันได้
4. รู้จักสีแดง

เนื้อหา

1. ห้องสมุดของเล่น ชื่อเจ้าหน้าที่ประจำห้อง
2. การปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องสมุด
3. การจับคู่วัสดุที่มีสีเหมือนกัน
4. สีแดง

กิจกรรมกลุ่ม

1. ทบทวนเรื่องสีโดยให้นักเรียนหยิบวัตถุที่มีสีเหมือนตัวอย่าง
2. ครูให้นักเรียนดูผ่านภาพสีแดง ให้นักเรียนบอกชื่อสี ครูแนะนำสีแดงให้นักเรียนรู้จักและให้หยิบของเล่นในห้องที่มีสีแดงมาให้ครู
- 3.พานักเรียนไปห้องสมุดของเล่น แนะนำให้รู้จักเจ้าหน้าที่ห้องสมุด ให้นักเรียนทักทาย โดยการไหว้แนะนำการเล่นในห้องสมุด ตลอดจนการดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องสมุด

สื่อวัสดุ

1. บัตรภาพสีต่าง ๆ และบัตรภาพสีแดง
2. ของเล่นในห้อง
3. บุคคลและสถานที่จริง

การประเมินผล

1. สังเกตจากการทำกิจกรรม
2. สังเกตจากการปฏิบัติจริง

วันที่ 4

จุดมุ่งหมาย

1. ให้นักเรียนสามารถเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่นแล้วได้
2. สวมกางเกงนอนได้เอง
3. รู้จักยามของโรงเรียน

เนื้อหา

1. การเก็บของเล่นเมื่อเลิกเล่นแล้ว
2. การสวมกางเกงนอน
3. ยามและหน้าที่

กิจกรรมกลุ่ม

1. ใช้หุ่นมือเล่านิทานเรื่อง ดุ๊กตาจ๋า ของกรมวิชาการ และสรุปถึงการเก็บของเล่นและของใช้เมื่อเลิกใช้แล้ว
2. ร้องเพลง "เล่นกัน" โดย อ.ศรีนวล รัตนสุวรรณ
3. พานักเรียนไปรู้จักยามเฝ้าประตู แนะนำให้รู้จักและอธิบายถึงหน้าที่ของยาม
4. เล่นเกมเก็บของเข้าที่

สื่อวัสดุ

1. นิทานเรื่องดุ๊กตาจ๋า
2. หุ่นมือ
3. เพลงเล่นกัน
4. ของเล่นในห้อง
5. บุคคลและสถานที่จริง

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจในการฟัง
2. สังเกตจากการปฏิบัติจริง

วันที่ 5

จุดมุ่งหมาย

1. ให้นักเรียนเก็บของใช้ส่วนตัวได้
2. นักเรียนพับผ้าเช็ดหน้าได้
3. รู้จักครูประจำห้องนอน

เนื้อหา

1. การเก็บของใช้ส่วนตัว
2. การพับผ้าเช็ดหน้า
3. ชื่อครูประจำห้องนอน

กิจกรรมกลุ่ม

1. เล่านิทานประกอบภาพเรื่องชุดนอนของลูกกอล์ฟ โดย เชี่ยว ไช้กา
2. ครูนำของใช้ส่วนตัวของนักเรียนมาให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าควรจะเก็บอย่างไร และให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการเก็บ และการพับของง่าย ๆ เช่น ปลอกหมอน ผ้าเช็ดตัว ผ้าเช็ดหน้า
3. แนะนำให้นักเรียนรู้จักครูประจำห้องนอน (หรือครูเวรนอน) และหน้าที่ของครูประจำห้องนอน

สื่อวัสดุ

1. นิทานเรื่อง ชุคนอนของลูกกลิ้ง
2. ของใช้ของนักเรียน
3. ครูประจำห้องนอน

การประเมินผล

1. สังเกตความตั้งใจในการฟัง
2. สังเกตการแสดงความคิดเห็น
3. สังเกตจากการปฏิบัติจริง

2. วิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบหลักสูตร

แม้ว่าสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป จะทำให้หลักสูตรอนุบาลละอออุทิศในปัจจุบัน มีความเป็นอนุบาลของรัฐน้อยลงกว่าในอดีต แต่สิ่งที่ยังคงถือเป็นเอกลักษณ์ของหลักสูตรนี้ ก็คือ ปรัชญาการศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องการเตรียมความพร้อมไว้อย่างเหนียวแน่น คงทน หรืออาจกล่าวได้ว่า “แก่น” ของหลักสูตรยังคงมั่นคง ในขณะที่ส่วนของ “กระพี้” หรือเปลือกอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลสมัย แต่ก็เป็นไปเพื่อให้หลักสูตรนี้มีความเจริญ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการปรับปรุงหลักสูตรใน พ.ศ.2531 นี้ ได้มีการระดมทรัพยากรบุคคล คือนักการศึกษาปฐมวัย และผู้เชี่ยวชาญ มาช่วยในการดำเนินงานเป็นจำนวนมาก (วัฒนา บุญญฤทธิ์, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2539) จึงพออนุมานได้ว่า การปรับหลักสูตรครั้งนี้คงได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางด้านการศึกษาเป็นสำคัญ เพราะนักการศึกษาปฐมวัย จะต้องใช้ความความเข้าใจในหลักการศึกษาปฐมวัยและจิตวิทยา เด็กปฐมวัยมาเป็นหลักยึดในการพัฒนาหลักสูตรอย่างแน่นอนจึงไม่อาจมีข้อสงสัยเลยว่า องค์ประกอบของหลักสูตรจะมีความสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการที่ถูกต้องเพียงไร นอกจากนี้ยังได้นำเอาบริบททางสังคมคือสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และปัญหาต่าง ๆ ในสังคมมาใช้เป็นเนื้อหาบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนทักษะต่างๆให้กับเด็กในรูปแบบของ “โครงการ” ซึ่งระเบียบวิธีสอนแบบ “โครงการ” นี้ ได้ปรากฏอยู่ในหลักสูตรอนุบาลศึกษา

ฉบับแรกของไทย (พ.ศ.2483) แต่ ‘โครงการ’ ในหลักสูตรอนุบาลละอออกุติศน์ มิได้มีลักษณะเหมือน ‘โครงการ’ ในหลักสูตรฉบับเดิมแต่อย่างใด เนื่องจาก ‘โครงการ’ ของอนุบาลละอออกุติศน์ก็คือ หน่วยการสอนที่เตรียมหรือกำหนดไว้ มิได้เกิดจากความสนใจหรือการตัดสินใจในการสอนแต่ละครั้งเหมือนนิยาม ‘โครงการ’ ตามหลักการที่ควรจะเป็น

นอกจากหลักสูตรอนุบาลละอออกุติศน์ จะคงยึดมั่นในปรัชญาการเตรียมความพร้อมดังกล่าวแล้ว ยังพบว่า หลักสูตรนี้ยังคงมุ่งปลูกฝังให้เด็กมีความรักและความภาคภูมิใจใน ‘ความเป็นไทย’ ไม่น้อยไปกว่าในอดีต ดังจะเห็นได้จาก ‘โครงการรักเมืองไทย’ ที่ปรากฏเป็นหนึ่งในห้าของโครงการทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยหน่วยย่อย ๆ ที่อยู่ในโครงการมากกว่าโครงการอื่น ๆ อีกด้วย และสิ่งที่ยังคงเหนียวแน่นในหลักสูตรนี้อีกประการหนึ่งก็คือ ในเรื่องของสื่อการสอนและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการใช้ของจริง และการปฏิบัติจริง ดังที่ วัฒนา ปุญญฤทธิ์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าการจัดกิจกรรมและสื่อการสอนต่าง ๆ นั้น ได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างมากมายและเพียงพอที่จะให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติอย่างสะดวกสบาย (วัฒนา ปุญญฤทธิ์, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2539)

จากประวัติศาสตร์อันยาวนานในความเป็นอนุบาลตัวอย่างของรัฐบาลนั้น นับเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของอนุบาลละอออกุติศน์มีความพร้อมอย่างดี อันเป็นปัจจัยมาจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจและแนวคิดทางการศึกษาเป็นสำคัญ

ในด้านการวัดและการประเมินผลนั้น ได้เน้นการใช้การสังเกตเป็นส่วนใหญ่ โดยจะประเมินความพร้อมของพัฒนาการทั้งสี่ด้าน โดยเฉพาะทางด้านร่างกาย จะมีพยาบาลดูแลด้าน ความเจริญเติบโตของร่างกายด้วย ทางด้านสติปัญญา อาจมีการทดสอบระหว่างภาคเรียนบ้าง (อัญชลี ไสยวรรณ, สัมภาษณ์, 24, 31 มกราคม 2539)

ในแผนการจัดประสบการณ์ ยังพบว่า ในส่วนของกิจกรรมและตารางกิจกรรมนั้นคล้ายคลึงกับหลักสูตรทั่วไป ลักษณะของกิจกรรมคล้ายคลึง อาจเรียกชื่อแตกต่างกันบ้าง คือ มีกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมสงบ แต่กิจกรรมก็ปฏิบัติคล้ายคลึงกับหลักสูตรอื่น และอาจมีกิจกรรมเสริมพิเศษเข้ามาด้วย คือ เข้าห้องสมุดของเล่น และว่ายน้ำ

อาจสรุปได้ว่า หลักสูตรของอนุบาลละอออกุติศน์ พัฒนาขึ้นมาโดยเน้นปรัชญาการเตรียมความพร้อมเป็นสำคัญ ภายหลังได้พยายามเน้นเอกลักษณ์ความเป็นละอออกุติศน์เข้าไปให้มากขึ้น เพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กเฉพาะกลุ่ม ด้วยเหตุนี้จึงอาจส่งผลให้การใช้หลักสูตรฉบับนี้จำกัดอยู่ในหน่วยงาน ‘ละอออกุติศน์’ เท่านั้น

หลักสูตรอนุบาล ฉบับ พ.ศ.2534

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรและแผนการจัดประสบการณ์ฉบับนี้ นับเป็นหลักสูตรฉบับล่าสุดของอนุบาลรัฐบาลที่พัฒนาขึ้นโดยมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาให้การจัดการศึกษามีความถูกต้องตามหลักการอนุบาลศึกษาโดยการศึกษาหลักการ ทฤษฎี ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา รวมทั้งคำนึงถึงสภาพ เศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันเป็นแนวทาง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536)

1.1 หลักการ

ปฐมวัยเป็นระยะที่สำคัญยิ่งของชีวิต ทั้งนี้เพราะเป็นช่วงที่เหมาะสมในการวางฐาน และเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ รัฐได้กำหนดสภาวะความต้องการพื้นฐาน และบริการสำหรับเด็กและเยาวชน โดยระบุว่า เด็กทุกคนจะต้องได้รับการสนองตอบขั้นพื้นฐานเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างรอบด้าน เพื่อให้การพัฒนาบรรลุถึงศักยภาพของความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ และสามารถใช้ชีวิต อย่างมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในทำนองเดียวกัน แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้กล่าวถึงนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กระดับอนุบาลศึกษาว่า เพื่อให้เด็กมี พัฒนาการทางด้านร่างกายอารมณ์ สังคม และสติปัญญาตามศักยภาพ ดังนั้น สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดหลักการสำหรับแนวการจัด ประสบการณ์ ดังนี้

- 1) ประสบการณ์ที่มุ่งเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อวางพื้นฐานชีวิตที่ดีให้แก่เด็ก
- 2) ประสบการณ์ที่มุ่งตอบสนองความต้องการ ความสนใจ ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลที่เหมาะสมตามวัย
- 3) ประสบการณ์ที่มุ่งพัฒนาทักษะพื้นฐานเพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต

1.2 จุดมุ่งหมาย

แนวการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีจุดมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังต่อไปนี้

- 1) มีร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรงสมบูรณ์ มีความสามารถในการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายได้คล่องแคล่วและมีสุขนิสัยที่ดี
- 2) มีความสามารถที่จะช่วยตัวเองได้ตามวัย
- 3) มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
- 4) มีคุณธรรมและจริยธรรม
- 5) มีความรัก ชื่นชม และภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่งดงามของชาติ
- 6) เห็นคุณค่า สามารถอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
- 7) เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
- 8) มีความสามารถในการใช้กระบวนการเรียนรู้ มีประสาทสัมผัสที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้คล่องแคล่ว

1.3 เป้าหมาย

การจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 4-6 ปี โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

ชั้นอนุบาลปีที่ 1 จัดการศึกษาให้กับเด็กอายุระหว่าง 4-5 ปี

ชั้นอนุบาลปีที่ 2 จัดการศึกษาให้กับเด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี

การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กอนุบาล มีเป้าหมายเพื่อให้เด็กได้พัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนี้

1.3.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1) มีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย
- 2) พัฒนากล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส
- 3) มีสุขนิสัยในการรักษาสุขภาพอนามัย
- 4) เรียนรู้การระวังและรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น

1.3.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

- 1) รู้จักผ่อนคลายความเครียด มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
- 2) ควบคุมอารมณ์ของตนเอง และแสดงออกได้เหมาะสมกับวัย
- 3) มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
- 4) มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
- 5) พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย
- 6) มีความรักและชื่นชมในศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น และประเทศชาติ
- 7) เห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม

1.3.3 พัฒนาการด้านสังคม

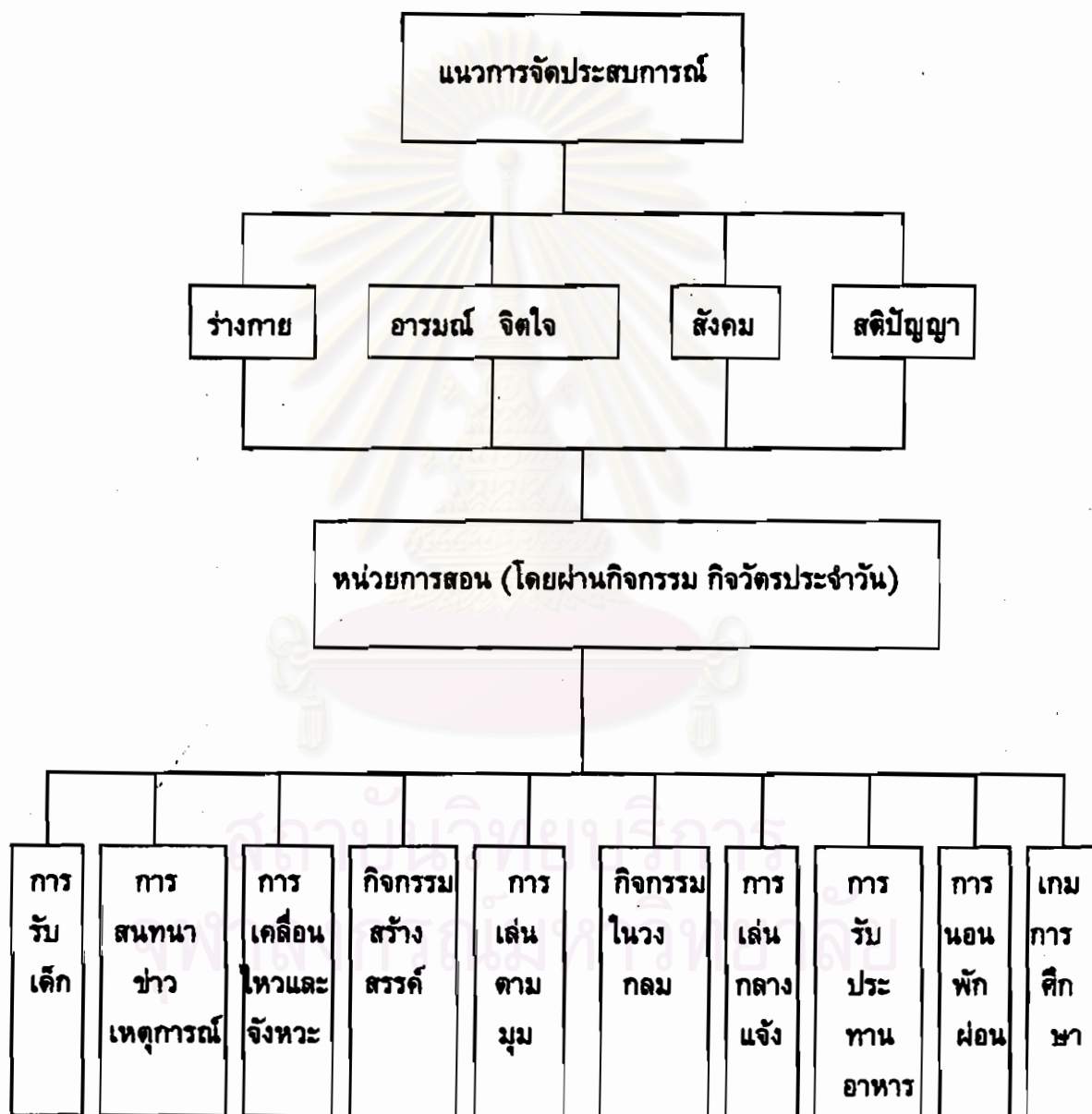
- 1) รู้จักเข้าใจตนเองและบุคคลที่ใกล้ชิด
- 2) รู้จักบุคคล ความสำคัญของครอบครัว สังคม และชุมชน
- 3) มีสังคมนิสัยที่ดี สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
- 4) มีความสนใจ และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
- 5) มีความภูมิใจในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และความเป็นไทย

1.3.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) สามารถใช้ภาษาในการสื่อความหมาย
- 2) มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางคณิตศาสตร์
- 3) มีความสามารถในการรับรู้ โดยใช้ประสาทสัมผัส
- 4) มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและการใช้เหตุผล
- 5) มีความคิดสร้างสรรค์
- 6) มีความจำดี
- 7) มีนิสัยรักการเรียนรู้ และมีความสนใจต่อสิ่งที่ได้พบเห็น

1.3.5 โครงสร้าง

แนวการจัดการประสบการณ์สำหรับเด็กระดับอนุบาลศึกษาได้กำหนดการจัดการจัดกิจกรรมในลักษณะบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอน ให้เด็กได้ทำกิจกรรม กิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ดังแผนภูมิ

1.3.6 เนื้อหา

จัดกิจกรรมโดยบูรณาการขึ้นเป็นหน่วยการสอน รวม 40 หน่วย ดังนี้

ลำดับที่	หน่วยการสอนชั้นอนุบาล 1	หน่วยการสอนชั้นอนุบาล 2
1.	ปฐมนิเทศ	ปฐมนิเทศ
2.	ปฐมนิเทศ	ร่างกายของฉัน
3.	ปฐมนิเทศ	หนูทำได้
4.	ตัวเรา	ประสาทสัมผัส
5.	หนูน้อยน่ารัก	อาหารดีมีประโยชน์
6.	สัตว์น่ารัก	ผลไม้
7.	เนื้อ นม ไข่	บ้าน
8.	กล้วย	ไข่
9.	ผลไม้	ของเล่นของใช้
10.	ประสาทสัมผัส	ปลอดภัยไว้ก่อน
11.	วันแม่	วันแม่
12.	บ้าน	ฝนจำ
13.	ฝน ฝน ฝน	คณิตศาสตร์แสนสนุก
14.	ผีเสื้อแสนสวย	ข้าว
15.	ของเล่นของใช้	ผีเสื้อ
16.	กินอย่างมีคุณค่า	สัตว์
17.	ฝึกสวดสวด	แม่เหล็ก
18.	วิทยาศาสตร์น่ารัก	คมนาคม
19.	โลกสวยด้วยมือเรา	การสื่อสาร
20.	เมืองไทยที่รัก	เมืองไทยที่รัก
21.	ข้าว	มด

ลำดับที่	หน่วยการสอนชั้นอนุบาล 1	หน่วยการสอนชั้นอนุบาล 2
22.	น้ำ	น้ำ
23.	ยานพาหนะ	วิทยาศาสตร์น่ารู้
24.	ฉันทน์รักฤดูหนาว	ฤดูหนาว
25.	วันพ่อ	วันพ่อ
26.	ต้นไม้ที่รัก	ต้นไม้ที่รัก
27.	ไม้ดอกไม้ประดับ	อากาศ
28.	วันปีใหม่	วันปีใหม่
29.	แมงมุม	โลกสวยด้วยมือเรา
30.	วันเด็ก วันครู	วันเด็ก วันครู
31.	พลังงาน	คณิตมีประโยชน์
32.	ปลอดภัยไว้ก่อน	แมลง
33.	อากาศ	มะพร้าว
34.	ดาวพิเศษ	ดาวพิเศษ
35.	นกน้อย	กลางวันกลางคืน
36.	กลางวันกลางคืน	เวลา
37.	ชุมชนของเรา	พลังงาน
38.	บุคคลที่ควรรู้	เครื่องมือเครื่องจักร
39.	ครอบครัวแสนสุข	ชุมชนของเรา
40.	ฤดูร้อน	ฤดูร้อน

1.3.7 ตารางกิจกรรมประจำวันกำหนดไว้โดยประมาณ ดังนี้

08.00-08.15 น.	รับเด็กเป็นรายบุคคล ตรวจสอบภาพ บันทึกคำพูดเด็ก พาเด็กไปห้องน้ำ
08.15-08.30 น.	เคารพธงชาติ และสวดมนต์
08.30-08.40 น.	สำรวจการมาโรงเรียน สนทนา ข่าวและเหตุการณ์
08.40-09.00 น.	การเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.00-10.00 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
10.00-10.10 น.	พัก (รับประทานอาหารเช้า)
10.10-10.30 น.	กิจกรรมในวงกลม
10.30-11.00 น.	การเล่นกลางแจ้ง
11.00-12.00 น.	พัก รับประทานอาหารกลางวัน
12.00-14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00-14.20 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20-14.30 น.	พัก (รับประทานอาหารเช้า)
14.30-14.50 น.	เกมการศึกษา
14.50-15.00 น.	สรุป เตรียมตัวกลับบ้าน

หมายเหตุ ตารางกิจกรรมประจำวัน สามารถปรับให้เหมาะสมกับเวลาเหตุการณ์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี สภาพชุมชน และท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องมีครบทุกกิจกรรม

ขอบข่ายกิจกรรมประกอบด้วยกิจกรรมดังต่อไปนี้

1) การรับเด็ก ตรวจสอบภาพ บันทึกคำพูด พาเด็กไปห้องน้ำ

1.1) การทักทายเด็กเป็นรายบุคคล

1.2) การตรวจสอบภาพโดยสัมผัสตัวเด็ก ดูแลความเจ็บป่วย ความสะอาดของร่างกาย

1.3) การจดบันทึกคำพูดจากการสนทนาระหว่างเด็กกับเด็ก เด็กกับครู

1.4) การแนะนำเรื่องการปฏิบัติตนในการกระทำกิจวัตรประจำวันในโรงเรียน การเข้าแถว การใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม ฯลฯ

- 2) การสนทนา ข่าวและและเหตุการณ์
 - 2.1) การให้เด็กออกมาเล่าข่าวหรือเหตุการณ์
 - 2.2) การตกลงร่วมกันวางแผนงานที่จะทำกิจกรรมในวันนั้น
- 3) การเคลื่อนไหวและจังหวะ
 - 3.1) การเคลื่อนไหวพื้นฐาน เช่น การเดินวิ่ง กระโดด เขย่ง ฯลฯ
 - 3.2) การเล่นเลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น เลียนแบบท่าทางของบุคคลในอาชีพต่าง ๆ เลียนแบบท่าทางสัตว์ พาหนะ ฯลฯ
 - 3.3) การเคลื่อนไหวตามเสียงเพลงและจังหวะของดนตรี
 - 3.4) การทำท่าทางประกอบเพลง
 - 3.5) การทำท่ากายบริหาร
 - 3.6) การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์อย่างอิสระและ/หรือโดยใช้อุปกรณ์ประกอบการฝึกเช่น เชือก ริบบิ้น ผ้า กระดาษหนังสือพิมพ์ ห่วงหวาย ถุงทราย ฯลฯ
 - 3.7) การฟังสัญญาณแล้วปฏิบัติตามข้อตกลง
 - 3.8) การแสดงท่าทางตามคำบรรยาย เรื่องราว และจินตนาการ
 - 3.10) การฝึกการเป็นผู้นำ ผู้ตาม
- 4) กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา)
 - 4.1) การวาดภาพและระบายสีด้วยสีเทียน สีน้ำ ฯลฯ
 - 4.2) การเล่นและทดลองเกี่ยวกับสี เช่น เป่าสี หยดสี เทสี ฯลฯ
 - 4.3) การพิมพ์ภาพ
 - 4.4) การปั้น
 - 4.5) การพับ ฉีก ตัด ปะ สาน ม้วน
 - 4.6) การประดิษฐ์ เช่น ประดิษฐ์เศษวัสดุ การร้อย ฯลฯ
 ฯลฯ
- 5) การเล่นตามมุม
 - 5.1) การเล่นบทบาทสมมุติหรือการเล่นเลียนแบบในมุมบ้าน มุมหมอ มุมร้านค้า มุมเสริมสวย มุมเกษตร ฯลฯ
 - 5.2) การอ่านภาพหรือการดูภาพในมุมหนังสือ
 - 5.3) การสังเกตและการทดลองสิ่งของในมุมธรรมชาติ หรือ มุมวิทยาศาสตร์
 - 5.4) การเล่นบล็อกและเครื่องเล่นสัมผัสในมุมบล็อก

5.5) การเล่นเกมการศึกษา

5.6) การเล่นเกมทราย เล่นน้ำ

หมายเหตุ การเล่นเกมเป็นการเล่นในมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียน
อย่างอิสระ ซึ่งอาจจัดมุมสลับเปลี่ยนหมุนเวียนและปรับให้สอดคล้องกับ
สภาพท้องถิ่นได้

6) กิจกรรมในวงกลม

6.1) การสนทนา ชักถามและแสดงข้อคิดเห็น

6.2) การเล่านิทาน เรื่องราว ข่าวและเหตุการณ์

6.3) การเล่นเกมบทบาทสมมติ

6.4) การท่องคำคล้องจอง คำกลอนหรือร้อยกรอง

6.5) การร้องเพลง

6.6) การสาธิต

6.7) การปฏิบัติการทดลอง

6.8) การศึกษานอกสถานที่

7) การเล่นเกมกลางแจ้ง

7.1) การเล่นเกมทราย

7.2) การเล่นเกมเล่นน้ำ

7.3) การเล่นเกมในบ้านตุ๊กตา หรือบ้านจำลอง

7.4) การเล่นเกมในมุมช่างไม้

7.5) การเล่นเกมบล็อกกลวง

7.6) การเล่นเกมเครื่องเล่นสนาม

7.7) การเล่นเกมการละเล่น เช่น การละเล่นพื้นเมือง

7.8) การเล่นเกมอิสระในสนาม

7.9) การเล่นเกมอุปกรณ์กีฬาสำหรับเด็ก เช่น ห่วงยาง ลูกบอล ฯลฯ

7.10) การเล่นเกมเครื่องเล่นประเภทล้อเลื่อน เช่น รถสามล้อ รถลากจูง ฯลฯ

8) การรับประทานอาหาร

8.1) การให้เด็กได้ช่วยจัดโต๊ะอาหาร

8.2) การฝึกมารยาทในการรับประทานอาหาร

8.3) การรู้จักช่วยตัวเองตามวัย

- 8.4) การรับประทานอาหารที่มีคุณค่า
- 8.5) การเก็บภาชนะและเครื่องใช้ในการรับประทานอาหาร
- 8.6) การทำความสะอาดหลังรับประทานอาหาร (บ้วนปาก ล้างมือ แปรงฟัน ฯลฯ)

9) การนอนพักผ่อน

- 9.1) การให้เด็กทำความสะอาดร่างกาย
- 9.2) การจัดเตรียมและจัดเก็บที่นอน เครื่องนอน
- 9.3) การสวดมนต์
- 9.4) การฝึกการควบคุมตนเอง
- 9.5) การนอนพัก หรือนอนหลับ

10) เกมการศึกษา

- 10.1) เกมจับคู่
- 10.2) เกมต่อภาพให้สมบูรณ์
- 10.3) เกมวางภาพต่อปลาย (โดมิโน)
- 10.4) เกมเรียงลำดับ
- 10.5) เกมจัดหมวดหมู่
- 10.6) เกมสังเกตรายละเอียดของภาพ (ลวดโต)
- 10.7) เกมจับคู่แบบตารางสัมพันธ์ (เมตริกเกม)
- 10.8) เกมพื้นฐานการบวก
- 10.9) เกมหาความสัมพันธ์ตามลำดับที่กำหนด

1.3.5 การวัดและประเมินพัฒนาการ

การวัดและประเมินพัฒนาการในเด็กระดับอนุบาลศึกษานั้น เป็นการวัดพัฒนาการทางด้านร่างกายอารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อสนองจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ มิใช่เป็นการวัดเพื่อตัดสินได้หรือตก

การวัดและการประเมินพัฒนาการมีหลายวิธี ดังนี้

1) การสังเกต

ครูสังเกตในขณะที่เด็กทำกิจกรรมหรือเล่น ทั้งเป็นกลุ่มและรายบุคคลในเวลา

และสถานการณ์ต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้ง โดยสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็ก และควรจดบันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นตามเหตุการณ์ที่เป็นจริง อันจะเป็นข้อมูลในการเลือกจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กต่อไป

2) การสนทนา

การสนทนากับเด็กเป็นรายบุคคล จะช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการด้านภาษา (การพูด การฟังการสื่อสาร) และความคิดของเด็ก ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่บ้าน ซึ่งจะช่วยให้ครูเข้าใจเด็ก เป็นข้อมูลในการหาทางแก้ไขปัญหาและพัฒนาเด็ก

3) การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบปากเปล่า

ข้อมูลที่ได้ช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการทางภาษา การพูดที่บกพร่อง เช่น คำความกล้า การพูดชัดไม่ชัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการทางสติปัญญา ความสามารถ ในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการคิดของเด็กแต่ละคน

4) การสะสมผลงาน

ผลงานถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสามารถของเด็ก การสะสมผลงานควรเก็บเป็นระยะ ๆ และเรียงตามลำดับวันที่ทำ จะช่วยให้ครูทราบถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง

5) การใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ

เป็นการบันทึกคะแนนอย่างเป็นหลักฐาน เพื่อช่วยให้ครูทราบถึงข้อมูลที่ต้องการ ครูอาจใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพ มีความครอบคลุมตรงตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาเด็ก และควรทำการทดสอบในสภาพแวดล้อมที่เด็กคุ้นเคย

ตัวอย่างรายการพัฒนาการเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2

รายการพัฒนาการนี้ใช้เป็นแนวทางในการนำไปจัดทำแผนการจัดประสบการณ์
และประเมินพัฒนาการ
เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2

เป้าหมาย	พฤติกรรมความสามารถ		กิจกรรมเสนอแนะ
	ชั้นอนุบาล ปีที่ 1	ชั้นอนุบาล ปีที่ 2	
พัฒนาการ ด้านร่างกาย 1. มีร่างกาย เจริญ เติบโต ตามวัย	1. น้ำหนักและส่วน สูงได้สัดส่วนตาม เกณฑ์ 2. สุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ 3. มีพละนามัยดี	1. น้ำหนักและส่วน สูงได้สัดส่วนตาม เกณฑ์ 2. สุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ 3. มีพละนามัยดี	1. การเล่นกลางแจ้งและในร่ม 1.1 การเล่นเครื่องเล่นสนาม 1.2 การเล่นเกมการละเล่น ต่าง ๆ 1.3 การเล่นน้ำ เล่นทราย 1.4 การเล่นเครื่องเล่น ประเภทล้อเลื่อน เช่น จักรยาน ฯลฯ 1.5 การเล่นกับอุปกรณ์กีฬา ต่าง ๆ เช่น ลูกบอล ฯลฯ 1.6 การเล่นอิสระในสนาม 2. การเคลื่อนไหวและจังหวะ 2.1 การเคลื่อนไหวพื้นฐาน เช่น เดิน วิ่ง กระโดด เขย่ง ฯลฯ 2.2 การเคลื่อนไหวและแสดง ท่าทางประกอบจังหวะ 3. การได้รับอาหารกลางวันและ อาหารเสริมที่ถูกหลักโภชนาการ

2. การวิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบของหลักสูตร

เนื่องจากหลักสูตรฉบับนี้ ได้อาศัยแนวทางการพัฒนามาจากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของหลักการทฤษฎี และงานวิจัย จึงทำให้องค์ประกอบของหลักสูตร มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับพื้นฐานทางการศึกษา จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ เทคโนโลยี และแนวคิดจากต่างประเทศ (วรรณาท รักสกุลไทย, สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2539) เป็นหลักสูตรที่ทันสมัยและมีความครอบคลุมมาก เริ่มตั้งแต่หน่วยเนื้อหา เพื่อพัฒนาคนสู่ศตวรรษใหม่ คือ เน้นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น จะเห็นว่า มีหน่วยพลังงาน เครื่องมือ เครื่องจักรกลเข้ามา ซึ่งศึกษามาจากหลักสูตรของต่างประเทศ มีการสอนเกี่ยวกับเครื่องมือต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ ยังมีความพลิกผันเกี่ยวกับเกมการศึกษาซึ่งมีมากมายหลากหลายยิ่งขึ้น

ประเด็นต่อมาก็คือ โลกทัศน์ของนักพัฒนาหลักสูตรกว้างขึ้นมีการรับอิทธิพลและแนวความคิดจากต่างประเทศอย่างมาก โดยเฉพาะนักการศึกษาปฐมวัยส่วนใหญ่ได้รับแนวคิด รวมถึงการที่นักพัฒนาหลักสูตรปฐมวัย ต่างได้รับข้อมูลข่าวสารทางการศึกษาปฐมวัยรวดเร็วกว้างขวางขึ้น และยังมีบุคคลที่เป็นเครื่องช่วยหรือศูนย์กลางทางการศึกษาร่วมกันหลาย ๆ ท่านด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจุบัน

ที่มีผลทำให้การปรับปรุงหลักสูตรฉบับนี้ มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ได้แก่ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนนักการศึกษาหรือนักพัฒนาหลักสูตรของไทยที่ได้ไปศึกษามาประกอบกับข้อสนเทศต่าง ๆ ที่เผยแพร่ทางเอกสารเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยเป็นปัจจัยที่สำคัญหลักสูตรจึงมีความเป็นสากลยิ่งขึ้น แต่ก็ไม่ได้ละเลยในเรื่องของวัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรมแต่อย่างใด (พัชรี ผลโยธิน, สัมภาษณ์, 14, 21 กุมภาพันธ์ 2539)

ปัญหาทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่ง เพราะจากการศึกษาพบว่า เด็กวัย 0 - 12 ปี ของไทยนั้นมีปัญหาความเสี่ยงด้านคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะนิสัยสูง ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมตามวัยและต่อเนื่องเท่าที่ควร ความบกพร่องด้านคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะนิสัยนี้ แม้จะไม่แสดงออกอย่างเด่นชัดใน ช่วงอายุ 0 - 12 ปี แต่จะปรากฏในช่วงวัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ ปัญหาความเสี่ยงด้านคุณธรรม จริยธรรมนี้ ได้แก่ ปัญหาพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กหยุดชะงักในขั้นต่ำ ปัญหาการไม่รู้จักคาดการณ็ไกล หรือขาดการมุ่งอนาคต ปัญหาการไม่เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และปัญหาการ ขาดความสามารถในการต้านทานต่อสิ่งยั่วยุที่ชักจูงไปในทางเสื่อม เป็นต้น (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็ก, 2535) ปัญหาเหล่านี้จึงน่าจะเป็นปัจจัยหรือสาเหตุสำคัญที่ทำให้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จำเป็นต้องเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กปฐมวัยด้วย

ต่อมาในระยะหลังหลักสูตรปฐมวัยได้เพิ่มเรื่องของพัฒนาการเข้าไปในแต่ละระดับชั้นมากขึ้น การมอบหมายงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ จะคำนึงถึงความยากง่ายในแต่ละวัย รวมทั้งได้มีการให้ความสนใจในการนำทักษะกระบวนการคิดโดยการเน้นด้านการใช้คำถามในหลักสูตรให้มากยิ่งขึ้น (ฉันทนา ภาคบงกช, สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2539) .

นอกจากนี้หลักสูตรเล่มนี้ยังยึดในเรื่องพัฒนาการเป็นหลักและได้มีการเพิ่มเติมในเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น รวมทั้งเทคนิคการใช้คำถามให้เด็กคิดได้พัฒนาสติปัญญา ดังที่ปรากฏมีหน่วยของอากาศ แม่เหล็ก คาน-ล้อ เพิ่มเติมเข้ามา และยังมีเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์เพิ่มเข้ามา ซึ่งมีแนวความคิดมาจากสภาพการณ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่คนไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ส่วนการปรับหลักสูตรนั้น ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งก็คือ แนวนโยบายของรัฐมนตรีแต่ละชุด ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการปรับหลักสูตรแต่ละครั้ง (สิรินาฏ ตั้งนิกร, สัมภาษณ์, 16 มกราคม 2539)

ความจำเป็นในการปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลฉบับนี้ พบว่ามีสาเหตุมาจากการที่หลักสูตรชั้นเด็กเล็กได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยไปแล้วคือ มีวิทยาศาสตร์ฟิสิกส์มากขึ้น ถ้าปรับหลักสูตรกิจกรรมต่าง ๆ ให้สนุกขึ้น น่าจะทำให้การจัดการเรียนการสอนอนุบาลพัฒนาขึ้น โดยแผนการจัดประสบการณ์ที่ใช้ก่อนหน้านี้นี้ ก็ได้เน้นเรื่องกิจกรรมอยู่แล้ว ดังนั้นหลักสูตรอนุบาลฉบับนี้จึงได้เพิ่มทักษะทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ที่จำเป็นเข้าไปให้มากขึ้น และจะเป็นการปรับในส่วนของกิจกรรมเสียเป็นส่วนใหญ่(นางน้อย แจ่มศิริกุล, สัมภาษณ์ 23 มกราคม 2539)

จากแนวคิด หรือความเห็นจากนักการศึกษาซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลศึกษาฉบับนี้ จึงสรุปได้ว่า ความจำเป็นในการปรับหลักสูตรฉบับนี้ มุ่งที่จะให้ได้หลักสูตรเพื่อตอบสนององพัฒนาการของเด็กอย่างแท้จริง โดยให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมหรือสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก ซึ่งกำลังเป็นปัญหาสังคม รวมถึงความสอดคล้องกับความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งมีมากขึ้น ดังนั้น จึงได้มีการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ ทั้งด้านบุคคล การศึกษา ทฤษฎี วิชาการ และผลการวิจัยด้านต่าง ๆ มาพัฒนาหลักสูตรอนุบาลฉบับนี้ โดยมุ่งหวังว่าจะเป็นหลักสูตรที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ฉบับ พ.ศ.2534

ที่จริงแล้วหลักสูตรอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน หรือที่เรียกง่าย ๆ ว่า "หลักสูตรอนุบาลเอกชน" นี้ ไม่ได้เป็นหลักสูตรฉบับแรกที่ใช้ในโรงเรียนอนุบาลเอกชน เพราะก่อนหน้านี้ โรงเรียนอนุบาลเอกชน ก็ใช้หลักสูตรอนุบาล ฉบับ พ.ศ.2522 เช่นเดียวกับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งกรมวิชาการได้จัดพิมพ์ขึ้นนั่นเอง ในช่วงหลังปี พ.ศ.2522 จึงถือได้ว่าหลักสูตรอนุบาลของรัฐและเอกชนเป็นฉบับเดียวกัน ดังปรากฏในคำนำของแนวการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล ปีที่ 1 - 3 ดังนี้

"... ในการจัดการศึกษาระดับนี้ที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ได้ยึดแนวทางเช่นเดียวกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติโดยได้ขออนุญาต สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจัดพิมพ์แนวและแผนการจัดประสบการณ์ให้กับครูโรงเรียนเอกชนและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องใช้เป็นคู่มือและแนวทางในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็ก เป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ปัจจุบันสถานการณ์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป... เพื่อให้ทันกับสภาวะปัจจุบันและสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ..." (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2535)

รายละเอียดขององค์ประกอบหลักสูตรฉบับนี้ มีดังนี้

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

1.1 หลักการ

การจัดการศึกษานักเด็กอายุระหว่าง 3 - 6 ปี มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่กำลังเติบโตพัฒนาทุกด้านอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้จะเรียนรู้ได้ดีจากการเล่น การมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งของและการกระทำ การเคลื่อนไหว เพราะฉะนั้นการสอนและอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยนี้ จึงควรเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้เหมาะสมกับวัยและปลูกฝังเจตคติที่ดีในการเรียน การทำงาน การคิด การสังเกต และการแก้ปัญหาโดยให้เด็กมีความสุขในการเรียนรู้

1.2 เป้าหมาย

จัดการศึกษาให้แก่เด็กอายุ 3-6 ปี เพื่อให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้มีพื้นฐานชีวิตที่ดี อันเป็นการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพประชากรอย่างมีประสิทธิภาพ ในรูปของชั้นอนุบาล คือ

- เด็กที่เข้าเรียนในชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีอายุระหว่าง 3 - 4 ปี เวลาเรียน 1 ปีการศึกษา
- เด็กที่เข้าเรียนในชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีอายุระหว่าง 4 - 5 ปี เวลาเรียน 1 ปีการศึกษา
- เด็กที่เข้าเรียนในชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี เวลาเรียน 1 ปีการศึกษา

1.3 วัตถุประสงค์

ในการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่เด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ดังนี้

- 1) พัฒนาการด้านร่างกาย
 - 1.1) เพื่อพัฒนาร่างกายให้เจริญเติบโตตามวัย
 - 1.2) เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และประสาทสัมผัส
 - 1.3) เพื่อปลูกฝังสุขนิสัยที่ดี
- 2) พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม
 - 2.1) เพื่อให้มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส
 - 2.2) เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อตนเอง
 - 2.3) เพื่อให้รู้จักตนเองและช่วยตนเอง
 - 2.4) เพื่อปลูกฝังให้มีสังคม นิสัยที่ดี และเจตคติประชาธิปไตย
 - 2.5) เพื่อส่งเสริมให้มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
 - 2.6) เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม
 - 2.7) เพื่อปลูกฝังให้เกิดความมั่นใจ มีบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม

3) พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 3.1) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการใช้ภาษาในการสื่อความหมาย
- 3.2) เพื่อส่งเสริมการสังเกตด้วยประสาทรับรู้ต่าง ๆ
- 3.3) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดแบบต่าง ๆ ความจำ เหตุผล และแก้ปัญหา
- 3.4) เพื่อพัฒนาและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- 3.5) เพื่อปลูกฝังให้เป็นคนรักในการเรียนรู้

1.4 เนื้อหา

การจัดประสบการณ์สำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ไม่ได้จัดเป็นรายวิชา รายการประสบการณ์และเนื้อหาจะมีลักษณะจัดรวมกันเป็นหน่วยการสอน โดยจัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก หน่วยการสอนที่กำหนดไว้มีทั้งหมด 31 หน่วย ได้แก่

- 1) ปฐมนิเทศ
- 2) โรงเรียนของเรา
- 3) ตัวเรา
- 4) ผลไม้
- 5) ผ่นจำ
- 6) บ้านที่รัก
- 7) บุญ
- 8) สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ
- 9) มีเสื้อแสนสวย
- 10) กบ
- 11) อาหารดีมีประโยชน์
- 12) คมนาคม
- 13) อยู่ดีมีสุข
- 14) ข้าว
- 15) สวัสดิศึกษา
- 16) วันลอยกระทง
- 17) สัตว์น้ำ

- 18) แมงมุม
- 19) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
- 20) ดอกไม้สวยสด
- 21) สวัสดิ์ปีใหม่
- 22) ฉันทิ์กฤดูหนาว
- 23) สัตว์เลี้ยง
- 24) วันเด็ก วันครู
- 25) ดิน หิน ทวาย
- 26) มด
- 27) บุคคลที่ควรรู้จัก
- 28) กลางวัน - กลางคืน
- 29) นกน้อย
- 30) ฤดูร้อนแสนสนุก
- 31) ต้นไม้ที่รัก

1.5 กิจกรรม

1.5.1 ตารางกิจกรรมประจำวัน มีดังนี้

8.00 - 8.30 น.	รับเด็กเป็นรายบุคคล บันทึกคำพูดของเด็ก
8.30 - 8.45 น.	เคารพธงชาติ และสวดมนต์
8.45 - 9.00 น.	สำรวจการมาโรงเรียน ตรวจสอบสุขภาพ และไปห้องน้ำ
9.00 - 9.20 น.	กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
9.20 - 10.00 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
10.00 - 10.15 น.	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
10.15 - 10.30 น.	กิจกรรมในวงกลม
10.30 - 11.00 น.	เล่นกลางแจ้ง
11.00 - 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
12.00 - 14.00 น.	นอนพักผ่อน

14.00 - 14.20 น.	ตื่นนอน ทำความสะอาดร่างกาย
14.20 - 14.40 น.	พัก (รับประทานอาหารว่าง)
14.40 - 14.45 น.	เกมการศึกษา
14.45 - 15.00 น.	สรุป เตรียมตัวกลับบ้าน

1.5.2 กิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 1 - 3 เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้จะเป็นการจัดประสบการณ์ วิธีการสอนจะเป็นรูปของกิจกรรม เกม การเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและสนุกสนาน อันจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ดี

จุดมุ่งหมาย	แนวการจัดประสบการณ์ประจำวัน
<p>1. เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - กล้ามเนื้อใหญ่ - กล้ามเนื้อเล็ก - สุขนิสัย 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ - เล่นกลางแจ้ง - กิจกรรมสร้างสรรค์ - เกมการศึกษา - เล่นเสรีตามมุม - กิจกรรมในวงกลม - การรับประทานอาหารกลางวัน อาหารว่าง นอนพักผ่อน การใช้ห้องน้ำ
<p>2. เพื่อพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การรู้จักตนเองและช่วยตนเอง - การอยู่ร่วมกันในสังคมและเจตคติประชาธิปไตย 	<ul style="list-style-type: none"> - การเล่นและเรียนในและนอกห้องเรียน - การพูดจาให้กำลังใจ และความเอาใจใส่ของครู ที่มีต่อเด็กเป็นรายบุคคล

จุดมุ่งหมาย	แนวการจัดประสบการณ์ประจำวัน
<ul style="list-style-type: none"> - การมีคุณธรรม และจริยธรรม - การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย <p>3. เพื่อพัฒนาด้านสติปัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ภาษา - คณิตศาสตร์ - เหตุผล - มิตรสัมพันธ์ - ประสาทสัมผัสและการรับรู้ - ความจำ - สร้างสรรค์ และจินตนาการ - การแก้ปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอก ห้องเรียนที่ช่วยให้ เด็กเกิดการเรียนรู้และเจตคติที่พึงประสงค์ <ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมวงกลม - เกมการศึกษา - กิจกรรมสร้างสรรค์ - กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ

กิจกรรมแต่ละประเภทจะมีผลในการพัฒนาหลายด้าน เช่น การเล่นกลางแจ้ง นอกจากจะได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่จากการวิ่งกระโดด ปีนป่ายแล้ว เด็กยังจะได้พัฒนาทางสติปัญญาในการแก้ปัญหา ในการคาดคะเน และยังได้พัฒนาทางอารมณ์และสังคม เพราะเด็กมีความสุขสนุกสนานและเล่นกับเพื่อน หรือการเล่นเสรีตามมุมต่าง ๆ ในห้องเรียนเด็กก็จะได้พัฒนาหลายด้าน เช่น การเล่นที่มุมบ้าน เด็กได้พูดคุยสนทนากับเพื่อนซึ่งเป็นการพัฒนาภาษา ความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาทางอารมณ์และสังคม ถ้าเด็กเล่นที่มุมร้านขายของ ก็จะได้พัฒนาสติปัญญาทางด้านคณิตศาสตร์และได้พัฒนาอารมณ์และสังคม เป็นต้น

1.6 สื่อการสอนที่ใช้เสริมกิจกรรม

1.6.1 วัตถุประสงค์ในการใช้สื่อการสอนที่ใช้เสริมกิจกรรม มีดังนี้

- 1) เพื่อจูงใจให้เด็กสนใจในบทเรียน
- 2) เพื่อช่วยให้เกิดความสนใจ เข้าใจ และเกิดความเพลิดเพลิน
- 3) ช่วยยืดช่วงสนใจให้ยาวนานขึ้น
- 4) ช่วยให้จำบทเรียนได้นาน

1.6.2 ประเภทของอุปกรณ์การสอน

- 1) ของจริงจากธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ เมล็ดพืช สัตว์ สิ่งของ ฯลฯ
- 2) ภาพต่าง ๆ
- 3) โสตทัศนอุปกรณ์ เช่น วิทยุ เทป สไลด์ วีดิโอ ภาพยนตร์
- 4) ของที่จัดทำขึ้น เช่น หุ่นประเภทต่าง ๆ

ในการนำอุปกรณ์การสอนไปใช้ประกอบการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะกับเนื้อหาของแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละหน่วย การสอน ในที่นี้ขอกล่าวถึงสื่อที่จะนำไปใช้ประกอบการสอน 2 ประเภท คือ หุ่นประเภทต่าง ๆ และแบบฝึกทักษะเตรียมความพร้อม หุ่นประเภทต่าง ๆ

หุ่นเป็นสื่อที่มีลักษณะเคลื่อนไหวได้ และช่วยในแง่ความรู้สึก เกิดความประทับใจ มีความสนุกสนาน เพราะในวัยนี้มีจินตนาการสูง สร้างเรื่องราวสมมติ เด็กจะทุ่มเทจิตใจไปที่ตัวหุ่น และเกิดความชื่นชมมาก หุ่นที่ใช้ประกอบการสอน มีหลายชนิด เช่น

- 1) หุ่นนิ้วมือ
- 2) หุ่นมือ
- 3) หุ่นถุงมือ
- 4) หุ่นถุงกระดาษ
- 5) หุ่นถุงเท้า
- 6) หุ่นขักรอก
- 7) หุ่นสวมหัวและสวมตัว

1.6.3 แนวการประเมินพัฒนาการเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 3

การประเมินพัฒนาการเด็กควรใช้หลักการ ดังต่อไปนี้

- 1) การสังเกต เด็กทั้งเป็นกลุ่ม และรายบุคคล
- 2) การพูดคุยสนทนากับเด็กเป็นรายบุคคล
- 3) การสัมภาษณ์หรือการทดสอบปากเปล่าเพื่อทราบถึงพัฒนาการทางภาษา การคิด
- 4) การดูจากผลงานของเด็กที่รวบรวมไว้ เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของพัฒนาการเด็กแต่ละคน

2. วิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบหลักสูตร

ประเด็นที่นำพิจารณาประการหนึ่ง เกี่ยวกับเหตุผลสำคัญในการปรับปรุงหลักสูตรของอนุบาลเอกชน มีปรากฏในคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่ 55/2534 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการพิจารณาปรับปรุงแนวและแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 3 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2535) มีใจความดังนี้

... ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พิจารณาเห็นว่าแนวและแผนการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลศึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เน้นการจัดกิจกรรมด้านต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเด็ก โดยที่เด็กได้รับการฝึกอ่านและเขียนน้อย ดังนั้นควรที่จะให้เด็กได้ฝึกทักษะทางการอ่านและเขียนมากขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานทางการศึกษาต่อระดับประถมศึกษาต่อไป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จึงจัดให้มีการปรับปรุงแนวและแผนการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 3 ขึ้น ...

แนวเหตุผลดังกล่าวนี้ ได้ชี้ให้เห็นชัดว่า หลักสูตรอนุบาลศึกษาของเอกชนฉบับที่ปรับปรุงใหม่ แม้จะมีแนวคิด หลักการในการเตรียมความพร้อมเป็นหลัก แต่ดูเหมือนว่าจะยิ่งพยายามเน้นให้มีการสอนอ่านเขียนให้มากยิ่งขึ้น และเด่นชัดยิ่งกว่าหลักสูตรฉบับอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมากำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรเช่นนี้ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ ผศ.ดร.ฉันทนา ภาคบงกช ที่ได้เสนอว่า โรงเรียนราษฎร์ ส่วนใหญ่ต้องการเนื้อหาวิชาเข้ามามาก การปรับเปลี่ยนจึงยังคงมีลักษณะเน้นทักษะอ่านเขียน ดังนั้นตัวการที่มีอิทธิพลที่สำคัญที่สุด ก็คือ ประชาชน ความต้องการของสังคม การเร่งรัดวิชาการและภาษา (ฉันทนา ภาคบงกช, สัมภาษณ์, 9 และ 26 กุมภาพันธ์ 2539)

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ได้รับการปรับปรุงในหลักสูตรฉบับนี้ นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรต่างมีความเห็นตรงกันว่า ได้เน้นให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยนำพัฒนาการเด็กในแต่ละวัยมาเป็นหลักยึดว่า จะจัดกิจกรรมใด ในระดับใดที่จะเหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย โดยที่ยังคง

ยึดมั่นในปรัชญาการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม เป็นสำคัญ

นอกจากนี้หลักสูตรฉบับนี้ได้เน้นกระบวนการส่งเสริมพัฒนาการ

หน่วยการสอนเป็นเพียงท่อนให้ยึดเกาะเท่านั้น ที่สำคัญคือ มีการนำสภาพของสังคมข้างนอกที่เปลี่ยนแปลงไปมาทำให้เด็กเรียนรู้มากขึ้น (ธิดา พัทธ์สินธุ, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2539)

ลักษณะสำคัญของการปรับปรุงหลักสูตรฉบับนี้อีกประการหนึ่งคือ เน้นให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการเน้นการเรียนรู้ด้วยกระบวนการผ่านกิจกรรมประจำวันมากขึ้น และได้นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและแนวทางจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษามาเป็นปัจจัยสำคัญ (วิวรรณ สารกิจปรีชา, และ รัตนา ดวงแก้ว, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2539 และ 15 กุมภาพันธ์ 2539)

พัฒนา ชัชพงศ์ กล่าวว่า ต้นฉบับของการปรับหลักสูตรฉบับนี้มาจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แต่ได้พยายามนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับเด็กในโรงเรียนเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่ในเมือง เพราะจากผลงานวิจัยของ Unicef พบว่าเด็กในเมืองนั้นด้านสติปัญญาจะเจริญเติบโตเร็วกว่าเด็กในชนบท โดยเน้นให้เด็กคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเพิ่มกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เข้าไปมากขึ้น ดังนั้น หลักสูตรฉบับนี้จึงยึดพัฒนาการและตัวเด็กเป็นสำคัญ (พัฒนา ชัชพงศ์, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2539)

จากแนวคิดของการปรับหลักสูตรจากเอกสารและแนวคิดของนักพัฒนาหลักสูตร จึงอาจสรุปได้ว่าหลักสูตรอนุบาลศึกษาของเอกชนฉบับนี้ ได้อาศัยแนวทางจากหลักสูตรอนุบาลศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นหลัก ประเด็นนี้จึงอาจตีความได้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับหลักสูตรมากที่สุด จึงได้แก่ ฝั่งทางการศึกษา นั่นเอง ซึ่งส่งผลให้องค์ประกอบของหลักสูตรจึงมีลักษณะคล้าย ๆ กับหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา คือ ยึดปรัชญาและหลักการในการเตรียมความพร้อม ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยใช้ประสบการณ์ตรง ผ่านกิจกรรมที่บูรณาการเป็นหน่วยการสอน โดยยึดพัฒนาการเด็กเป็นตัวกำหนดกิจกรรมการวัดและประเมินผลด้วย

อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการปรับปรุงเพื่อเน้นทักษะอ่านเขียนให้กับเด็กนั้น ถือเป็นหลักการเสริมที่ก่อปัญหาในการใช้หลักสูตร ซึ่งน่าจะเกิดจากการตีความของ "ความพร้อม" ตามความเข้าใจที่แตกต่างของนักการศึกษา ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตรเองก็ถือเป็นปัญหาใหญ่ที่ทำให้การใช้หลักสูตรในทางปฏิบัติมิได้ตรงตามหลักการที่ควรจะเป็น และเกิดการโยนกลองกันว่าสาเหตุที่ทางโรงเรียนเอกชน ตีความหลักสูตรออกมาในลักษณะการเน้นการอ่านเขียนนั้น เป็นเพราะความกดดันจากการสอบเข้าประถมปีที่ 1 ของโรงเรียน ซึ่งส่งผลให้ผู้ปกครองต้องมา

เร่งรัดให้มีการสอนอ่านให้กับนักเรียนอนุบาลหรือไม่อย่างไร เมื่อเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น จึงมีผลอย่างมาก ที่ทำให้การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรฉบับนี้ จะเน้นนโยบายอ่านเขียนเป็นพิเศษ ประเด็นนี้ ได้ชี้ชัดว่า ปัจจัยพื้นฐานทางสังคม มีผลกระทบอย่างยิ่งต่อการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฉบับนี้

ในยุคนี้ ถือเป็นยุคทองของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างแท้จริง เพราะนอกเหนือจากที่มีการปรับปรุงหลักสูตรในส่วนของรัฐบาล และเอกชนดังกล่าวแล้ว ยังได้มีการพัฒนาหลักสูตรในหน่วยงานอื่นๆ ขึ้นมาอีกด้วยดังจะได้นำมาเสนอ ณ ที่นี้เป็นหลักสูตรที่น่าสนใจของ 2 หน่วยงาน ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชนและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กรมการศาสนา เพราะหลักสูตรทั้งสองนี้ได้รับการพัฒนาขึ้น บนพื้นฐานของปรัชญาที่คล้ายคลึงกัน แต่มีรูปแบบที่แตกต่างกัน ตามสภาพของพื้นที่และกลุ่มผู้รับบริการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์องค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละฉบับตามลำดับ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

1.1 ปรัชญาการศึกษา

การพัฒนาเด็กปฐมวัยจะต้องดำเนินการให้ต่อเนื่องและสอดคล้องกันทั้งสี่ด้าน คือ พัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

1.2 เป้าหมาย

เตรียมความพร้อมทั้งสี่ด้านให้กับเด็ก วัย 3 - 6 ขวบ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.3 วัตถุประสงค์

มุ่งให้เด็ก 3-6 ปี ได้มีการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับทฤษฎีทางจิตวิทยาพัฒนาการ และทฤษฎีการเรียนรู้

1.4 เนื้อหา

เน้นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการจัดกิจกรรม ตามหน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้น 29 หน่วย ได้แก่

หน่วยปฐมนิเทศ

ฤดูร้อน

น้ำ

เลข 1 - 3

จำนวน 1 - 5

สี

ฤดูฝน

รูปทรง

อากาศ

พืช

ผลไม้

เมล็ด

ผัก

ดอกไม้

แมลง

สัตว์เล็ก ๆ ที่มีพิษ

ฤดูหนาว

สัตว์

นก

ไข่

ไก่ - เป็ด

สัตว์น้ำ

อาหาร

ตัวเราและเพื่อน

ข้าว

น้ำหนัก

กล้วย

อาชีพต่าง ๆ

การคมนาคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยการสอนเหล่านี้กำหนดไว้เพียงคร่าว ๆ เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็กที่เด็กควรเรียนรู้ตามหน่วยดังกล่าว ซึ่งผู้ใช้จะต้องปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและวุฒิภาวะของเด็ก ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ส่วนระยะเวลาของการจัดประสบการณ์ในแต่ละหน่วยนั้น อาจยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม เช่น บางกิจกรรมอาจไม่เสร็จสิ้นใน 1 สัปดาห์ ผู้สอนอาจยืดเวลาของหน่วยนั้นเป็น 2 สัปดาห์ ได้

1.5 กิจกรรม

1.5.1 ตารางกิจกรรมประจำวัน

ตลอดเวลา 1 วันที่เด็กมาที่ศูนย์เด็กนั้น ผู้ดูแลเด็กควรจัดช่วงเวลาให้เด็กได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปอย่างเหมาะสมกับสภาพพัฒนาการของเด็ก ซึ่งอาจจะจัดดังนี้

เวลา	กิจกรรม
08.30 - 08.45 น.	รับเด็กเป็นรายบุคคล และตรวจสอบสุขภาพ
08.45 - 09.20 น.	เคารพธงชาติ กิจกรรมเคลื่อนไหว และจังหวะ
09.20 - 10.00 น.	กิจกรรมกลุ่มใหญ่ กิจกรรมกลุ่มย่อย
10.00 - 10.20 น.	อาหารว่าง
10.20 - 11.00 น.	กิจกรรมเสรีเล่นตามมุม
11.00 - 11.20 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.20 - 11.30 น.	ทำความสะอาดมือ ปาก
11.30 - 12.00 น.	พักรับประทานอาหาร
12.00 - 12.15 น.	ทำความสะอาดร่างกาย
12.30 - 14.00 น.	เตรียมตัวนอน และนอนพักผ่อน
14.00 - 14.30 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า ตา อาหารว่าง
14.30 - 15.00 น.	สรุปบททวน สนทนา ร้องเพลง เตรียมตัวกลับบ้าน

หมายเหตุ กิจกรรมประจำวันนี้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

1.5.2 กิจกรรมการเรียนการสอน :: การจัดกิจกรรมพื้นฐานประจำวัน

เน้นการจัดกิจกรรมเป็นหัวใจหลักของหลักสูตร โดยกำหนดให้มีกิจกรรมพื้นฐานประจำวัน บูรณาการผ่านหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดพัฒนาการทั้ง 4 ด้านอย่างครบถ้วน

กิจกรรมพื้นฐานประจำวันเป็นกิจกรรมที่ควรจัดเป็นประจำวันให้ได้กระทำทุกวัน และเป็นกิจกรรมที่จัดไว้เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมและสอดคล้องกับธรรมชาติลักษณะความสนใจและความต้องการของเด็ก และขณะเดียวกันเป็นกิจกรรมที่ช่วยฝึกฝนให้เด็กได้เกิดทักษะในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างเหมาะสมกับวัยและหน่วย เนื้อหาการเรียนรู้ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะจัดในลักษณะของการเล่นและการทำงานเป็นกลุ่ม รวมทั้งการทำกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมพื้นฐานดังกล่าว ได้แก่

- 1.1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
- 1.2) กิจกรรมเสรีเล่นตามมุม
- 1.3) เกมการศึกษา
- 1.4) กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง
- 1.5) กิจกรรมศิลปะ

ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีรายละเอียด ดังนี้

1.1) กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ : วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อการออกกำลังกาย และพัฒนากล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
- (2) เพื่อฝึกความจำ และการฟังคำสั่ง
- (3) เพื่อฝึกความมีระเบียบ
- (4) เพื่อฝึกการฟังจังหวะ
- (5) เพื่อฝึกความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
- (6) เพื่อฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

1.2) กิจกรรมเสรีเล่นตามมุม : วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อให้เด็กพัฒนาความสามารถทางด้านภาษา คือ การฟัง การพูด
- (2) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา คือ การคิด สังเกต และแก้ปัญหา
- (3) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม การปรับตัว การเล่นร่วมกับผู้อื่น
- (4) เพื่อตอบสนองความต้องการ การเล่น และส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก
- (5) เพื่อฝึกให้เด็กมีระเบียบ วินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- (6) เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
- (7) เพื่อให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นฐานทางสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ ภาษา คณิตศาสตร์ ฯลฯ

1.3) เกมการศึกษา : วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อฝึกการสังเกตและการคิดหาทางแก้ปัญหา การหาเหตุผล การจำแนก และการจัดหมวดหมู่
- (2) เพื่อฝึกความพร้อมในการเรียนรู้ภาษา จำนวน และสิ่งของ
- (3) เพื่อฝึกประสาทสัมผัสมือและตา
- (4) เพื่อทบทวนบทเรียนที่เรียนไป

1.4) กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง : วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อให้เด็กพัฒนาทางร่างกายและการเคลื่อนไหว เช่น ให้ออกกำลังเล่น เครื่องเล่นสนาม เกมต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
- (2) เพื่อพัฒนาความสามารถของการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะต่าง ๆ
- (3) เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทางด้านอารมณ์ และสังคม

1.5) กิจกรรมศิลปะ : วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อฝึกกล้ามเนื้อมือ
- (2) เพื่อฝึกการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา
- (3) เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

(4) เพื่อฝึกการสังเกต

(5) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์

1.5.3 แนวการจัดกิจกรรม

1) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว อาจทำได้ ดังนี้

- ฝึกกล้ามเนื้อมือให้เด็กพร้อมที่จะเขียนหนังสือ โดยให้ลากเส้นตรง วาดรูปทรงต่าง ๆ พับกระดาษ เล่นเครื่องเล่นที่ใช้มีอธิบายสี ต่อแท่งไม้ บันดินเหนียว

- ให้วิ่ง กระโดด เดินตามจังหวะ และเล่นกิจกรรมเคลื่อนไหวต่าง ๆ

- ให้ฝึกการใส่และถอดกระดุม ผูกเชือกรองเท้า การร้อยลูกปัด

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ อาจจัดได้

ดังนี้

- ให้เด็กได้เล่นเสรีตามมุมต่าง ๆ เช่น มุมศิลปะ มุมน้ำ มุมทราย

และมุมเล่นเลียนแบบ

- ให้เด็กได้เล่นกับเพื่อนวัยเดียวกัน

- ให้เด็กออกมาเล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง

- ฟังนิทานหรือดูหุ่น

- เล่นกิจกรรมดนตรี เพลง และกิจกรรมเข้าจังหวะ

- เล่นกลางแจ้ง

2) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม อาจจัดได้ดังนี้

- ให้เล่นเสรีตามมุมอย่างอิสระ โดยเฉพาะการเล่นที่มุมเล่นเลียนแบบ การเล่นแท่งไม้ ฯลฯ ให้เด็กได้เล่นกลางแจ้งอย่างอิสระ

- การเล่นเกมที่มีกติกาง่าย ๆ

- การฟังนิทานที่มีข้อเตือนใจ นิทานที่มีตัวอย่างที่ดี

- การเล่นเครื่องเล่นที่ต้องเล่นกันหลาย ๆ คน

- การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

- การกำหนดเงื่อนไข ก่อนให้เด็กทำกิจกรรมใด ๆ จะต้องกระทำเสมอ เช่น บอกให้เด็กไม่เล่นหยอกล้อกันขณะวาดเขียน วาดเสร็จแล้วจะต้องเก็บสี กระดาษให้เรียบร้อย ถ้าปรากฏว่าเด็กไม่ทำตามเงื่อนไข ผู้ดูแลเด็กจะต้องเตือน และให้ปฏิบัติได้เป็นนิจ

3) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อาจจัด ได้ดังนี้

- การเล่นตามมุมสร้างสรรค์ มุมบล็อก มุมน้ำ มุมทราย มุมศิลปะ มุมหนังสือ และมุมวิทยาศาสตร์

- การเล่นเกมการศึกษา

- การใช้คำถามให้เด็กค้นหาคำตอบ

- การเล่นเกมที่ใช้ไหวพริบ

- การเล่นภาพตัดต่อ

- การศึกษานอกสถานที่

- การเรียนรู้จากวัสดุของเล่นชนิดต่าง ๆ

- การประดิษฐ์ของจากเศษวัสดุ

- การทำกิจกรรมที่มีการสังเกต เปรียบเทียบ จำแนก หรือจัดหมวดหมู่

เป็นต้น

1.6 สื่อการเรียนการสอน

ใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นการใช้สื่อของจริงที่หาได้ง่ายในห้องเรียน ตัวอย่างของสื่อการสอนตามหน่วย ได้แก่

หน่วยปฐมนิเทศ ป้ายชื่อ ป้ายสัญลักษณ์ ของเล่น หนังสือ มุมต่าง ๆ ฯลฯ

หน่วยฤดูร้อน รูปภาพ ต้นพืช ผ้าเนื้อหนา-บาง เพลง ว่าว ผัก-ผลไม้ ฤดูร้อน วัสดุพื้นบ้าน (ใบลาน ใบตาล ดอก) ผลไม้แห้ง น้ำ น้ำตาล น้ำแข็ง ฯลฯ

หน่วยน้ำ รูปภาพ น้ำ ภาชนะรูปทรงต่าง ๆ วัสดุเล่นกับน้ำ ป้ายนิเทศ กาดัม น้ำ กระเจก กระเบื้อง งานปากกว้าง สีสผสมอาหาร สบู่เหลว แชมพู เศษไม้ ช้อน ใบไม้ ดินเหนียว ปลา พืชน้ำ ฯลฯ

หน่วยเลข 1 - 3 นาฬิกาไม้ ปฏิทินใหญ่ ป้ายนิเทศ ตัวเลขพลาสติก
ตัวพยัญชนะ ตรายาว สี ภาพตัดต่อตัวเลข เพลง บัตรคำ กระดาษแบบฝึกหัด
ลูกบิด ฯลฯ

หน่วยฝึก ฝึกสด เมล็ดฝึกชนิดต่าง ๆ อย่างน้ำ น้ำสะอาด ครอบศีรษะรูปฝึก ฯลฯ
ข้อสังเกต เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนด ล้วนเป็นหน่วยที่เกี่ยวข้องกับชีวิต
ของเด็กอย่างมาก ดังนั้น การจัดหาสื่อที่เป็นของจริงจึงหาได้ง่าย เพราะล้วนแต่เป็นวัสดุที่มี
อยู่แล้วในห้องถิ่น และยังพบว่า การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกศูนย์พัฒนา
เด็กนั้น เน้นการใช้วัสดุเหลือใช้ เศษวัสดุ วัสดุที่วางอยู่ในห้องถิ่น ตลอดจนวัสดุพื้นบ้าน
ต่างๆ อย่างมาก

1.7 การจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การจัดสภาพภายในห้องของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะนอกจาก
จะต้องคำนึงถึงความสะอาดความสบาย เหมาะสมกับการใช้สอย และเหมาะสมกับวัยของ
เด็กแล้ว การจัดห้องจะต้องคำนึงถึงลักษณะที่จะเอื้อต่อการทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการ
เรียนรู้ และพัฒนาการของเด็กอีกด้วย

ห้องกิจกรรมเด็กนั้น ควรจะมีเนื้อที่เพียงพอให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสะดวก
มีโต๊ะและเก้าอี้หรือเสื่อปูให้เด็กได้นั่งทำกิจกรรม ทั้งเป็นลักษณะกิจกรรมกลุ่มใหญ่
(ทุกคน) กิจกรรมกลุ่มย่อย (4-6 คน) รายบุคคลและห้องกิจกรรมนี้สามารถที่จะ
เปลี่ยนแปลงจัดห้องให้เหมาะสมกัน การดำเนินกิจกรรมในแต่ละหน่วยประสบการณ์
ได้การจัดห้องนั้นควรจัดมุมประสบการณ์ได้ การจัดห้องนั้นควรจัดมุมประสบการณ์
ที่จะช่วยให้เด็กได้เรียน

1) มุมบ้าน สื่ออุปกรณ์ในมุมนี้ ได้แก่ เครื่องใช้ภายในบ้าน เช่น เตาวิดิ โต๊ะ
เก้าอี้ ชุดเครื่องแป้ง เครื่องแต่งกายผู้ใหญ่ไม่ใช่แล้ว กระเป๋าทือ รองเท้าของผู้ใหญ่ เช่น
รองเท้าส้นสูง ไทรคัพพ์ เครื่องใช้ในครัวต่าง ๆ ตุ๊กตา และเสื้อผ้าสำหรับตุ๊กตา การเล่นที่มุม
นี้จะตอบสนองความต้องการการเล่นที่สอดคล้องกับวัย ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์
สังคมและพัฒนาการทางภาษา

2) มุมเล่นเลียนแบบ สื่ออุปกรณ์ในมุมนี้ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้
เครื่องแต่งกาย บุคคลในอาชีพต่าง ๆ เช่น เครื่องมือหอบ เตียงนอนคนไข้ ชุดหมอ หมวก
พยาบาล การเล่นที่มุมนี้ นอกจากจะตอบสนองความต้องการที่จะเลียนแบบบุคคลอาชีพ

ต่าง ๆ ที่เด็กเคยพบ ยังเป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการของเด็ก อีกด้วย ที่มูมนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปได้หลายแบบ เช่น มุมหมอบ มุมร้านขายของ ตลาด ฯลฯ

3) มุมหนังสือ ควรจัดมุมหนังสือไว้ให้เด็กได้อ่าน แม้ว่าจะยังอ่านหนังสือไม่ออก แต่เด็กจะเพลิดเพลินกับการดูรูปภาพ และจะเป็นสิ่งส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านในวัยต่อไป หนังสือสำหรับเด็กควรเป็นหนังสือภาพนิทาน ที่มีขนาดใหญ่และแข็งแรงพอที่เด็กจะหยิบจับได้ถนัดมือ มีสีสันสวยงามและน่าสนใจ อาจจะเป็นเรื่องนิทานหรือเป็นภาพประกอบคำศัพท์ ให้เด็กได้เปิดดู และเพื่อให้มุมหนังสือน่าสนใจ ควรจะเปลี่ยนหนังสือบ่อย ๆ ไม่ให้ซ้ำซาก น่าเบื่อ มุมหนังสือเป็นมุมสงบจึงควรจัดให้ไกลจากมุมกิจกรรมอื่นที่ส่งเสียงดัง หนังสือควรวางอยู่บนชั้นที่เด็กหยิบได้เอง มีเสื่อปู ให้นั่งหรือนอนอ่านได้สบาย ๆ มุมหนังสือจะส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน ส่งเสริมจินตนาการ และ พัฒนาการใช้ภาษาของเด็ก

4) มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ เป็นมุมที่ส่งเสริมการสังเกตของเด็กได้เป็นอย่างดี เด็กจะเกิดการเรียนรู้ การคิด การสังเกต และเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบตัว ได้เป็นอย่างดี จากกิจกรรมที่มูมนี้อุปกรณ์สำหรับมูมนี้นี้ ได้แก่ แวนชยาย แม่เหล็ก กล้องส่องทางไกล เครื่องชั่ง ตวง วัด หรืออาจจะให้มีการแสดงการทดลองง่าย ๆ ที่สัมพันธ์กับหน่วยกิจกรรม เช่น หน่วยเรื่องพืช ให้จัดทดลองแสดงการงอกของเมล็ดถั่ว

5) มุมศิลปะ การจัดกระดานสำหรับวาดภาพ หรือโต๊ะสำหรับเล่นระบายสี ซึ่งมุมนี้ จะส่งเสริมพัฒนาการทางการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการและขณะเดียวกันเป็นการฝึกความพร้อมทางการเขียนสำหรับเด็กได้เป็นอย่างดี อาจจะทำให้เด็กได้เล่นระบายสีด้วยน้ำสีน้ำ หรือ ดินสอสี

6) มุมบล็อก สื่ออุปกรณ์ ได้แก่ แท่งไม้ขนาดและรูปร่างต่าง ๆ กัน เป็นมุมที่มีเสียงดังที่มูมนี้นี้จะช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุสิ่งแวดลอม ส่งเสริมความเข้าใจเรื่องของคุณสมบัติ การทรงตัว น้ำหนัก ส่งเสริมความคิดริเริ่มและจินตนาการ พัฒนาด้านการคิด การเข้ากลุ่ม ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อ และการทำงานประสานสัมพันธ์กันของกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ

นอกจากมุมต่าง ๆ นี้แล้ว อาจจัดมุมประสบการณ์อื่น ๆ ให้เด็กได้เรียนรู้เพิ่มเติม หรือจะเปลี่ยนจากมุมใหม่ก็ได้ เช่น มุมดนตรี มุมเครื่องเล่นสัมผัส มุมเกมการศึกษา ทั้งนี้ห้คำนึงถึงความต้องการและความสนใจของเด็กเป็นหลัก

1.8 การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกศูนย์พัฒนาเด็ก

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สามารถจัดเพื่อให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก บริเวณภายนอกห้อง อาจเป็นบริเวณที่มีร่มเงาหรือกลางแจ้งซึ่งสามารถจัดอุปกรณ์ให้เด็กได้ทำกิจกรรมดังต่อไปนี้

1) ที่เล่นน้ำ จัดที่เล่นน้ำให้เด็กเพื่อส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องน้ำ โดยธรรมชาติของเด็กแล้วเด็กชอบเล่นน้ำ ที่เล่นน้ำอาจมีภาชนะใส่น้ำทิ้งไว้โดยมีภาชนะตักตวงน้ำอยู่ หรือมีวัตถุที่ลอยน้ำได้ใส่ไว้ให้เด็กเล่นและสัมผัสอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใส่น้ำ ต้องตั้งในที่ที่มั่นคง และมีพลาสติกกันเปียกให้เด็กเวลาเล่นน้ำด้วย

2) มุมช่างไม้ อุปกรณ์เกี่ยวกับการตอก ไซ เคาะ และเครื่องมือของช่างไม้ ช่วยพัฒนาทางด้านกล้ามเนื้อของเด็กให้แข็งแรง และช่วยฝึกการใช้สัมผัสมือกับการจัดมุมช่างไม้ จะช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ แต่การจัดในที่ร่มและมีผู้ดูแลเด็กคอยให้คำแนะนำและควบคุมไม่ให้เครื่องมือที่ใช้เป็นอันตรายเด็กและผู้อื่น

3) ปอทราย ปอทรายควรอยู่กลางแจ้ง มีขอบเขตกันไม่ให้กระจัดกระจาย ทรายเป็นสิ่งที่ก่อเป็นรูปทรงต่าง ๆ ได้ หรือนำวัสดุตกแต่งได้ เช่น ไม้ กิ่งไม้ ดอกไม้ วัสดุอื่น ๆ เปลือกหอย ของเล่นอื่น ๆ

4) เครื่องเล่นสนาม เป็นเครื่องเล่นที่เด็กใช้ปั่นป่าย โยก หมุน กระดก ห้อยโหน ฯลฯ เพื่อช่วยพัฒนาทางด้านร่างกายของเด็กให้แข็งแรง เครื่องเล่นสนามควรตั้งตั้งบนสนามหญ้า ติดตั้งอย่างมั่นคงแข็งแรง เพื่อความปลอดภัยของเด็ก เครื่องเล่นแยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

(1) เครื่องปั่นป่าย เช่น คาข่าย บาร์โค้ด

(2) เครื่องโยกหรือไกว เช่น ม้าโยก ชิงช้า

(3) เครื่องหมุน เช่น พวงมาลัย ม้าหมุน

(4) เครื่องโหน เช่น ห่วงโหน และบาร์คู้

(5) เครื่องไต่ สำหรับหัดเดินทรงตัว

5) บ้านตุ๊กตา เป็นบ้านจำลองจากบ้านจริง ๆ สำหรับเด็กเล่น มีการตกแต่งด้วยเครื่องใช้เหมือนบ้านจริง อาจมีตุ๊กตา เครื่องใช้ในบ้าน เครื่องครัว เสื้อผ้า ตุ๊กตา และอื่น ๆ

นอกจากนี้สิ่งที่กล่าวมาแล้วอาจจัดสภาพแวดล้อมนอกห้องให้เด็กได้เรียนรู้ได้อีก เช่น บล็อกกลวง รถจำลอง รถไฟจำลอง ฯลฯ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของเด็กเป็นหลัก

1.9 การวัดและประเมินผล

ในเอกสารได้กล่าวถึงการประเมินผลไว้เป็นส่วน ๆ ภายหลังจากจัดกิจกรรมพื้นฐานทั้ง 5 กิจกรรม คือ ประเมินเป็นรายกิจกรรม ไม่มีรายละเอียดการประเมินในภาพรวม และเมื่อวิเคราะห์ในแผนการจัดกิจกรรมรายวัน พบว่า ใช้การสังเกตเป็นหลักทั้งสิ้น

1.9.1 การประเมินผลกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ

- 1) สังเกตการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
- 2) สังเกตความสามารถในการเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับข้อตกลงเกี่ยวกับสัญญาณหรือจังหวะ
- 3) สังเกตการฟังคำสั่งว่าเด็กทำได้ถูกต้องหรือไม่
- 4) สังเกตการคิดทำทางอย่างสร้างสรรค์ของเด็ก
- 5) สังเกตการกล้าแสดงออกของเด็ก

1.9.2 การประเมินผลกิจกรรมเสรีเล่นตามมุม

- 1) สังเกตจากการเข้าร่วมกลุ่มกับเพื่อนในด้านการปรับตัว การแข่งขัน การเคารพข้อตกลง
- 2) สังเกตการใช้ภาษา การคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา
- 3) สังเกตระเบียบ วินัยของเด็ก

1.9.3 การประเมินผลเกมการศึกษา

- 1) สังเกตความเข้าใจและกติกาตลอดจนสามารถที่จะเล่นเกมแต่ละชุดได้อย่างดี
- 2) สังเกตความสามารถในการแก้ปัญหา การหาเหตุผล การจำแนก และการจัดหมวดหมู่
- 3) สังเกตความสามารถในการใช้มือและตา
- 4) สังเกตความมีระเบียบวินัย

1.9.4 การประเมินผลกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง

- 1) สังเกตว่าเด็กได้มีการเล่นที่ได้ออกกำลังกายและการเคลื่อนไหวของร่างกาย
- 2) สังเกตการร่วมเล่นกับผู้อื่น การแข่งขัน การเอื้อเฟื้อ และการเคารพกติกาในการเล่น
- 3) สังเกตเด็กว่าเล่นเครื่องเล่นทุกประเภทหรือไม่
- 4) สังเกตการใช้กล้ามเนื้อประสาทสัมพันธ์กันของเด็ก

1.9.5 การประเมินกิจกรรมศิลปะ

- 1) สังเกตความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อ
- 2) สังเกตผลงาน
- 3) สังเกตความรับผิดชอบและทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. การวิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบของหลักสูตร

นับเป็นความพยายามในอีกรูปแบบหนึ่ง ของกรมการพัฒนาชุมชนที่มุ่งจัดการศึกษาอบรมแก่เด็กวัย 3-6 ปี ให้มีพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ-อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับทฤษฎีทางจิตวิทยาพัฒนาการและทฤษฎีการเรียนรู้

(กรมการพัฒนาชุมชน, 2534) โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยมหิดล และความช่วยเหลือจากมูลนิธิ ซี.ซี.เอฟ. ในประเทศไทย ดำเนินการพัฒนาและหารูปแบบหลักสูตรที่เหมาะสมมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง มีการทดลองใช้และปรับปรุงเรื่อยมา เริ่มจากระยะแรก ๆ ของความพยายามศึกษาและปรับปรุงจากหลักสูตรของหน่วยงานอื่น ๆ ตลอดจนขอระดมความคิดการพัฒนาจากหน่วยงานเหล่านั้นจนกระทั่งสำเร็จและนำออกใช้เผยแพร่ได้ในปี พ.ศ.2534 (สมหมาย อ่อนละมูล, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2539)

ความน่าสนใจของหลักสูตรฉบับนี้ คือ เป็นหลักสูตรที่พัฒนาสำหรับเด็กคล้อยอายุ คือ อายุตั้งแต่ 3-6 ขวบ ซึ่งจะต้องนำปัจจัยทางด้านสังคมและชุมชนเข้ามาประกอบกับพื้นฐานทางการศึกษาและจิตวิทยาเป็นสำคัญ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีความเป็นกลาง และยืดหยุ่นพอสำหรับเด็กหลายกลุ่มอายุในชนบทที่อาจจะมีความแตกต่างของชุมชนบ้าง จึงได้นำปรัชญาและหลักการทางการศึกษาปฐมวัยมาใช้เป็นหลัก คือ เตรียมความพร้อมให้กับเด็กทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยบูรณาการเป็นหน่วยการสอนผ่านกิจกรรมพื้นฐานประจำวัน ได้แก่ กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสรีเล่นตามมุม เกมการศึกษา กิจกรรมการเล่นกลางแจ้งและกิจกรรมศิลปะ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ก็คือกิจกรรมที่ใช้สำหรับเด็กปฐมวัยตามหลักการที่ถูกต้องนั่นเอง พร้อมทั้งได้มีส่งเสริมให้มีการจัดมุมต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้แบบเอกัตบุคคล ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยทั่วไปด้วย

ด้านหน่วยการสอนนั้น จะพบว่า เป็นหน่วยการสอนที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับลักษณะของชุมชนชนบทอย่างยิ่ง เป็นเรื่องพื้น ๆ ที่ใกล้ชิดกับตัวเด็กและมีความยืดหยุ่นมากพอสมควร ซึ่งอาศัยปัจจัยทางด้านพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจเป็นประการสำคัญ รวมทั้งเป็นปัจจัยที่อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ตามสภาพที่เป็นอยู่จริงในชุมชน การส่งเสริมให้เด็กโตดูแลเด็กเล็กก็ยิ่งเป็นการนำสภาพสังคมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนมาใช้ในหลักสูตรอย่างชัดเจนที่สุดอย่างหนึ่งด้วย

นอกจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรจะเป็นปัจจัยในด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจดังกล่าวแล้ว เมื่อมองในอีกมุมหนึ่งพบว่าที่มาของหลักสูตรและองค์ประกอบทุกด้านของหลักสูตร ของกรมการพัฒนาชุมชนนี้ มาจากแรงผลักดันที่เข้มแข็งจากนโยบายของรัฐบาล ดังผลจากการวิจัยที่พบว่า นโยบายที่ชัดเจนปรากฏขึ้นตั้งแต่ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520 - 2525) ซึ่งรัฐวางนโยบายที่จะส่งเสริมให้ท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยจัดการศึกษาก่อนภาคบังคับในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐ และแนวคิดนี้ยังปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) โดยรัฐได้มีนโยบายต่อเนื่องจากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปของการที่จะสนับสนุน

ให้ชุมชนได้มีส่วนแบ่งเบาภาระของรัฐในการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน และในแผนนี้ได้มุ่งเน้นให้มีการกระจายไปยังชนบทและท้องถิ่นห่างไกลมากยิ่งขึ้น จนถึงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530 - 2534) ซึ่งเป็นระยะที่มีการปรับปรุงหลักสูตรจนสำเร็จ ก็ยังเป็นการสนองนโยบายของรัฐ เกี่ยวกับแนวทางที่จะดำเนินการพัฒนาทั้งรูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 3-5 ปี ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม จัดบริการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กและกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาสำหรับเด็กก่อนประถมทุกรูปแบบด้วย

หลักสูตรของกรมการพัฒนาชุมชนนี้ จึงมุ่งพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานทางการศึกษา จิตวิทยา สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองเป็นอย่างดี ,

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กรมการศาสนา

1. สาระสำคัญของหลักสูตร

1.1 หลักการ

แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ใช้แนวทางธรรมชาติไปโดยในการกำหนดการจัดประสบการณ์ โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

- 1) มุ่งปลูกฝังเด็กให้มีพื้นฐานที่ดีด้านคุณธรรมและจริยธรรม
- 2) มุ่งเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม
- 3) มุ่งส่งเสริมให้เด็กสามารถพัฒนาตนเองให้มีความพร้อมในการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข
- 4) มุ่งเสริมสร้างทัศนคติที่ดีและมีพื้นฐานในการเรียนรู้เพื่อจะสามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

1.2 จุดมุ่งหมาย

แนวการจัดประสบการณ์มีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังอบรมเลี้ยงดูเด็ก ดังต่อไปนี้

- 1) เสริมสร้างพัฒนาการของเด็กให้เกิดความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
- 2) ปลูกฝังให้เด็กมีพื้นฐานชีวิตที่ดี ทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม
- 3) จัดประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข
- 4) เตรียมเด็กให้มีทักษะพื้นฐานที่จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

1.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทย ตามแนวทางธรรมาธิปไตย มีดังนี้

1) มีลักษณะของคนไทย

เด็กควรมีมารยาทไทย รู้จักเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ รักษาศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรมไทย ได้แก่ การรู้จักสัญลักษณ์ของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และให้ความเคารพรู้จักการเลียนแบบมารยาทและการใช้ภาษาจากผู้ใหญ่ การปฏิบัติตนเบื้องต้นที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมและประเพณีไทย

2) มีศาสนา

เด็กควรมีหลักปฏิบัติทางศาสนา เช่น เชื่อฟังการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่และผู้ใหญ่ รู้จักการปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน ช่วยพ่อแม่ ใส่งาน ไปวัด หรือสถานที่ทำพิธี ทางศาสนาที่ตนนับถือกับพ่อแม่พี่น้องและญาติ ตามควรแก่โอกาส ไม่รังแกคน และสัตว์ และสวดมนต์ก่อนนอนอย่างสม่ำเสมอ

3) มีพฤติกรรมที่นำไปสู่การเป็นคนดี คนเก่งเมื่อโตขึ้น

เด็กควรรักษาความสะอาดของตนเองได้ เช่น การอาบน้ำ แปรงฟัน มีระเบียบวินัย และรู้จักการจัดของใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบ สามารถพึ่งตนเอง คือ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เช่น การกินอาหาร ขับถ่าย แต่งตัวได้ด้วยตนเอง และมีความพยายามทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

4) มีความพร้อมที่จะรับจริยศึกษา

เด็กควรมีความพร้อมที่จะรับจริยศึกษา คือ รู้จักตนแยกจากคนอื่น มีของใช้ส่วนตัวที่ถูกสุขอนามัย รักและไว้วางใจผู้เลี้ยงดู เช่น รักพ่อแม่ ไม่หวาดกลัวคนอื่น และสภาพแวดล้อมจนเกินเหตุของความสำราญ ได้แก่ พอใจ มีความสุขเมื่อหาสิ่งต่าง ๆ ได้เอง ทำได้สำเร็จ

5) มีความเฉลียวฉลาด สุขภาพจิตใจและเรียนรู้เกี่ยวกับคนรอบตัว

เด็กควรมีความเฉลียวฉลาด เช่น รู้จักการเล่นแบบเคลื่อนไหว สัมผัส สุขภาพจิตใจ เช่น ร่าเริง แจ่มใส เรียนรู้เกี่ยวกับคนรอบตัว เช่น รู้จักและรักตนเอง พ่อแม่ พี่น้อง คน สัตว์ ต้นไม้ รวมทั้งมีพื้นฐานการเรียนรู้ในทักษะต่าง ๆ เพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

1.4 การจัดกิจกรรม

การกำหนดกิจกรรมที่จะจัดให้เด็กในแต่ละวัน มีดังนี้

- 1) การต้อนรับ ครูควรมีกิริยาท่าทางที่สดชื่น พร้อมจะรับเด็ก ขณะที่รับเด็ก ควรสัมผัสร่างกายเด็ก เพราะนอกจากจะถ่ายทอดความรู้สึกที่อบอุ่นแล้ว ยังทำให้ครูทราบว่าเด็กสุขภาพปกติหรือไม่ ตัวร้อนหรือไม่
- 2) พัฒนาสิ่งแวดล้อม กิจกรรมนี้ไม่ใช่กิจกรรมบังคับ ครูต้องพยายามปลูกฝังให้เด็กเกิดความรัก ความเอาใจใส่ในสิ่งแวดล้อมใกล้ ๆ ตัว และให้เด็กได้ทำกิจกรรมอะไรก็ได้ที่เห็นว่าจะช่วยดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น เก็บเศษกระดาษ ใบไม้ หรือแสดงความคิดเห็น (เสนอแนะ) ว่าจะจัดสิ่งต่าง ๆ อย่างไรจึงจะสวยงาม
- 3) กิจกรรมยามเช้า เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากเคารพธงชาติครูควรเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออก อาจจะโดยการออกมาเล่าเรื่องหรือนำแถวกายบริหาร พร้อมกันนี้ครูจะใช้เวลานี้พูดคุยเสริมจริยธรรมให้กับเด็กด้วยก็ได้ แต่เน้นว่าควรสร้างบรรยากาศให้สบาย ๆ ไม่เคร่งเครียด
- 4) กิจกรรมเสรี เป็นช่วงที่เด็ก ๆ จะได้ทำกิจกรรมที่ตนสนใจโดยครูจะเตรียมกิจกรรมที่หลากหลายไว้ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้กับเด็กเป็นอย่างมาก จึงให้เวลากับช่วงนี้มาก
- 5) อาหารว่าง หากสามารถให้เด็กดื่มนมสดได้ก็จะเกิดประโยชน์ต่อร่างกายเด็กมากที่สุด แต่ถ้าหากไม่สามารถจัดได้ ก็ทดแทนด้วยผลไม้ที่มีมากในท้องถิ่น เช่น กล้วยน้ำว้า
- 6) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ จะเน้นกิจกรรมที่เสริมสร้างพัฒนาการทางความคิดสติปัญญาโดยผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็ก เช่น เล่านิทาน การทดลอง การทัศนศึกษา ฯลฯ เด็กจะเกิดการเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน ใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที
- 7) กิจกรรมกลางแจ้ง มักจะจัดให้ช่วงเช้าเพราะอากาศจะไม่ร้อนจัดและควรใช้บริเวณที่ร่มรื่น โดยจัดได้ทั้งการเคลื่อนไหว เกมการละเล่น และให้เล่นเครื่องเล่นสนาม
- 8) กิจกรรมผ่อนคลายเป็นเพื่อให้เด็กได้ผ่อนคลายจากกิจกรรมที่เข้มข้นหรือพลังงานมากจัดได้โดยให้เด็กนั่งสบาย ๆ อาจร้องเพลงหรือนิทานสั้น ๆ หรือใช้คำคล้องจองซึ่งครูจะสามารถสอดแทรกจริยธรรมที่ต้องการนั้นได้ ครูควรสร้างบรรยากาศให้สบาย ๆ ผ่อนคลาย ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

9) รับประทานอาหารกลางวัน ก่อนการรับประทานอาหารกลางวัน ต้องให้เด็กล้างมือให้สะอาดก่อนเริ่มรับประทานอาหาร อาจมีคำคล้องจองเกี่ยวกับการรับประทานอาหารให้เด็กพูดพร้อมกัน หรือใช้หุ่นมาพูดคุยถึงคุณค่าอาหาร ชักชวนให้เด็ก ๆ อยากรับประทานเด็กต้องแปรงฟัน (หากไม่สะดวก ใช้วันปากก็ได้) ล้างหน้าให้เรียบร้อย

10) การนอนหรือพักผ่อน ช่วงนี้เป็นช่วงสำคัญเพราะเด็กควรได้พักผ่อนร่างกาย สถานที่นอนอาจแยกต่างหาก อากาศถ่ายเทได้สะดวก ก่อนนอนควรให้เด็กสวดมนต์สั้น ๆ และ นั่งสงบ โดยครูแนะนำ เช่น "หายใจเข้า หายใจออกช้า ๆ แล้วเด็ก ๆ จะหลับสบาย" หากเด็กคนใดนอนไม่หลับ ไม่ควรบังคับเขาอาจจะพักผ่อนเงียบ ๆ โดยไม่ให้รบกวนผู้อื่น ครูไม่ควรทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณบังคับให้นอน ก่อนและหลังตื่นนอนควรเน้นให้เด็กได้ช่วยกันปูที่นอน เก็บที่นอน เพื่อฝึกนิสัยที่ดี

11) กิจกรรมอิสระ หลังจากตื่นนอน ช่วงนี้หากผู้ปกครองรับไปได้ก็ให้เด็กกลับบ้านได้ ส่วนเด็กที่อยู่ครูควรจัดเสริมในกรณีที่ครูรู้สึกว่าในช่วงเสริมประสบการณ์ยังขาดอยู่หรือให้เด็กเล่นอิสระก็ได้

ตารางกิจกรรมประจำวัน

08.30 น.	ต้อนรับเด็ก
08.30 - 08.45 น.	พัฒนาสิ่งแวดล้อม
08.45 - 09.00 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์
09.00 - 09.10 น.	กิจกรรมยามเช้า
09.10 - 10.10 น.	กิจกรรมเสรี
10.10 - 10.30 น.	อาหารว่าง
10.30 - 10.45 น.	กิจกรรมเสริมประสบการณ์
10.45 - 11.15 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.15 - 11.30 น.	กิจกรรมผ่อนคลาย
11.30 - 12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
12.00 - 14.00 น.	สวดมนต์ ทำจิตใจให้สงบ นอน หรือพักผ่อน
14.00 น. เป็นต้นไป	กิจกรรมอิสระ

ขอบข่ายและเนื้อหาสาระ

มวลประสบการณ์ที่จัดให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ทักษะพื้นฐานการศึกษา ซึ่งได้แก่ ทักษะทางภาษาและการคิดคำนวณ และทักษะการดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่ การเสริมสร้างประสบการณ์ และลักษณะนิสัย โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. การเตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย
2. การเตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์
3. การเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์
4. การเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย

1. การเตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย

เนื้อหาของการเตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทยนี้จะเน้นเรื่องของการฝึกฟัง และพูดมารยาทในการฟังการพูด และฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือ สายตา และการฟัง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการอ่านและเขียน

1.1 จุดประสงค์

- 1) ฟังคำพูด คำสั่งเข้าใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง
- 2) ฟังและพูดให้ผู้อื่นเข้าใจได้
- 3) แสดงมารยาทที่ดีในการพูด การฟัง
- 4) เคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวาได้
- 5) ใช้ประสาทตาและมือให้สัมพันธ์กันได้

1.1.1 การสร้างเสริมทักษะภาษาไทยมีรายการประสบการณ์ ดังนี้

ความพร้อมในการฟัง

- (1) การจำแนกเสียง
- (2) การฟังคำพูด คำสั่งเข้าใจและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง
- (3) มารยาทในการฟัง
- (4) การฟังนิทานหรือเรื่องราวแล้วจับใจความได้
- (5) การฟังเพลง คำคล้องจอง และการเล่นที่สร้างเสริมประสบการณ์

ทางภาษา

ความพร้อมในการพูด

- (1) การสนทนาซักถาม
- (2) การมีมารยาทในการพูด
- (3) การร้องเพลง คำคล้องจอง การเล่นที่สร้างเสริมประสบการณ์

ทางภาษา

- (4) การเล่าเรื่องราวหรือนิทาน
- (5) การแสดงความคิดเห็น

ความพร้อมในการอ่าน

- (1) การเปรียบเทียบภาพ สิ่งเหมือนกัน ต่างกัน สิ่งที่ขาดหายไป
- (2) อ่านภาพโดยการเคลื่อนสายตาจากซ้ายไปขวา
- (3) การออกเสียงตามแบบอย่างที่ต้องการ
- (4) การเล่าเรื่องราว ภาพ
- (5) การปฏิบัติตนในการใช้หนังสือและมุมหนังสือ

ความพร้อมในการเขียน

- (1) การลากเส้นเส้น
- (2) การลากเส้นตามรอย
- (3) การลากเส้นตามแบบอย่าง
- (4) การวาดภาพพระบายสี การปั้นและอื่น ๆ
- (5) วิธีการจับดินสอ ดินสอสี

2. การเตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์

เนื้อหาของการเตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์ มุ่งปูพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ให้รู้จัก การเปรียบเทียบ คิด และคำนวณขั้นพื้นฐานได้

1.1 จุดประสงค์

- 1) สังเกต เปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ได้ ตามรูปร่าง ขนาด น้ำหนัก ปริมาณ
- 2) จัดตำแหน่งสิ่งของได้

- 3) จัดลำดับเหตุการณ์ และเวลาได้
- 4) นับจำนวนได้
- 5) บอกความหมายของคำว่ามีและไม่มีได้

1.1.1 การเตรียมตัวสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์ มีรายการ ประสบการณ์ ดังนี้

- (1) การเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ตามรูปร่าง ขนาด น้ำหนัก
และปริมาณ
- (2) ตำแหน่งสิ่งของใกล้ - ไกล บน - ล่าง หน้า - หลัง
- (3) การจัดลำดับเวลา เช่น ก่อน - หลัง
- (4) การนับปากเปล่า 1 - 30
- (5) การเปรียบเทียบจำนวนโดยจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง
- (6) การนับโดยรู้ค่าและความหมายจำนวน 1-10
- (7) ความหมายของคำว่า มี - ไม่มี
- (8) การจัดสิ่งของเป็นหมู่พวกได้

3. การเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์

เนื้อหาของ การเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ ประกอบด้วย ประสบการณ์
พื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่ดีในสังคม ความสนใจในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และ
การคิดแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและกระบวนการวิทยาศาสตร์

1.1 จุดประสงค์

- 1) ปลูกฝังให้มีสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร เล่น พักผ่อน ขับถ่าย และ
รักษาความ สะอาด
- 2) ปลูกฝังให้ช่วยตัวเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยจากอุบัติเหตุและโรคภัย
- 3) ปลูกฝังให้มีสังคมนิสัยที่ดี
- 4) ส่งเสริมและปลูกฝังให้เกิดความสนใจ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ละธรรมชาติ
- 5) ปลูกฝังให้มีความสังเกต เปรียบเทียบ คิดหาเหตุผลด้วยกระบวนการ
วิทยาศาสตร์

เนื้อหาของ การเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ประกอบด้วยประสบการณ์พื้นฐานใน การดำเนินชีวิตที่ดีในสังคม ความสนใจในสิ่งแวดล้อม และการคิดแก้ปัญหา

1.1.1 การเตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มีรายการประสบการณ์ ดังนี้

- 1) ชื่อ สกุล วัน เดือน ปีเกิด ของตนเอง
- 2) ชื่อบิดา มารดา ผู้ปกครอง และอาชีพของผู้ปกครอง
- 3) ที่อยู่และสถานที่ใกล้เคียง
- 4) ชื่อสถานที่ตั้งและสถานที่ใกล้เคียงศูนย์
- 5) บุคคลที่ควรรู้จักในศูนย์
- 6) หน้าที่และการปฏิบัติตนในศูนย์
- 7) มารยาทในศูนย์
- 8) สมาชิกในครอบครัว
- 9) มารยาทและการปฏิบัติตนต่อสมาชิกในครอบครัว
- 10) หน้าที่ของเด็กภายในบ้าน
- 11) ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
- 12) การระวังรักษาและทำความสะอาดส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
- 13) การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์
- 14) การเล่น การพักผ่อน และการขับถ่าย
- 15) การระวังรักษาความปลอดภัยให้ตนเองและผู้อื่น
- 16) การเก็บและดูแลเครื่องใช้เครื่องนุ่งห่มของตน
- 17) การรักษาความสะอาดบริเวณศูนย์และสถานที่ต่าง ๆ
- 18) พืชที่อยู่รอบตัวเรา และพืชในท้องถิ่น
- 19) สัตว์
- 20) ดิน หิน ทراب
- 21) ไฟ น้ำ แสง เสียง
- 22) กลางวัน กลางคืน
- 23) การอนุรักษ์ธรรมชาติ
- 24) ฤดูกาล
- 25) ผ่นคก ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง

- 26) ภูมิประเทศที่ตนอยู่ (แม่น้ำ ภูเขา ป่า ทะเล)
- 27) วันสำคัญ
- 28) บุคคลสำคัญ
- 29) สถานที่สำคัญ
- 30) ประเพณีที่สำคัญ

4. การเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย

การเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นประสบการณ์ที่ปูพื้นฐานทางอารมณ์ จิตใจ ปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมไทย รักสิ่งสวยงาม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.1 จุดประสงค์

- 1) เพื่อฝึกประสาทสัมผัส
- 2) เพื่อปลูกฝังให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 3) เพื่อส่งเสริมให้ชื่นชมกับสิ่งสวยงาม และซาบซึ้งในเพลงและดนตรี
- 4) เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ดี
- 5) เพื่อปลูกฝังค่านิยมไทย
- 6) เพื่อปลูกฝังให้รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
- 7) เพื่อปลูกฝังสังคมนิสัยที่ดี
- 8) เพื่อปลูกฝังความมีระเบียบ วินัย
- 9) เพื่อส่งเสริมพละนาฏยของร่างกาย

1.1.1 การเตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัยมีรายการประสบการณ์ ดังนี้

- (1) การวาดภาพ ระบายสี
- (2) การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุต่าง ๆ
- (3) การทดลองเกี่ยวกับสี
- (4) การประดิษฐ์
- (5) การปั้น พิมพ์ ฉีก ตัด ปะ ร้อย สาน และม้วน

(6) การแสดงออกทางศิลปะตามความเป็นจริงและความ
คิดสร้างสรรค์

(7) การเห็นความสวยงามศิลปะ

(8) การควบคุมประสาทสัมผัสระหว่างตาและมือ

(9) การร้องเพลงและเคาะจังหวะ

(10) การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ

(11) ชื่นชมความไพเราะของคนตรีและเพลง

(12) การปฏิบัติตนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงงาม
เช่น ความกตัญญู ความรับผิดชอบความซื่อสัตย์ ความขยัน
และประหยัด ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ

(13) การปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
และค่านิยมไทย

(14) การฝึกความมีระเบียบวินัย

(15) การฝึกมารยาทที่พึงงามของสังคม

(16) การออกกำลังกายและรักษาพลานามัยของร่างกาย

แนวการประเมินผล

การประเมินผลควรเป็นเรื่องของการวัดความพร้อมและพัฒนาการด้านร่างกาย
สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อสนองจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ มิใช่ตัดสินได้หรือตก
การประเมินผลในระดับนี้ควรใช้หลาย ๆ วิธี ดังต่อไปนี้

1. การสังเกต

1.1 ครูสังเกตเด็กขณะเล่น เรียนและทำงาน การสังเกตโดยสม่ำเสมอ
ทั้งเป็นหมู่คณะเป็นรายบุคคล เพื่อทราบความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านต่าง ๆ
เมื่อมีอะไรผิดปกติขึ้นในตัวเด็ก ครูจะได้ทราบ เข้าใจสาเหตุและแก้ไขปัญหานั้นได้
ดังนั้นครูควรใช้วิธีสังเกตเป็นพื้นฐานและควรจดบันทึกไว้เพื่อกันลืม เนื่องจากเด็กวัยนี้
ยังไม่สามารถเข้าใจตนเองพอจะบอกเล่าความต้องการอันแท้จริงให้ผู้ใหญ่เข้าใจได้

1.2 ควรสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลทุกครั้งที่จัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก

1.3 ควรมีแบบบันทึกการสังเกต โดยมีรายการเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควร

สังเกต

1.4 ควรบันทึกข้อบกพร่อง ข้อดีและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข หรือส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กไว้ด้วย

2. การสนทนา วิธีนี้ใช้ได้ตั้งแต่เริ่มต้นสอน กำลังสอน และหลังจากสอนแล้ว

2.1 ซักถามเรื่องราวและประสบการณ์ตามที่เด็กได้พบเห็น

2.2 ถ้าจะประเมินผลการสนทนา ควรจะจัดเป็นอันดับ ดีมาก ดี พอใช้ เด็กคนใดที่จะต้องแก้ไขหรือส่งเสริมควรบันทึกไว้ในช่องหมายเหตุ

3. การตรวจผลงาน วิธีนี้ได้จากการนำผลงานของเด็ก เช่น สมุดทำงาน ภาพเขียน สิ่งประดิษฐ์ ฯลฯ มาตรวจ ทั้งนี้ โดยจัดเป็นกลุ่มตามอันดับคุณภาพของงาน ควรมี 3-5 อันดับ คือ ดีมาก ดี ปานกลาง อ่อน อ่อนมาก หรือดี ปานกลาง อ่อน การจัดอันดับคุณภาพเพื่อจะได้ดูความเคลื่อนไหวทางการพัฒนาการของเด็ก ถ้าเด็กอยู่ในอันดับดี แสดงว่าการเรียนมีผลดี เป็นที่ต้องการ ตรงข้ามถ้าเด็กอยู่ในอันดับต่ำ ครูต้องรีบแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน ควรจะได้เก็บผลงานของเด็กไว้เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กแต่ละครั้ง และเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสประเมินผลตนเอง ทราบข้อบกพร่องของตนเองเป็นการสะดวกในการแก้ไข ปรับปรุงเด็กได้ง่ายขึ้นด้วย

4. การใช้ข้อสอบปากเปล่า วิธีนี้เหมาะสมกับเด็กระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งยังอ่านและเขียนหนังสือไม่ได้ ครูควรปฏิบัติดังนี้

4.1 สร้างบรรยากาศให้สนุกสนาน น่าสนใจ และเป็นกันเอง

4.2 ควรเตรียมข้อสอบไว้ล่วงหน้าว่าจะถามอะไร และถามอย่างไร ข้อสอบอาจเป็นรูปภาพหรือของจริง ทั้งนี้ ก็เพื่อความยุติธรรม จะได้ถามเด็กในเนื้อหาชุดเดียวกัน ควรลำดับเนื้อเรื่องให้เป็นที่น่าสนใจ และต่อเนื่องกันด้วย

4.3 ควรใช้วิธีน้อยนอยภาคเรียนและครั้ง เพื่อทราบผลการพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็ก

4.4 การบันทึกการประเมินผลใช้แบบการจัดอันดับคุณภาพ

5. การใช้ข้อทดสอบ ใช้สอบเด็กเพื่อบันทึกคะแนนไว้เป็นหลักฐาน

5.1 ควรใช้วิธีน้อยนอยภาคเรียนและครั้ง

5.2 ควรจัดข้อทดสอบให้มีคุณภาพเหมาะสมกับเด็ก และควรคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ คือ ภาพชัดเจน เนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์ที่สอน

2. วิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบของหลักสูตร

คำว่าหลักสูตร "ธรรมาธิปไตย" ซึ่งได้กล่าวถึงในเอกสาร น่าจะมีรากฐานมาจากคำว่า ธรรมะ กับ อธิปไตย ซึ่งสะท้อนให้เห็นความหมายในแง่ของการนำเอาธรรมเข้ามาใช้ในความเป็นชาติ เพื่อให้สื่อถึงความเข้าใจว่า ปรัชญาและหลักการของหลักสูตรนั้น เน้นการนำธรรมะเข้ามาเป็นแกนสำคัญ ซึ่งน่าจะเป็นผลที่สัมพันธ์มาจากจุดเริ่มต้นของการพัฒนาหลักสูตรคือ เมื่อปี 2516 สมเด็จพระสังฆราช ได้ทรงมีพระดำรัสกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ(นายอภิรักษ์ จันทวิมล) ว่า ทรงอยากให้วัดได้มีส่วนช่วยเหลือในการจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยงานนี้มีความเกี่ยวข้องกับวัด พระ และศาสนา จึงเป็นที่มาของการนำธรรมะเข้ามาเกี่ยวข้องกับหลักสูตร พร้อมกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กครบทั้ง 4 ด้าน ในลักษณะของการศึกษาสงเคราะห์

ก่อนหน้าที่จะมาเป็นหลักสูตรฉบับล่าสุดนี้ อาจารย์ อรรถนิลา วุฒิจันทร์ได้ให้ข้อมูลว่า ในส่วนของกรมการศาสนานั้น ไม่ได้มีหลักสูตรแกนกลางแต่อย่างใดได้อาศัยแนวการจัดประสบการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติบ้าง หรือบางแห่งได้ใช้แนวหลักสูตรของชั้นประถมศึกษาบ้าง ตามสภาพและความเข้าใจของครูผู้สอนในศูนย์แต่ละแห่งไม่มีหลักสูตรอะไรที่ชัดเจน ภายหลังจึงได้เกิดแนวคิดที่จะให้มีหลักสูตรเป็นของตนเอง โดยใช้ธรรมะเข้ามาเกี่ยวข้องให้มากที่สุด (อรรถนิลา วุฒิจันทร์, สัมภาษณ์ 24 มกราคม 2539)

ดร.กมล รอดคล้าย กล่าวว่า ปรัชญาการจัดการศึกษา คือ การเสริมสร้างพัฒนาการ 4 ด้านของเด็กเหมือนหลักสูตรของหน่วยงานอื่น รวมกับแนวคิดทางศาสนาที่ต้องการให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรม เดิมนั้นใช้หลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจัดเนื้อหาเป็น 4 กลุ่ม คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ สร้างเสริมประสบการณ์ และสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยหวังว่าเด็กจะนำไปใช้ในชั้นประถม และเป็นหลักสูตรแรกที่จะช่วยแก้ปัญหาในประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICS) รวมทั้งเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะแปรปรวนได้สูงตามสภาพความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น (กมล รอดคล้าย, สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2539)

จากหลักฐานเอกสารและจากมุมมองของผู้มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร จึงพอจะอนุมานได้ว่า ปรัชญาและแนวคิดหลักของหลักสูตรนี้ น่าจะเป็นผลมาจากการนำปัจจัยพื้นฐานทางด้านสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนพื้นฐานทางการศึกษาและจิตวิทยามาประกอบกัน กล่าวคือหลักสูตรพัฒนาขึ้นนี้ได้เน้นการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์

และสังคมตามหลักการของการศึกษาปฐมวัยเช่นเดียวกับหลักสูตรทั่วไป และได้เสริมในด้านคุณธรรมจริยธรรมปลูกฝังให้กับเด็กในยุคที่สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรม และวิถีชีวิตแบบเดิมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่ แน่นนอนที่สุดว่า เมื่อมีการนำความเจริญทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเข้ามาเพื่อส่งเสริมความเจริญทางวัตถุให้ทัดเทียมนานาชาติของประเทศนั้น สังคมไทยก็ต้องเผชิญกับปัญหาความเจริญของจิตใจตกต่ำ และก้าวไปไม่ทันกับความเจริญทางวัตถุการนำธรรม คำสั่งสอนทางศาสนาเข้าไปแทรกเสริมในหลักสูตรเพื่อพัฒนาจิตใจเด็กแต่้วยเยาว์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นคนฉลาดและดีไปพร้อม ๆ กัน

ในส่วนของการจัดกิจกรรมนั้น เห็นได้ว่า พยายามจัดให้สอดคล้องกับลักษณะของชุมชน และเด็กมีตารางกิจกรรมที่ยืดหยุ่น และมีกิจกรรมที่ส่งเสริมความใส่ใจในสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอันได้แก่ กิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมยามเช้าเพื่อส่งเสริมจริยธรรมในทุก ๆ วัน การเรียกชื่อกิจกรรมอาจมีความแตกต่างไปจากหลักสูตรอื่นบ้าง เช่น กิจกรรมยามเช้า กิจกรรมผ่อนคลาย แต่โดยสาระหรือแก่นแท้ของการจัดกิจกรรมก็คล้ายคลึงกับหลักสูตรทั่วไป

ด้านขอบข่ายของเนื้อหาสาระนั้น พบว่า มีส่วนที่คล้ายคลึงกับหลักสูตรอนุบาล ฉบับ พ.ศ. 2522 และหลักสูตรชั้นเด็กเล็ก ฉบับ พ.ศ. 2526 เพราะยังมีการจัดแบ่งมวลประสบการณ์ที่เด็กต้องเรียนรู้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ เตรียมเสริมสร้างทักษะภาษาไทย เตรียมเสริมสร้างทักษะคณิตศาสตร์ เตรียมเสริมสร้างประสบการณ์ และเตรียมเสริมสร้างลักษณะนิสัย ลักษณะเช่นนี้มีความสอดคล้องกับพื้นฐานทางการศึกษาและประวัติศาสตร์แบบเดิมซึ่งเริ่มต้นมาจากการเลือกใช้หลักสูตรของผู้สอนตั้งแต่ในระยะเริ่มจัดการศึกษาของกรมการศาสนาและถูกนำมาปรับให้ "อ่อนลง" บ้างจนมาเป็นหลักสูตรฉบับนี้ เกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมนั้น แม้มีได้กล่าวถึงรายละเอียดใด ๆ ในหลักสูตร แต่ก็พออนุมานได้ว่า จัดตามสภาพของท้องถิ่นและชุมชน โดยส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทบ้างในการสร้างและจัดหาเครื่องเล่นสนามอย่างง่าย ๆ จากวัสดุเหลือใช้ เช่น ยางรถยนต์ ไม้ เป็นต้น (กมล รอดคล้าย, สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2539) ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น ส่วนในด้านการวัดและประเมินผลนั้น อาศัยพื้นฐานทางการศึกษาเป็นปัจจัยหลัก โดยการประเมินด้วยวิธีการสังเกตเป็นหลักประกอบกับวิธีการประเมินอย่างอื่น ได้แก่ การสนทนา การตรวจผลงาน การใช้ข้อสอบปากเปล่า และการใช้ข้อทดสอบ

เพื่อเปรียบเทียบถึงลักษณะการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นหลักสูตรสำหรับท้องถิ่นโดยตรง จะเห็นว่า มีปรัชญา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายคล้ายคลึงกับหลักสูตรของกรมการพัฒนาชุมชน เพียงแต่หลักสูตรฉบับของกรมการศาสนานี้ ได้เพิ่มแนวคิดในด้านธรรมะให้กับเด็กมากกว่า จุดต่างอีกประการหนึ่ง ก็คือ หลักสูตรของกรมการศาสนานั้น แยกเนื้อหาเป็นมวลประสบการณ์ ในขณะที่หลักสูตรของกรมการพัฒนาชุมชนนั้น ไม่ได้แยกเนื้อหาเป็นมวลประสบการณ์ แต่

หลักสูตรทั้งสองก็ยังเน้นการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยบูรณาการผ่านหน่วยการสอนเช่นเดียวกันนอกจากนี้หลักสูตรทั้งสองฉบับยังได้เน้นการจัดสภาพแวดล้อมและสื่อตามสภาพความเป็นไปในชุมชนและอาศัยความร่วมมือจากชุมชนเป็นกำลังช่วยในการพัฒนาและใช้หลักสูตรด้วย

อย่างไรก็ตาม หลักสูตรธรรมชาติป โดยที่พัฒนาขึ้นของกรมการศึกษานี้ น่าจะเป็นแบบอย่างของการพัฒนาหลักสูตรที่ดี ที่มีความสอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยในยุคที่กำลังเปลี่ยนแปลงตามกระแสความเจริญทางวัตถุเช่นในทุกวันนี้ และแนวโน้มที่น่ายินดีของการพัฒนาหลักสูตรฉบับนี้ที่นักพัฒนาหลักสูตรได้เสนอไว้ก็คือ การจะพยายามปรับปรุงให้มีลักษณะของการบูรณาการให้มากขึ้น ๆ ต่อไปอีก (กมล รอดคล้าย, สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2539)

นอกเหนือจากหลักสูตรที่ได้นำเสนอไปแล้วนี้ ยังมีหลักสูตรอีกฉบับหนึ่งที่กำลังดำเนินการพัฒนาปรับปรุงอยู่ในขณะนี้ ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (ก่อนประถมศึกษา) ของกรมวิชาการ ซึ่งเริ่มดำเนินการพัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 ถึง ปี พ.ศ.2537 จนถึงขณะนี้ปี 2538 กำลังในอยู่ระหว่างการทดลองใช้และสรุปผลเพื่อปรับปรุงในขั้นคอนสตรัคทีฟและนำออกเผยแพร่ เกี่ยวกับรายละเอียดของหลักสูตรฉบับนี้ อาจารย์ สุชาติ วัลย์ภูมิ หนึ่งในผู้ร่วมพัฒนาหลักสูตรจากศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความเป็นมาของหลักสูตรฉบับนี้ว่า แต่เดิมนั้น มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับนี้อยู่หลายหน่วยงาน ทั้งในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่น เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น จึงปรากฏหลักสูตรที่หลากหลายจนไม่ทราบว่าจะยึดอะไรเป็นหลัก เพราะต่างคนต่างจัดในหน่วยงานของตัวเอง จากการสัมมนาจึงเกิดแนวคิดกันว่า น่าจะมีการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นแกนกลางขึ้นมา และได้มอบหมายภารกิจนี้ให้กับกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ดำเนินงาน

ในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนี้ ระยะแรกกรมวิชาการจะพัฒนาขึ้นมาใช้สำหรับ เด็กกลุ่ม 3-6 ปี แต่เพื่อให้สอดคล้องกับวัยก่อนประถม จึงได้หันมาเน้นถึงการดูแลเด็กตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นไป พร้อมกันนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการคนปัจจุบัน คือ ฯพณฯ นายสุวิทย์ รั้งสิตพล ก็มีดำริที่จะให้จัดทำหลักสูตรสำหรับเด็กที่อายุต่ำกว่า 3 ขวบ ลงไปด้วยเพื่อให้ศูนย์เลี้ยงเด็ก หรือสถานรับเลี้ยงเด็กสามารถนำหลักสูตรนี้ไปใช้ประโยชน์ได้ด้วย จึงได้มี การบรรจุหลักสูตรสำหรับเด็กกลุ่ม 0-3 ขวบลงไปด้วย แต่สาระของหลักสูตรก็เป็นแต่เพียงแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมเท่านั้น มิได้มีรายละเอียดเหมือนกับหลักสูตรสำหรับเด็ก 3-6 ขวบ (สุชาติ วัลย์ภูมิ, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2539)

เนื่องจากหลักสูตรฉบับดังกล่าวนี้ อยู่ระหว่างการทดลองและสรุปผล ผู้วิจัยจึงได้อาศัย รายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรฉบับร่าง (เอกสารอัดสำเนา, 2538) มาเสนอไว้ ณ ที่นี้ เพื่อให้เห็นแนวทางและพัฒนาการประกอบการวิเคราะห์หลักสูตร ดังต่อไปนี้
หลักสูตรก่อนประดมของกรมวิชาการ

หลักสูตรสำหรับเด็ก 0 - 3 ปี

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี มีรูปแบบที่แตกต่างชัดเจนจากรูปแบบของการดูแลเด็กวัยอื่น และไม่สามารถนำรูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3-6 ปี มาย่อส่วนใช้กับเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี ความต่างของการอบรมเลี้ยงดูมีผลมาจากลักษณะพิเศษและความต้องการ ของเด็กในช่วง 3 ปีแรกของชีวิต คือ

- เป็นช่วงอายุที่เด็กมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงเร็ว
- พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ - จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะเกี่ยวข้อง และ

สัมพันธ์กันทุกด้าน

- เด็กต้องการความอบอุ่น ความรัก ความปลอดภัย และความมั่นคง
- เด็กควรมีโอกาสได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์
- เด็กต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ทั้งหมดเมื่อเกิดความต้องการ
- เด็กยิ่งเล็กเท่าใด ยิ่งไม่สามารถเผชิญกับความไม่สบายกายและใจ รวมทั้งความเครียดได้

พ่อแม่ ครู ผู้ดูแลเด็ก และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี จำเป็นต้องมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและความต้องการของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมและมีคุณภาพนั้นถือเป็นการสอนเด็กไปด้วย เนื่องจากการดูแลและการสอนจะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ผู้ที่ดูแลเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี ต้องเห็นความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับการเจริญเติบโต และพัฒนาการเด็ก การดูแลเด็กในกิจวัตรประจำวัน เช่น การให้นมหรืออาหาร การเปลี่ยนผ้าอ้อม ถือว่าเป็นเวลาที่สอนเด็กไปพร้อมกัน ดังนั้นการดูแลและการสอนสามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ พ่อแม่ ครู หรือผู้ดูแลจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบ อีกทั้งให้ความรักและความอบอุ่นแก่เด็ก

พัฒนาการเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี

1. พัฒนาการเด็กวัยทารก (แรกเกิด - 12 เดือน)

(1) ด้านร่างกาย

- เริ่มไขว่คว้าวัตถุ เมื่ออายุประมาณ 4 เดือน และจับปล่อยได้เมื่ออายุประมาณ 6 เดือน
- นั่งเองได้ หมุนรอบตัวโดยใช้ท้องเป็นแกน เมื่ออายุประมาณ 6-8 เดือน
- คลานได้เมื่อ 6 เดือน
- เกาะยืนได้เมื่อ 9 เดือน
- เดินได้ถ้ามีคนจูง

(2) ด้านอารมณ์ - จิตใจ

- ร้องไห้เมื่อรู้สึกไม่สบายหรือหิว ไม่พอใจ
- แสดงความพอใจเมื่อได้สิ่งที่ต้องการ
- แสดงอารมณ์ออกทางสีหน้า เช่น กลัว เกลียด โกรธ วิดกกังวล

ฯลฯ

(3) ด้านสังคม

- เริ่มยิ้มให้ผู้อื่นเมื่อประมาณ 4-5 เดือน
- ชอบเล่นหยอกล้อ
- ชอบเล่นคนเดียว
- เริ่มกลัวคนแปลกหน้า
- เลียนแบบการเล่นหรือเล่นเกมง่าย ๆ เช่น จ๊ะเอ๋

(4) ด้านสติปัญญา

- สนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวด้วยการจ้องมอง จับต้อง หยิบเข้าปาก
- เริ่มแยกแยะหน้าแม่ออกจากคนอื่น เมื่ออายุประมาณ 3 เดือน
- จำหน้าบุคคลที่คุ้นเคยได้เมื่ออายุประมาณ 9 เดือน

2. พัฒนาการเด็กวัย 1 - 2 ปี

(1) ด้านร่างกาย

- เริ่มพัฒนาทางการเคลื่อนไหว
- เริ่มคลานและเดินด้วยตนเองเมื่ออายุประมาณ 15 เดือนแต่การทรงตัวไม่ค่อยดี
- เริ่มคลานถอยหลังลงบันได

- เปิดประตูได้
- เริ่มใช้มือข้างที่ชำนาญ
- ขอบเปิดคูรูปในหนังสือ
- โยนลูกบอลได้
- (2) ด้านอารมณ์ - จิตใจ
 - เริ่มต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
 - เริ่มหัวเราะและกระโดดอย่างร่าเริง
- (3) ด้านสังคม
 - ส่งกระจกและยอมรับหน้าตาที่มองเห็น
 - เริ่มมีพฤติกรรมการเล่นแบบ
 - รู้จักการเป็นเจ้าของ
 - เริ่มเล่นกับคนอื่น แต่ต่างคนต่างเล่น
- (4) ด้านสติปัญญา
 - แสดงความคิดและจินตนาการ
 - เริ่มเปล่งเสียงหรือกล่าวคำพูดเกี่ยวกับการกระทำที่ทำอยู่
 - เริ่มพูด 1 2 3 แต่ไม่ใช่เพื่อการนับ
 - เริ่มจำชื่อสีได้
 - เริ่มแยกสิ่งของออกจากกันและนำมารวมกันอีกที
 - เริ่มจำชื่อวัตถุสิ่งของ
 - ชีตเขียนเส้นบนกระดาษหรือพื้นทรายได้

3. พัฒนาการเด็กวัย 2 - 3 ปี

(1) ด้านร่างกาย

การใช้กล้ามเนื้อใหญ่

- เดินขึ้นลงบันไดได้เอง แต่ต้องวางขาทั้ง 2 ข้าง บนขั้นบันไดเดียวกันก่อน
- กระโดด 2 ขา พร้อมกันได้
- ยืนบนขาข้างเดียวได้ 2 วินาที
- วิ่งได้แต่ไม่สามารถหยุดได้ทันที

การใช้กล้ามเนื้อเล็ก

- หยิบของชิ้นเล็ก ๆ ได้ แต่หลุดมือง่าย
- หมุนลูกบิดเปิดประตูได้ เปิดฝาขวดได้
- มือและนิ้วมือทำงานประสานกันได้ดี
- ต่อแท่งบล็อกได้ 5 - 8 ชิ้น

(2) ด้านอารมณ์ - จิตใจ

การแสดงออกด้านอารมณ์

- อารมณ์ขึ้น ๆ ลง ๆ
- กลัวตามสิ่งที่ผู้ใหญ่กลัว
- มักปฏิเสธ คือ ขัดขืน

ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

- ความรู้สึกต่อตนเองจะดี ถ้ามีคนแสดงการยอมรับหรือชมเชย

(3) ด้านสังคม

การช่วยเหลือตนเอง

- ผีกการเข้าห้องน้ำได้
- พยายามช่วยเหลือตนเองในการแต่งตัว

การอยู่ร่วมกับผู้อื่น

- มีความเป็นตัวเอามาก
- มีความสนใจตนเองหรือยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่ยอมแบ่งของเล่นกับเด็ก

ในวัยเดียวกัน

- ชอบจ้องสำรวจคนอื่น

(4) ด้านสติปัญญา

- มีช่วงความสนใจนานกับของบางอย่าง
- เรียนรู้อะไรต่าง ๆ โดยการเลียนแบบผู้ใหญ่หรือเด็กอื่น
- ชอบดูหนังสือภาพ ชอบฟังบทกลอน นิทาน
- สนใจค้นคว้าสำรวจสิ่งต่าง ๆ
- เริ่มประโยคคำถามคำว่า 'อะไร'
- ชีตเขียนเส้นต่าง ๆ แต่ไม่ชัดเจน

แนวทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี

การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี ที่เหมาะสมและมีคุณภาพจะต้องประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อม ได้แก่ การจัดพื้นที่ สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ ทั้งภายในและภายนอกอาคารให้กับเด็ก ในลักษณะที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางบวกและการเรียนรู้ โดยยึดหลักสำคัญ คือ

- ความสะอาด ปลอดภัย
- ความมีอิสระที่เด็กจะได้เล่น สำรวจภายในขอบเขตที่เหมาะสม
- การจัดของเล่นที่สร้างความสนใจเมื่อเด็กได้เล่นสัมผัสหรือจับต้อง
- การจัดของเล่นหรืออุปกรณ์ให้อยู่ในที่ที่เด็กเอื้อมหยิบได้ถึง

แนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี มีดังนี้

- (1) จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้มีความอบอุ่นคล้ายคลึงกัน มีพื้นที่ว่างให้เด็กได้วิ่ง คลาน เคลื่อนไหวอย่างอิสระ โดยไม่เป็นอันตราย
- (2) จัดแยกพื้นที่สำหรับเปลี่ยนผ้าอ้อม นอนพักผ่อน และรับประทานอาหาร ออกจากกัน เพื่อสุขอนามัยและความสะอาด
- (3) ติดกระจกบนข้างฝาต่อจากพื้นห้อง หรือในที่ที่เด็กสามารถสังเกตเห็นตนเอง
- (4) ตกแต่งภาพหรือสิ่งต่าง ๆ ภายในห้องให้อยู่ในระดับสายตาเด็ก
- (5) พื้นห้องสะดวกต่อการทำความสะอาด
- (6) จัดของเล่นที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ ของเล่นแต่ละชนิดควรมีจำนวน 2-3 ชิ้น เพื่อมิให้เด็กต้องอดทนรอคอยนานเกินไป และจะต้องเป็นของเล่นที่ปลอดภัย ไม่มีอันตรายกับเด็ก สามารถล้างทำความสะอาดได้ มีขนาดใหญ่เกินกว่าที่เด็กทารกจะกลืนลงคอได้
- (7) จัดของเล่นให้อยู่ในชั้นหรือที่ที่เด็กสามารถเลือกหยิบมาเล่นได้ด้วยตนเอง
- (8) จัดให้มีหนังสือภาพที่ทำด้วยกระดาษแข็ง ขอบหนังสือมนไม่เป็นเหลี่ยม
- (9) จัดให้เด็กแต่ละคนมีเครื่องนอนหรือเสื้อผ้าสำหรับเปลี่ยนเป็นของตนเองโดยเฉพาะ
- (10) พื้นที่ภายนอกอาคารควรแยกจากเด็กอนุบาล หรือมีพื้นที่ว่างสำหรับปูผ้า ให้เด็กทารกได้นอนเล่น หรือมีที่ป็นป้ายเตี้ย ๆ ให้เด็กวัย 2 ขวบ ได้เล่น

2. กิจกรรมและประสบการณ์ ได้แก่ กิจกรรมประจำวันที่ถูกจัดเตรียมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งมีแนวทางในการจัด ดังนี้คือ

(1) ครูหรือผู้ดูแลเด็กจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของกิจวัตรประจำวันว่าเป็นเสมือนประสบการณ์ ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และทักษะ เด็กจะเกิดการเรียนรู้ เช่น จากการรับประทานอาหารด้วยมือหรือด้วยช้อน การดื่มน้ำจากถ้วย การเข้าส้วม การเปลี่ยนผ้าอ้อมการแต่งตัว การสวมถอดรองเท้า ฯลฯ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ ดังนั้นกิจวัตรประจำวันจึงต้องวางแผนจัดเตรียมให้เด็กได้ปฏิบัติด้วยตนเอง โดยผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนและกำลังใจ

(2) สนับสนุนให้เด็กได้เล่นและเป็นแบบอย่างในการเล่นจินตนาการกับของเล่นต่าง ๆ เช่น ตุ๊กตา เล่นสมมุติดื่มน้ำจากถ้วย นอกจากนี้ควรจัดของเล่นที่เด็ก ๆ ชอบให้เด็กมีโอกาสทั้งเล่นคนเดียวหรือเล่นใกล้กับเด็กอื่น

(3) อ่านหนังสือให้เด็กฟังบ่อย ๆ อาจให้เด็กนั่งดักหรืออ่านให้ฟังในกลุ่มย่อย 2-3 คน นอกจากนี้ควรร้องเพลง เล่นกับนิ้วมือ แสดงบทบาทสมมุติ ตามเนื้อเรื่องในนิทานกับเด็ก

(4) ให้เด็กได้เล่นกับวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เช่น สีเทียนขนาดใหญ่ สีน้ำกับกระดาษแผ่นใหญ่ และไม่ควรรอวัสดุที่เป็นอาหารมาให้เด็กเล่น เพราะจะสร้างความสับสนและแยกไม่ออกว่าสิ่งใดเป็นอาหาร สิ่งใดไม่ใช่อาหาร

(5) ให้โอกาสเด็กวัย 2 ปี เล่นกลางแจ้ง เล่นน้ำ เล่นทรายเป็นประจำทุกวัน

(6) เด็กวัยแรกเกิดถึง 3 ปี เรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู ฟัง จมูกดมกลิ่น ลิ้มชิมรส ผิวหนังสัมผัส ดังนั้นเป็นหน้าที่ของครู ผู้ดูแลเด็กที่จะต้องให้โอกาสเด็กได้ทำกิจกรรมที่ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5

3. สุขภาพ ความปลอดภัย และโภชนาการ ได้แก่ การดูแลเด็กให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์และปลอดภัย มีแนวทางในการดูแลดังนี้คือ

(1) ครู ผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด ต้องมีสุขภาพสมบูรณ์และระมัดระวังการแพร่เชื้อที่อาจเกิดกับตนเองไปยังเด็ก

(2) เด็กต้องอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ตลอดเวลา

(3) ของเล่นที่เข้าปากเด็กต้องนำมาเปลี่ยนหรือทำความสะอาดเมื่อเด็กเล่นเสร็จ

(4) ครู ผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด ต้องล้างมือให้สะอาดทั้งก่อนและหลังการให้อาหารเด็กและการเปลี่ยนผ้าอ้อม

(5) ดูแลสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย ไม่มีสิ่งที่เป็นอันตรายกับเด็ก เช่น ปลั๊กไฟ ต้องปิดให้มิดชิดเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเอามือไปแตะเล่น ฯลฯ

- (6) เด็กต้องแต่งกายให้เหมาะสมกับสภาพอากาศและกิจกรรมการเล่น
- (7) เวลารับประทานอาหารถือเป็นเวลาที่มีความสุข ควรให้เด็กนั่งในกลุ่มเด็ก 2-3 คน พร้อมครูหรือผู้ดูแลเด็กที่จะคอยช่วยเหลือถ้าจำเป็น อาหารที่นำมาให้เด็กรับประทาน ควรเป็นอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ
- (8) บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการสร้างภูมิคุ้มกันของเด็กแต่ละคนให้เป็นปัจจุบัน

4. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ได้แก่ ครู ผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ควรมีคุณสมบัติหรือพฤติกรรมปฏิบัติสัมพันธ์กับเด็ก ดังนี้คือ

- (1) มีบุคลิกที่ให้ความอบอุ่น แสดงความอดทน ได้รับการอบรมในเรื่องพัฒนาการ เด็กและการดูแลเด็กวัยทารกหรือเด็กวัย 2 ขวบโดยเฉพาะ รวมทั้งรู้จักวิธีการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- (2) อัตราส่วนของผู้ดูแลต่อเด็กวัยทารก ควรเป็น 1 : 3
- (3) อัตราส่วนของผู้ดูแลต่อเด็กวัย 2 ขวบ ควรเป็น 1 : 6 และไม่เกิน 12 คน
- (4) สัมผัส โอบกอดเด็กอย่างสม่ำเสมอทุกวันและทั่วถึงทุกคน
- (5) พูดคุยใช้ภาษาง่าย ๆ และประสานสายตากับเด็กบ่อย ๆ ฟังและได้คอยเสียงที่เด็กทำ
- (6) สนใจเด็กที่ร้องไห้หรือแสดงความกังวลหรือต้องการความช่วยเหลือ
- (7) ทักทายพ่อแม่เด็กอย่างอบอุ่นและกระตือรือร้น ในตอนเช้าพูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับเด็กเป็นประจำทุกวัน รวมทั้งบันทึกเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่เด็กทำและสุขภาพเพื่อรายงานพ่อแม่ของเด็ก
- (8) เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้อื่น
- (9) เคารพในความอยากหรืออยากเห็นของเด็ก ช่วยให้เด็กปฏิบัติต่อเด็กอื่นอย่างนุ่มนวล
- (10) สังเกตความพยายามในการทำสิ่งต่าง ๆ ของเด็ก และส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กทำได้สำเร็จ

ข. หลักสูตรสำหรับเด็ก 3 - 6 ปี

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3 - 6 เป็นการจัดในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักการ

เป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี ทุกคน ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ โดยจัดในลักษณะของการเตรียมความพร้อม ผ่านกิจกรรม การเล่นที่เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเต็มตามศักยภาพ มุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับสภาพท้องถิ่น

จุดมุ่งหมาย

แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กวัย 3-6 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่ เหมาะสมกับวัยความสามารถ และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อให้เด็กมีสุขภาพที่ดี เจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 2) เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีคุณธรรมและจริยธรรม
- 3) เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัยของตนเอง
- 4) เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม
- 5) เพื่อปลูกฝังให้เด็กรักษาสาธารณสมบัติ รักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่า ความสำคัญของวัฒนธรรมและท้องถิ่นที่อาศัยอยู่
- 6) เพื่อให้เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
- 7) เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถและได้รับการตอบสนองตาม ความต้องการพื้นฐาน
- 8) เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายได้เหมาะสม กับวัย
- 9) เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล แก้ปัญหาให้เหมาะสมกับวัย และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

อายุของผู้เรียน

เด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี

ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1-3 ปีการศึกษา โดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เข้ารับการศึกษ โดยใช้เวลาจัดประสบการณ์ได้ภาคละไม่เกิน 5 วัน

เป้าหมายพัฒนาการของเด็กวัย 3-6 ปี

ในการพัฒนาเด็กให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ในแนวการจัดประสบการณ์นั้น ต้องยึดพัฒนาการของเด็กเป็นหลัก โดยคำนึงถึงวัย ความสามารถ และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ดังนั้น ครูจึงต้องศึกษาเป้าหมายที่พึงประสงค์ของพัฒนาการของเด็กทุกด้านก่อนที่จะจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรมต่าง ๆ

เป้าหมายที่พึงประสงค์จะให้เกิดในตัวเด็กวัย 3-6 ปี มีดังต่อไปนี้

ด้านร่างกาย

พัฒนาการด้านร่างกายเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะและความสามารถทางร่างกายของเด็ก ตั้งแต่แรกเกิดอย่างต่อเนื่อง เช่น ความสามารถในการรับรู้ทางประสาทสัมผัส ทาง การเคลื่อนไหว ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบังคับกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ ระหว่างการใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ เป้าหมายในการพัฒนาด้านร่างกายของเด็กมีดังนี้

1. สุขภาพอนามัย มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีน้ำหนัก ส่วนสูง ใช้ตามเกณฑ์

2. การเคลื่อนไหว

2.1 การใช้กล้ามเนื้อใหญ่

วัย 3-4 ปี

- โยนลูกบอลระยะไกล 1 เมตรได้
- เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- เดินตามเส้นบนพื้นได้

- วิ่งตามลำพังได้
- กระโดดขึ้น - ลง อยู่กับที่ได้

วัย 4 - 5 ปี

- รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง
- เดินขึ้น - ลงบันไดสลับท้ำได้
- เดินต่อเท้าบนกระดานแผ่นเดียวได้
- วิ่งและหยุดได้คล่อง
- กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้

วัย 5 - 6 ปี

- รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นได้ด้วยมือทั้งสอง
- เดินขึ้น - ลงบันไดสลับท้ำได้อย่างคล่องแคล่ว
- เดินต่อเท้าถอยหลังบนกระดานไม้ทรงตัวได้
- วิ่งได้รวดเร็วและหยุดได้ทันที
- กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้

2.2 การใช้กล้ามเนื้อเล็ก

วัย 3 - 4 ปี

- ตัดกระดาษให้ขาดได้
- เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้
- ร้อยลูกปัดขนาดใหญ่ได้

วัย 4 - 5 ปี

- ตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นตรงตามที่กำหนดให้
- เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
- ร้อยลูกปัดขนาดเล็กได้

วัย 5 - 6 ปี

- ตัดกระดาษให้อยู่ในแนวเส้นโค้งตามที่กำหนดได้
- เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
- ใช้เชือกร้อยวัสดุตามแบบได้
- พับกระดาษเป็นรูปทรงต่าง ๆ ได้

ด้านอารมณ์และจิตใจ

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจเป็นการแสดงออกทางอารมณ์และจิตใจ เช่น คีใจ เสียใจ สนุกสนาน ตกใจ โกรธ ฯลฯ รับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น เป้าหมายในการพัฒนา ด้านอารมณ์และจิตใจของเด็ก มีดังนี้

1. การแสดงออกทางด้านอารมณ์

วัย 3 - 4 ปี

- ร่าเริง แจ่มใส
- แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- เริ่มแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์

วัย 4 - 5 ปี

- ร่าเริง แจ่มใส
- เริ่มควบคุมอารมณ์ได้บางขณะ
- แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์

วัย 5 - 6 ปี

- ร่าเริง แจ่มใส
- ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น มีเหตุผล
- แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์

2. ความรู้สึกที่ติดต่อกันเองและผู้อื่น

วัย 3 - 4 ปี

- เริ่มรับบทบาทหน้าที่ของตนเอง
- เริ่มรู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ สนใจ
- เริ่มมีความมั่นใจในตนเอง

วัย 4 - 5 ปี

- รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง
- รู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ สนใจ
- เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
- มีความมั่นใจในตนเอง

วัย 5 - 6 ปี

- รับบทบาทหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- รู้จักเลือกเล่น ทำงานตามที่ตนชอบ สนใจและทำได้
- รู้จักชื่นชมในความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
- มีความมั่นใจในตนเองและกล้าแสดงออก

3. คุณธรรมและจริยธรรม

วัย 3 - 4 ปี

- เริ่มแสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง
- ไม่ทำร้ายผู้อื่นเมื่อไม่พอใจ
- เริ่มรู้ว่าของสิ่งใดเป็นของตนและสิ่งใดเป็นของผู้อื่น
- เริ่มรู้จักเก็บของเล่น
- เริ่มรู้จักการรอคอย
- เริ่มตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ ได้

วัย 4 - 5 ปี

- แสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง
- ไม่ทำร้ายผู้อื่นและทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

- ไม่แย่งหรือหยิบของของผู้อื่นมาเป็นของตน
- รู้จักเก็บของเล่นเข้าที่
- รู้จักการรอกอยอย่างเหมาะสมกับวัย
- รู้จักการตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ และเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น

วัย 5 - 6 ปี

- แสดงความรักเด็กที่เล็กกว่าและสัตว์ต่าง ๆ
- ไม่ทำร้ายผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ
- ไม่หยิบของของผู้อื่นมาเป็นของตน
- รู้จักจัดเก็บของเล่นเข้าที่
- รู้จักการรอกอยและการเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง
- รู้จักการตัดสินใจเรื่องง่าย ๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น

ด้านสังคม

พัฒนาการด้านสังคมเป็นความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสังเกตได้จากการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การเล่นและการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป้าหมายในการพัฒนาด้านสังคมของเด็กมีดังนี้

1. การช่วยเหลือตนเอง

วัย 3 - 4 ปี

- ล้างมือได้
- ดึงและถอดกระดุมขนาดใหญ่ได้
- รินน้ำดื่มเองได้
- รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
- เริ่มรู้จักใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม

วัย 4 - 5 ปี

- แต่งตัวได้
- รับประทานอาหารได้ด้วยตนเองโดยไม่หกเลอะเทอะ
- รู้จักทำความสะอาดหลังจากเข้าห้องน้ำ ห้องส้วม

วัย 5 - 6 ปี

- เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้และแต่งตัวได้
- ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้
- ทำความสะอาดร่างกายได้

2. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการมีคุณธรรมจริยธรรม

วัย 3 - 4 ปี

- เล่นเล่นกับเด็กคนอื่นได้
- เริ่มรู้จักการขอโทษ
- เริ่มแบ่งปันสิ่งของ
- เริ่มปฏิบัติตามกฎ กติกาง่าย ๆ
- รู้จักทำงานที่ได้รับมอบหมาย

วัย 4 - 5 ปี

- เล่นร่วมกับผู้อื่นได้
- รู้จักการให้อภัย การขอโทษ
- เริ่มช่วยเหลือผู้อื่น
- ปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงร่วมกัน
- มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย
- เริ่มรู้จักการเป็นผู้นำผู้ตาม
- มีมารยาทในการอยู่ร่วมกัน

วัย 5 - 6 ปี

- เลือกเพื่อนของตนเองได้
- ช่วยเหลือผู้อื่นได้
- รู้จักการให้และการรับ
- ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน
- ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ
- เป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี

- มีมารยาทในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
- เล่นหรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยได้

3. การอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

วัย 3 - 4 ปี

- เริ่มรู้จักแสดงความเคารพ
- ทิ้งขยะให้ถูกที่
- ไม่ทำลายสิ่งของเครื่องใช้

วัย 4 - 5 ปี

- รู้จักแสดงความเคารพ
- ทิ้งขยะให้ถูกที่
- รักษาสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน

วัย 5 - 6 ปี

- แสดงความเคารพได้เหมาะสมกับโอกาส
- ทิ้งขยะให้ถูกที่
- ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว

ด้านสติปัญญา

พัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถในด้านการรับรู้ ความคิด ความเข้าใจ การใช้ภาษา ความคิดสร้างสรรค์ เป้าหมายในการพัฒนาด้านสติปัญญาของเด็ก มีดังนี้

วัย 3 - 4 ปี

- ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้
- บอกชื่อของตนเองได้
- บอกสิ่งที่ต้องการได้

- รู้จักใช้คำถาม 'อะไร'
- สามารถโต้ตอบด้วยประโยคสั้น ๆ ได้
- บอกชื่อสิ่งของต่าง ๆ รอบตัวได้
- จำแนกภาพที่เหมือนและต่างกันได้
- ซีดเขียนเส้นอย่างอิสระได้
- จัดคู่สีต่าง ๆ ได้ประมาณ 3-4 สี
- เข้าใจเปรียบเทียบขนาด เช่น "เล็ก" "ใหญ่"
- เรียงลำดับสิ่งของได้ตามขนาด
- เรียนรู้จากการสังเกตและเลียนแบบผู้อื่น
- นับปากเปล่า 1-5 ได้
- จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5
- วาดภาพตามความพอใจของตน
- เลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวต่าง ๆ
- ร้องเพลง ท่องคำคล้องจองสั้น ๆ

วัย 4 - 5

- ฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งที่ต่อเนื่องได้
- บอกชื่อ นามสกุลของตนเองได้
- เล่าเรื่องที่พบเห็นได้
- รู้จักใช้คำถาม "ทำไม"
- อ่านภาพจากหนังสือได้
- เขียนภาพและสัญลักษณ์ตามความต้องการของตนเองได้
- ซึ่และบอกสีได้ประมาณ 4-6 สี
- นับปากเปล่า 1-10 ได้
- เรียนรู้จากการสังเกต ฟังด้วยตนเอง

- เข้าใจความหมายของคำที่เปรียบเทียบเช่น "ใหญ่"
"ใหญ่มาก" "ใหญ่ที่สุด"
- เข้าใจความหมายของเวลา เช่น "เมื่อวานนี้"
"วันนี้" "พรุ่งนี้"

- จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้
- สืบหาและทดลองเล่นกับของเล่นหรือสิ่งของต่าง ๆ ตามความคิดของตนได้
- วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของตนได้
- เล่านิทานหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้
- เคลื่อนไหวท่าทางตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้

วัย 5-6 ปี

- ฟังแล้วนำมาเล่าถ่ายทอดได้
- บอกชื่อ นามสกุล วันเกิด ที่อยู่ได้
- แสดงท่าทางตามคำสั่งได้ถูกต้อง
- รู้จักใช้คำถาม "อย่างไร" "ที่ไหน"
- จัดลำดับภาพจากเหตุการณ์ได้
- เขียนชื่อ นามสกุลของตนเองตามแบบได้
- บอกและจำแนกสีต่าง ๆ ได้
- รู้ค่าของจำนวน 1-10
- จำแนกสิ่งของตามสี รูปทรง ขนาดได้
- บอกเวลา "เมื่อวานนี้" "วันนี้" "พรุ่งนี้" ได้ถูก
- จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ดี
- เริ่มสร้างสรรค์งานใหญ่ ๆ จากสิ่งของที่มีอยู่
- ใช้สิ่งของรอบ ๆ ตัวเป็นสิ่งสมมุติในการเล่น
- วาดภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของตนได้
- เล่านิทาน เล่าสิ่งที่ตนคิดหรือเรื่องราวตามจินตนาการได้
- เคลื่อนไหวท่าทางตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้
- เล่นบทบาทสมมุติตามความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการได้

โครงสร้างเนื้อหา

โครงสร้างเนื้อหาของแนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาที่กำหนดให้ต่อไปนี้ เป็นขอบข่ายเนื้อหาอย่างกว้าง ๆ ที่ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมาย

โครงสร้างเนื้อหาของแนวการจัดประสบการณ์ ระดับก่อนประถมศึกษาประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1. **เนื้อหาสาระ** กำหนดไว้เป็นหัวข้อซึ่งไม่มีรายละเอียดให้ ทั้งนี้ เพื่อประสงค์จะให้ครู กำหนดรายละเอียดขึ้นเอง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการความสนใจของเด็กได้โดยง่าย เนื้อหาเหล่านี้สามารถยืดหยุ่นได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก

ครูสามารถนำเนื้อหามาบูรณาการในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการเรียนรู้ เนื้อหาสาระเหล่านี้มิได้ประสงค์ให้เด็กท่องจำ

2. **แนวคิด** เป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดกับเด็กหลังจากนำเนื้อหานั้น ๆ มาจัดกิจกรรม ให้เด็กปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้แนวคิดยังเป็นแนวทางช่วยครูกำหนด รายละเอียดและความยากง่ายของเนื้อหาให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

เนื้อหาสาระ	แนวคิด
1. ตัวเรา	
1.1 ชื่อ รูปร่าง ลักษณะ	- ฉันมีชื่อตั้งแต่เกิด ฉันมีเสียง รูปร่างหน้าตาไม่เหมือนใคร ฉันภูมิใจที่เป็นตัวฉันเอง คนอื่น ๆ ก็ภูมิใจในตัวเองเช่นกัน
1.2 ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และการระวังรักษา	- ฉันมีอวัยวะต่าง ๆ เช่น ตา หู จมูก ปาก ขา มือ ผม ผิวหนัง นิ้วมือ นิ้วเท้า ฉันรู้จักระวังรักษาอวัยวะต่าง ๆ ให้มีความปลอดภัยไม่เป็นอันตรายและใช้การได้ดี
1.3 สุขนิสัยที่ดี	- ฉันรู้จักวิธีรักษาร่างกายให้สะอาดมีสุขภาพดีได้ - ฉันต้องรับประทานอาหาร ออกกำลังกายและพักผ่อน เพื่อช่วยให้ฉันเจริญเติบโต - เมื่อฉันแสดงความคิดหรือทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความคิด

เนื้อหาสาระ	แนวคิด
<p>2. ครอบครัว</p> <p>2.1 บ้านของเรา</p> <p>2.2 คนในครอบครัว</p> <p>2.3 กิจกรรมและงานต่าง ๆ</p>	<p>ของตนเอง แสดงว่าฉันมีความคิดสร้างสรรค์ ความคิด และแนวคิดของฉันเป็นสิ่งสำคัญ แต่คน อื่นก็มีความคิดที่ดี เหมือนฉันเช่นกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ฉันสามารถเรียนรู้กฎระเบียบต่าง ๆ และปฏิบัติตามได้ - ฉันสามารถเรียนรู้การมีมารยาทที่ดี สุภาพเรียบร้อย มีความเมตตา กรุณา รู้จักแบ่งปัน ฉันภูมิใจที่ฉันเป็นคนดี - ฉันภูมิใจที่ฉันเป็นคนไทย <ul style="list-style-type: none"> - บ้านของเรา คือ สถานที่ที่คนในครอบครัวอาศัยอยู่ บ้านมีแบบต่าง ๆ กัน เช่น บ้านไม้ ตึก บ้านในบริเวณพื้นที่รอบบ้านมีขนาดมากน้อยต่างกัน บางบ้านอาจจะปลูกต้นไม้ ดอกไม้ - บ้านของเราอาจจะมี 1 ห้องหรือหลายห้องแต่ละห้อง มีของใช้อำนวยความสะดวก - ฉันอยู่กับครอบครัว ครอบครัวของฉัน คือกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ด้วยกัน ช่วยดูแลซึ่งกันและกันในครอบครัวมีพ่อ แม่ พี่ น้อง บางครอบครัวอาจมี ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา - ทุกคนในครอบครัวของฉันเป็นบุคคลสำคัญและต้องช่วยทำงาน - พ่อของฉันเป็นผู้ชาย แม่ของฉันเป็นผู้หญิง เด็กผู้ชาย เรียกลูกชาย เด็กผู้หญิงเรียกลูกสาว บางคนอาจจะมี พี่ชาย พี่สาว น้องชาย น้องสาว - ทุกคนในครอบครัวของฉันต้องการที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า ต้องการความรักความอบอุ่น - ครอบครัวของเรา มีการดำเนินชีวิตและความเชื่อของตนเอง

เนื้อหาสาระ	แนวคิด
<p>2.4 ระเบียบวินัย และการช่วยเหลืองาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในครอบครัวต้องการความรักความอบอุ่น เราต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าครอบครัวของเรามีสัตว์เลี้ยง เราต้องช่วยกันดูแล - เราอาศัยอยู่ในครอบครัว และทำกิจกรรมร่วมกัน - ทุกคนในครอบครัวของเราเป็นบุคคลสำคัญ และต้องช่วยกันทำงาน - ทุกคนในครอบครัวของเรา ต้องช่วยกันดูแลรักษาสุขภาพ ความปลอดภัย และปฏิบัติตามระเบียบที่ตกลงกันภายในบ้าน - เด็ก ๆ จะต้องขออนุญาตใช้สิ่งของต่าง ๆ ที่ตนมิได้เป็นเจ้าของ
<p>2.5 การมีมารยาทที่ดี</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เราต้องเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ และผู้ใหญ่ในบ้าน - เราต้องมีมารยาท รู้จักปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกาลเทศะ
<p>2.6 เพื่อนบ้าน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เรามีเพื่อนบ้าน เราต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนบ้าน และต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
<p>3. โรงเรียนของเรา</p>	
<p>3.1 ชื่อ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - โรงเรียนของฉันมีชื่อ ครูและเพื่อนก็มีชื่อ
<p>3.2 บุคคลต่าง ๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ฉันไปโรงเรียน โรงเรียนคือ สถานที่ที่เด็กมาทำกิจกรรมร่วมกัน และทำให้ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมาย ในโรงเรียนของฉันมีครู นักเรียน คนงาน ภารโรง - ครูรักฉัน ครูดูแลเอาใจใส่และจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนได้เล่น ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ - ฉันมีเพื่อนหลายคน ในแต่ละวันฉันเล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกันอย่างมีความสุข
<p>3.3 สถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ฉันรู้จักสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียน ในโรงเรียนมีห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องอาหาร สนามเด็กเล่น ฯลฯ

เนื้อหาสาระ	แนวคิด
<p>3.4 ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกคนในโรงเรียนของฉันมีหน้าที่รับผิดชอบและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน - โรงเรียนของฉันมีคนอยู่ร่วมกันหลายคนจึงต้องมีกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน - ฉันและเพื่อนของฉันช่วยกันรักษาความสะอาด และรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน - ฉันทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อน เราช่วยกันคิดช่วยกันทำงานจนสำเร็จ
<p>4. บุคคลต่าง ๆ</p>	
<p>4.1 รูปร่างลักษณะของบุคคล</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ฉันมีรูปร่าง มีความคิดเหมือนและต่างกับเพื่อน
<p>4.2 การเปลี่ยนแปลง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ร่างกายของฉันจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัยตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ทุก ๆ ปี ฉันจะมีวันครบรอบวันเกิดและจะมีอายุมากขึ้นทุกปี
<p>4.3 ความต้องการพื้นฐาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ฉันต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค - ฉันและเพื่อน ๆ ทุกคนต้องการอาหารที่มีประโยชน์ ต้องมีเวลาเล่น ได้พักผ่อน ต้องการความรักความเอาใจใส่ และการยอมรับจากผู้ใหญ่
<p>4.4 ความคิด ความสามารถ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ฉันและเพื่อนมีความสามารถ บางคนมีความสามารถพิเศษ ความสามารถของฉันและเพื่อนอาจเหมือนหรือต่างกันได้ - ฉันและเพื่อนมีความคิดและความรู้สึกที่อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ เราต้องรับฟังความคิดเห็นและรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นด้วย

แนวคิด	เนื้อหาสาระ
<p>4.5 อาชีพต่างๆ เช่น แพทย์ ทหาร ตำรวจ ครู ช่างนา ช่างสวน พ่อค้า แม่ค้า นักแสดง ฯลฯ แต่ละอาชีพก็มีหน้าที่แตกต่างกัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คนในชุมชนที่ฉันอาศัยอยู่ มีอาชีพที่หลากหลาย - เมื่อฉันเติบโตขึ้น ฉันสามารถเลือกประกอบอาชีพต่างๆ ได้ตามความสามารถและความถนัดของตนเอง
<p>4.6 ศาสนาและความเชื่อ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ฉันและเพื่อนๆ นับถือศาสนาหรือมีความเชื่อที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ ศาสนาทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี
<p>5. วันสำคัญ</p> <p>5.1 วันสำคัญของครอบครัว</p> <p>5.2 วันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์</p> <p>5.3 วันสำคัญของท้องถิ่น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ครอบครัวของฉันมีวันสำคัญของตนเอง เช่น วันเกิด วันทำบุญบ้าน ฯลฯ - ฉันเป็นคนไทยและคนไทยมีวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่าง - ในท้องถิ่นที่ฉันและเพื่อนๆ อาศัยอยู่ อาจมีวันสำคัญของตนเอง ซึ่งจะมีการปฏิบัติกิจกรรมที่แตกต่างกัน
<p>6. ธรรมชาติรอบตัว</p> <p>6.1 สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวฉันมีทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต - ฉันเป็นสิ่งมีชีวิต สิ่งมีชีวิตทั้งคน พืช สัตว์ต้องการอากาศ แสงแดด น้ำและอาหารเพื่อเจริญเติบโต - รอบตัวฉันมีสิ่งไม่มีชีวิตอยู่ด้วย สิ่งไม่มีชีวิต เช่น น้ำ หิน ดิน ทราย ฯลฯ มีรูปร่าง สี ประโยชน์และโทษ

เนื้อหาสาระ	แนวคิด
<p>6.2 ปรากฏการณ์ธรรมชาติ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะอากาศรอบ ๆ ตัวฉันแต่ละวันอาจเหมือนหรือแตกต่างกันได้ - ฉันและทุกคน รวมทั้งพืชและสัตว์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับลักษณะอากาศ อุณหภูมิ ฤดูกาลได้และยังต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน - ฉันเห็นเมฆบนท้องฟ้ามีรูปร่างต่าง ๆ บางครั้งฉันสามารถทายลักษณะอากาศได้จากเมฆบนท้องฟ้า - เวลากลางวัน เป็นช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนดวงอาทิตย์ตก คนส่วนใหญ่จะตื่นและทำงานเล่นหรือไปโรงเรียนระหว่างเวลากลางวัน - เวลากลางคืน เป็นช่วงเวลาที่ดวงอาทิตย์ตกจนดวงอาทิตย์ขึ้น บางคืนเราอาจเห็นดวงจันทร์หรือดวงดาวบนท้องฟ้า ฉันและคนส่วนใหญ่จะนอนพักผ่อนตอนกลางคืน - ประเทศไทยที่ฉันอาศัยอยู่ มี 3 ฤดู 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว
<p>7. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม</p> <p>7.1 สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ</p> <p>7.2 สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติรอบตัวเรา เช่น ต้นไม้ สัตว์ น้ำ ดิน หิน ทราย อากาศ ฯลฯ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต และจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์ - เราสามารถช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้โดยไม่ทำลายและบำรุงรักษาให้ดีขึ้นได้ - สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา เช่น บ้านอยู่อาศัย ถนนหนทาง สวนสาธารณะ สถานที่ต่าง ๆ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน - เราสามารถช่วยรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ได้ โดยไม่ทำลาย

แนวคิด	เนื้อหาสาระ
<p>9. สิ่งต่างๆรอบตัวเรา</p> <p>9.1 สีต่างๆ</p> <p>9.2 อาหารต่าง ๆ</p> <p>9.3 เครื่องมือเครื่องใช้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - เราใช้หนังสือเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดความรู้สึกไปยังผู้อ่าน ถ้าเราชอบอ่าน หนังสือเราก็จะมีความรู้ความคิดมากขึ้น - เราเห็นสีต่าง ๆ ด้วยตาของเรา แสงสว่างช่วยให้เรามองเห็นสี สีที่มีอยู่ทุกแห่งที่เราสามารถเห็น ตามดอกไม้ เสื้อผ้า อาหาร รถยนต์ และอื่น ๆ - สีที่เราเห็นมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น แดง ส้ม เหลือง เขียว น้ำเงิน ม่วง ฯลฯ สีทำให้สิ่งที่อยู่รอบตัวเราคูสมขึ้นสวยงาม แต่สีบางสีอาจเป็นอันตรายต่อสายตา และความรู้สึก - เราใช้สีบางสี เช่น สีเขียว สีเหลือง สีแดง เป็นสัญญาณจราจร เพื่อความปลอดภัย - สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราส่วนใหญ่มีสี ยกเว้นกระจกใส พลาสติกใส น้ำบริสุทธิ์ อากาศบริสุทธิ์ - เราทุกคนต้องการอาหารและน้ำ เพื่อมีชีวิตอยู่ อาหารที่มีประโยชน์จะช่วยให้เรามีสุขภาพ แข็งแรงเติบโต สามารถทำงานและเล่นได้ - อาหารที่เรารับประทานมีหลายชนิด มีสีต่างกันลิ้นรสต่างกัน - ทุกคนควรรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย - ผัก ผลไม้ทุกชนิดที่เรารับประทานต้องล้างให้สะอาดก่อนรับประทานหรือประกอบอาหาร - เราใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานแต่ละขณะเดียวกันต้องระมัดระวังในเวลาใช้เพราะอาจเกิดอันตราย

เนื้อหาสาระ	แนวคิด
<p>9.4 คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน</p>	<p>ประเภทและเกิดความเสียหายได้ ถ้าใช้ผิดวิธี หรือใช้ผิด</p> <ul style="list-style-type: none"> - เครื่องมือเครื่องใช้ที่เราใช้มีหลายชนิดและหลายประเภท เช่น เครื่องใช้ในการทำสวน การก่อสร้าง เครื่องใช้ภายในบ้าน ฯลฯ - เครื่องมือเครื่องใช้ เมื่อเราใช้แล้วควรทำความสะอาด และเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย - สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราสามารถแบ่งเป็นประเภทชนิด ตามขนาด สี รูปร่าง - เราสามารถนับสิ่งต่าง ๆ ว่ามีจำนวนเท่าใด - เราเปรียบเทียบสิ่งของต่าง ๆ ตามขนาด จำนวน น้ำหนัก - เราสามารถจัดเรียงลำดับสิ่งของตามขนาด ตำแหน่ง ลักษณะที่ตั้งได้ - เราสามารถเพิ่มหรือลดสิ่งของออกจากจำนวนที่เรามีอยู่ - เราใช้ตัวเลขในชีวิตประจำวัน เช่น เงิน โทรศัพท์ บ้านเลขที่ ฯลฯ - สิ่งที่ช่วยเราในการวัดมีหลายอย่าง เช่น ไม้บรรทัด ถ้วยตวง ช้อนตวง ฯลฯ บางอย่างเราอาจใช้การคาดคะเนหรือกะประมาณได้ - เราใช้เงินซื้อสิ่งของ เช่น อาหาร เสื้อผ้า ฯลฯ - เราใช้ "เวลา" พูดยถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิด เช่น เมื่อวานนี้ วันนี้ พรุ่งนี้ ตอนเช้า ตอนบ่าย ตอนเย็น

การจัดกิจกรรม ตัวอย่าง

เนื้อหาสาระ	แนวคิด	กิจกรรมเสรี	กิจกรรมสร้างสรรค์	เกมการศึกษา	กิจกรรมเสริมประสบการณ์	กิจกรรมกลางแจ้ง	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราเรื่องสีต่าง ๆ	-เราเห็นสีต่าง ๆ ด้วยตาของเราแสงสว่างช่วยให้เรามองเห็นสีมีอยู่ทุกหนทุกแห่งที่เราสามารถเห็นตามดอกไม้เสื้อผ้าอาหารรถยนต์และอื่น ๆ	มุมบ้าน -เครื่องเล่นในมุมบ้าน เช่น หม้อข้าว หม้อแกง จาน ชาม ช้อน อาหารจำลอง ตุ๊กตา เสื้อผ้าสีต่าง ๆ รองเท้าของผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่แล้ว ฯลฯ มุมบล็อกลูก -บล็อกรูปทรงต่าง ๆ -ของเล่นจำลอง มุมหนังสือ -หนังสือนิทานต่าง ๆ มุมวิทยาศาสตร์ -ดอกไม้สีต่าง ๆ -แว่นขยาย	1. สีเทียน 2. สีน้ำ 3. พู่กัน 4. กระดาษ 5. เศษผ้าสีต่าง ๆ 6. กาวหรือแมงเมียก	1. เกมจับคู่ภาพสี 2. ลอดโต ภาพสีต่าง ๆ	ภาพสีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ที่จะไป (ถ้ามี)	-เครื่องเล่นสนาม -ถุงดำ หรือ ถุงทรายที่มีสีถุงต่าง ๆ กัน	1. แถบผ้าสีต่าง ๆ 2. เครื่องเคาะจังหวะ 3. เพลง

การจัดกิจกรรมตัวอย่างที่ 2 (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	แนวคิด	กิจกรรมเสรี	กิจกรรมสร้างสรรค์	เกมการศึกษา	กิจกรรมเสริม ประสบการณ์	กิจกรรม กลางแจ้ง	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
สิ่งต่าง ๆ รอบ ตัวเราเรื่องสี ต่าง ๆ	-เราเห็นสี ต่าง ๆ ด้วย ตาของเรา แสงสว่าง ช่วยให้เรา มองเห็นสีมี อยู่ทุกหนทุก แห่งที่เรา สามารถเห็น ตามดอกไม้ เสื้อผ้าอาหาร รถยนต์และ อื่น ๆ	มุมบ้าน -จัดเสื้อผ้าสีต่าง ๆ ทั้งชายและหญิงให้เด็ก เล่น มุมบล็อก -เด็กเล่นอิสระในมุม บล็อก มุมหนังสือ -จัดทำหนังสือนิทาน หนังสือ ภาพสีให้เด็กดู มุมวิทยาศาสตร์ -จัดดอกไม้สีต่าง ๆ ให้เด็กสังเกต ส้ารวจ แยกสี	1. วาดภาพพระบาย สีเทียน 2. ระบายสีน้ำ 3. ประดิษฐ์เศษ วัสดุด้วยเศษผ้าสี ต่าง ๆ ฯลฯ	1. จับคู่ภาพที่ มีสีเหมือนกัน 2. ลอดโต ภาพสี	ทัศนศึกษา -เดินสังเกตสี ต่าง ๆ ภายใน บริเวณโรงเรียน -เยี่ยมชมบ้าน ขายดอกไม้หรือ ร้านขายของ ฯลฯ	-เล่นกลาง แจ้ง เล่น เครื่องเล่น สนามอิสระ -เล่นขว้างตุ้ งั่ว หรือ ตุ้ งทรายที่มีสีตุ้ งต่าง ๆ กัน	1. แยกผ้าสีต่าง ๆ 2. เครื่องเกาะจังหวะ 3. เพลง

การวัดและประเมินพัฒนาการ

การวัดและการประเมินพัฒนาการเด็กทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม คู่มืองาน การสนทนา ชักถาม การประเมินพัฒนาการ ควรทำหลาย ๆ ครั้ง จนได้ผลสรุปที่ชัดเจน เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านให้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินได้หรือตก

วิเคราะห์พัฒนาการและองค์ประกอบของหลักสูตร

แนวการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 0 - 3 ขวบ อาจไม่ใช่ความรู้หรือวิทยาการแปลกใหม่แต่การนำหลักสูตรการพัฒนาเด็ก 0 - 3 ขวบนี้บรรจุลงในหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งสามารถนำมาใช้กับทุกหน่วยงานนั้น เป็นประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในวงการการศึกษาปฐมวัย ได้ยอมรับแล้วว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยนี้ ก็ต้องมีหลักการที่ถูกต้อง และเริ่มจากอายุ 0 ขวบ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องสมบูรณ์สอดคล้องกับหลักการพัฒนาในวัยที่สูงขึ้นและยังนับเป็นนิมิตหมายที่ดี ที่แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางได้รับการตอบสนองในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง เสียที หลังจากก่อนหน้านี้ในวงการการศึกษาปฐมวัยต่างพูดถึงเรื่องนี้กันมาบ้างแล้วทั้งในส่วนของงานวิจัยเองก็ได้มีการเสนอแนะไว้ด้วย เช่น ในงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาระดับอนุบาล(กระทรวงศึกษาธิการ, 2530) ได้เสนอแนะว่า การควบคุมคุณภาพและมาตรฐานทางการศึกษานั้นกระทรวงศึกษาธิการควรจะทำหลักสูตรสำหรับเด็กเพื่อให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเด็กทุกหน่วยงาน ทั้งนี้โดยคำนึงถึงวัสดุอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งการปรับหลักสูตรประถมศึกษาให้เอื้อกับเด็กด้วย ซึ่งก่อนหน้านี้ ในงานวิจัยเรื่องวิวัฒนาการของการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศไทย ของ ปราณี อัมพรสินธุ์ (2523) ได้เสนอแนะให้มีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับชั้นอนุบาล เด็กเล็ก ศูนย์เด็กปฐมวัย หรือสถานรับเลี้ยงเด็กต่าง ๆ เป็นต้น

หากมองดูโดยภาพรวมอาจไม่พบว่ามิจุดใดที่แปลกและแตกต่างไปจากหลักสูตรอนุบาลหรือหลักสูตรเด็กเล็กและหลักสูตรฉบับอื่น แต่เมื่อพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้ว จะพบว่า หลักสูตรฉบับนี้น่าจะเป็นหลักสูตรที่พึงประสงค์สำหรับเด็กปฐมวัยในยุคปัจจุบันอย่างยิ่ง กล่าวคือ หลักสูตรฉบับนี้

มีหลักการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กซึ่งครอบคลุมเด็กทุกกลุ่ม รวมทั้งเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษอื่น ๆ ให้ความพร้อมในการพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม และเต็มศักยภาพ

คำว่า “เต็มศักยภาพ” นี้ พออนุมานได้ว่า หมายถึง ให้ได้เต็มที่สำหรับแต่ละบุคคลเท่าที่จะเป็นไปได้ และคำว่า “ให้” ในที่นี้ก็คือให้การส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน อย่างเต็มที่เท่าที่เด็กจะสามารถรับได้หรือทำได้ตามสภาพของตน ซึ่งก็คือหลักการของการพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคลอันเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาปฐมวัยนั่นเอง นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามสภาพของท้องถิ่น และนั่นแสดงว่าหลักการจัดการศึกษาตามหลักสูตรฉบับนี้มีความสอดคล้องกับพื้นฐานทางจิตวิทยา และการศึกษาเป็นสำคัญ รวมถึงความสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจในชุมชนด้วย

ในองค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายนั้น พบว่า ได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมายเพิ่มขึ้นหลายประการนับตั้งแต่การส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรม ความรู้สึกรับผิดชอบและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและประเทศชาติ ปลูกฝังความรัก ความชื่นชม ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่น ซึ่งมีปรากฏในการศึกษาแนวการดำเนินการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาที่พบว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยยังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักสูตรการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและการประเมินผลยังเน้นการให้ความรู้ในด้านเนื้อหามากกว่าการพัฒนาบุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ และการนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่มีการปรับเนื้อหาให้เข้ากับสภาพชีวิตในชนบทในแต่ละท้องถิ่น สิ่งที่เด็กเรียนมักเป็นสิ่งที่ไกลตัว และดึงความคิดและจิตใจของเด็กออกไปจากถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง

ในประเด็นปัญหานี้ผู้วิจัยเห็นว่าหลักสูตรปฐมวัยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้ามาช่วยปลูกฝังเด็กให้สามารถปรับตามกระแสความเปลี่ยนแปลงนี้ เพื่อให้คงเป็นตัวของตัวเองอยู่ได้ท่ามกลางความเป็นสากลไปพร้อมๆ กัน อันจะเป็นการลดปัญหาสังคมได้ประการหนึ่ง

เมื่อกำหนดจุดประสงค์ไว้เช่นนี้ ก็อาจเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กไทยของเราเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ ทนต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกและสามารถดำรงตนอยู่ในโลกเช่นนี้ได้ อย่างรู้สึกดี รู้เขา รู้เรา และไม่ถูกทำลายไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่มากกระทบ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่าจุดมุ่งหมายอีกประการหนึ่งที่ชี้ให้เห็น “ความเป็นสากล” ของหลักสูตรฉบับนี้ คือ การให้เด็กเรียนรู้ตามความสามารถและได้รับการสนองตอบตามความต้องการพื้นฐาน เนื่องจากประเทศไทยได้ตกลงลงนามเข้าเป็นภาคี สมาชิกปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหลายประการปรากฏอยู่ในส่วนเนื้อหาซึ่งแบ่งเป็น 6 หลัก และส่วนที่เกี่ยวข้องที่สุดคือ หลักในข้อที่ 5 และข้อที่ 6 ที่กล่าวว่า

“5. หลักการคุ้มครองเด็กผู้ด้อยโอกาส มุ่งคุ้มครองเด็กที่ไม่มีโอกาสได้รับสิทธิ เช่น เด็กตามปกติ ได้แก่ เด็กผู้ขาดไร้อุปการะ เด็กผู้ตกอยู่ในภทภัย และเด็กพิการ ให้ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูและดูแลเท่าเทียมกับเด็กทั่วไป รวมทั้งสามารถใช้ชีวิต มีความเป็นอยู่เช่นเดียวกับเด็กปกติ

6. หลักการให้สวัสดิการสังคมแก่เด็ก มุ่งคุ้มครองให้เด็กได้รับข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก ได้รับการดูแลด้านสุขภาพอนามัย ได้รับการประกันสังคม ได้รับการศึกษาทั้งในแง่การเล่าเรียน และให้โอกาสที่จะศึกษาเล่าเรียนเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ การมีมนุษยสัมพันธ์อันมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้พักผ่อนหย่อนใจ ได้รับการส่งเสริมชีวิตด้านศิลปวัฒนธรรม . . .” (ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิเด็ก, มปป.)

ดังนั้น จุดมุ่งหมายที่เพิ่มขึ้นมาเหล่านี้ จึงเป็นไปเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลเพื่อเด็กไทย ตามแนวนโยบายของรัฐบาลเป็นสำคัญ ส่วนแนวทางการจัดกิจกรรมนั้น ได้นำพื้นฐานทางจิตวิทยามาใช้อย่างเต็มที่ ดังระบุในแนวทางการจัดกิจกรรมข้อ 1 และข้อ 2 ว่า “จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้านและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการเพื่อสนองต่อความต้องการและความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก และแม้กระทั่งแนวการวัดและประเมินผลนั้นก็ยึดหลักการสังเกตเป็นสำคัญ

สิ่งที่ดูจะแปลกไปบ้างสำหรับหลักสูตรฉบับนี้ เห็นจะได้แก่ การกำหนดโครงสร้างเนื้อหาไว้อย่างกว้าง ๆ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ เนื้อหาสาระและแนวคิด ในส่วนแนวคิดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง คือ เปิดกว้างสำหรับครูผู้สอนที่จะใส่กระบวนการกิจกรรม สื่อวัสดุ ตลอดจนแนวการสอนต่าง ๆ ได้ตามสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก เพื่อไปสู่เป้าหมายคือ การพัฒนาเด็กได้ครบทั้ง 4 ด้าน โดยไม่ติดขัดกับเนื้อหาสาระมากมายนัก แต่คงจะต้องอาศัยการวางแผนที่ดีของครูบ้างพอสมควร เพราะไม่เช่นนั้น ครูอาจเกิดปัญหาว่าไม่รู้จะสอนอะไรบ้างขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม ในอนาคตอันใกล้นี้อาจจะมีการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์เพื่อแนะนำแนวทางการปฏิบัติแก่ครูเพิ่มมาด้วย

ในความเห็นของนักพัฒนาหลักสูตรแล้ว เห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญซึ่งมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบของหลักสูตรฉบับนี้ ได้แก่ วิทยาการเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย (สุชาติา วยวุฒิ, สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2539)

กล่าวได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรฉบับนี้ ได้อาศัยปัจจัยพื้นฐานทุกด้านประกอบทั้งสิ้น ได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานทางการเมืองการปกครอง (แนวนโยบายปฏิญญาสากลเพื่อเด็กไทย) พื้นฐานทางด้านการศึกษาพื้นฐานทางด้านจิตวิทยา พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ พื้นฐานทางด้านสังคมวัฒนธรรม รวมถึงแรงผลักดันจากองค์กรต่างประเทศด้วย

เกี่ยวกับหลักสูตรสำหรับเด็กวัย 0 - 3 ขวบนั้น พบว่า เป็นครั้งแรกที่มีการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กวัยนี้ขึ้นมา หลังจากที่มีการจัดบริการสำหรับเด็กกลุ่มนี้มาเป็นเวลานาน นับแต่โรงเรียนเด็ก ในรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา อาจมีช่วงที่ขาดหายไปบ้างก็เป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น การดำเนินงานสถานรับเลี้ยงเด็กคงมีสืบต่อมา จนกระทั่งในปี พ.ศ.2515 จึงมีประกาศของคณะปฏิวัติ (ปว 294) ออกมารองรับและกำหนดข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในสถานรับเลี้ยงเด็กอย่างเป็นทางการ แต่หลักสูตรสำหรับเด็กวัย 0 - 3 ขวบที่พัฒนาขึ้นนี้ มีลักษณะเป็นเพียงแนวทางเสนอแนะให้ความรู้เพียงกว้าง ๆ หรือคร่าว ๆ เท่านั้น ยังต้องมีการนำไปปรับปรุงอีกจึงจะใช้ได้สมบูรณ์

แนวทางในการพัฒนาเด็กวัย 0 - 3 ขวบนี้ อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร (2537) ได้เสนอไว้ว่า แม้แนวทางการจัดโปรแกรมสำหรับเด็กอนุบาลและเด็กวัยก่อนอนุบาลจะมีความแตกต่างกัน แต่พื้นฐานของหลักการทางการศึกษาปฐมวัยของเด็กทั้งสองกลุ่มอายุมีหลายอย่างที่ตรงกัน คือ การวางแนวทางสำหรับการเรียนรู้ หลักสูตร การกำหนดโครงสร้างโปรแกรม และจุดมุ่งหมายในการจัด การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การจัดสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บทบาทของผู้ให้การเลี้ยงดูเด็ก และการตอบสนองอย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็กในกลุ่มอายุต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับการดูแลเด็กเล็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก ตลอดจนการเห็นความสำคัญของการเลี้ยงดูเด็กเล็กวัยนี้ในประเทศไทยเริ่มปรากฏให้เห็นเมื่อไม่นานมานี้เอง จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม อันมีผลทำให้สภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ครอบครัวไทยเคยอยู่กันเป็นครอบครัวขยาย ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงเป็นสภาพครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ดังนั้นการให้ความสำคัญต่อหลักการและทฤษฎีทางจิตวิทยา พัฒนาการเด็กที่มีมานานแล้ว จึงมีเพิ่มขึ้นอย่างมากมาในช่วงระยะ 10 ปี ที่ผ่านมานี้จะเห็นได้จากข้อมูลในหนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีการพิมพ์เผยแพร่มากขึ้น ในปัจจุบัน ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ที่ดีสำหรับเด็กโดยเฉพาะสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่และสถานรับเลี้ยงเด็กได้ช่วยกันสร้างสรรค้ให้กับการพัฒนาเด็ก (อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2537)

ในส่วนของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กวัยอนุบาลหรือเด็ก 3 - 6 ขวบ นั้น พบว่า ยังขาดการเตรียมความพร้อมช่วงปฐมวัย ตามหลักการที่ถูกต้อง เด็กในช่วงวัย 3-6 ปี ควรได้รับการเตรียมความพร้อมทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พร้อมสำหรับการเรียนรู้เมื่อเข้าสู่การศึกษาระดับประถมศึกษา แต่ในปัจจุบันเด็กจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่อยู่ในชนบท และเด็กที่ยากจนยังไม่มีโอกาสได้รับการเตรียมความพร้อมที่สำคัญยิ่งดังกล่าว ส่วนในเขตเมืองซึ่งมีการจัดบริการในรูปแบบของชั้นอนุบาล หรือชั้นเด็กเล็ก

โดยโรงเรียนหรือองค์กรต่าง ๆ นั้น พบว่ามีสถานศึกษาจำนวนมากไม่น้อยที่ไม่ได้จัดบริการเพื่อเตรียมความพร้อมทุกด้านแก่เด็กอย่างแท้จริงส่วนใหญ่ยังมุ่งที่จะเร่งให้เด็กเรียนหนังสือและเน้นการพัฒนาเฉพาะด้านความรู้ทางด้านเนื้อหาสาระ ทำให้เด็กที่ได้รับบริการเตรียมความพร้อมในลักษณะดังกล่าว มีปัญหาการปรับตัวทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ และบุคลิกภาพ (คณะกรรมการศึกษาพัฒนาการอบรมเลี้ยงดูเด็ก, 2535)

สรุป

ในยุคนี (พ.ศ.2521 - พ.ศ.2538) ได้ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านหลักสูตรปฐมวัยมากมายหลายครั้งและหลายประการ คือ ในส่วนของหลักสูตรอนุบาลนั้นมีการปรับปรุงหลักสูตรอนุบาลขึ้นในปี 2522 เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการกำหนดสิ่งที่เรียน หรือเนื้อหาที่เรียนเช่นเดียวกับหลักสูตรประถมศึกษา คือจัดแบ่งเนื้อหาเป็นกลุ่มมวลประสบการณ์ ได้แก่ กลุ่มทักษะ ซึ่งประกอบด้วยทักษะภาษาไทย และทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย จนถึงประมาณปี พ.ศ.2527 จึงได้มีการปรับปรุงแผนการสอนหรือแผนการจัดประสบการณ์ให้ทันสมัยตามแนวการจัดกิจกรรมโดยกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น 6 กิจกรรมหลัก คือ กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเล่นตามมุม กิจกรรมเสรี และกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะโดยให้มีการบูรณาการหน่วยการสอนแทนการแยกสอนเป็นรายวิชา แผนการจัดประสบการณ์นี้ได้ใช้อยู่จนกระทั่งถึงปี 2534 จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรและแผนการจัดประสบการณ์เสียอีกครั้งหนึ่ง โดยยังยึดมั่นในปรัชญาการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ด้วยกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรมเช่นเดิม แต่ได้เพิ่มเติมหน่วยการสอนทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น เพื่อให้เด็กได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล และมีพัฒนาการสมบูรณ์ตามศักยภาพของตน

ด้านหลักสูตรเด็กเล็กนั้น ก็ได้รับการพัฒนาปรับปรุงหลายครั้งเช่นกัน คือ ปรับปรุงครั้งแรกในปี พ.ศ.2524 มีลักษณะขององค์ประกอบคล้ายกับหลักสูตรอนุบาล ฉบับ พ.ศ.2522 คือ แยกรายวิชาเป็นมวลประสบการณ์คล้ายกัน และเริ่มมีแนวการวัดผลที่ชัดเจนขึ้น การปรับปรุงในครั้งต่อมา คือ ในปี พ.ศ.2526 - 2527 ซึ่งหลักสูตรฉบับปรับปรุงนี้ มีลักษณะเป็นการแนะนำหรือแนวทางในการสอนอนุบาล (guideline) มากกว่าที่จะเป็นหลักสูตรหรือแผนการสอน และได้มีการนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มาบรรจุไว้ในหลักสูตรฉบับนี้ด้วย จากนั้นจึงได้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเด็กเล็กนี้เสียใหม่ ในปี พ.ศ.2528 โดยยังคงลักษณะของเนื้อหา

เป็น 3 มวลประสบการณ์เช่นเดิม แต่ละมวลประสบการณ์มีจุดประสงค์ที่ชัดเจนขึ้นได้เพิ่มหน่วย การสอนขึ้นเล็กน้อย และมีแนวการวัดการประเมินผลที่ชัดเจน และเลยมาถึงการพัฒนาหลักสูตร ครั้งล่าสุด คือ ในปี พ.ศ.2531 ได้พัฒนาหลักสูตรที่ยึดพัฒนาการเป็นหลัก คือยังยึดปรัชญาพัฒนา ความพร้อมเป็นหลัก เน้นให้มีการจัดกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนา ตามศักยภาพสูงสุดแห่งวัยตามหลักพัฒนาการ และได้้นำแนวทางการวัดและประเมินผลด้วย การสังเกต สันทนา ตรวจผลงาน การทดสอบปากเปล่า และใช้ข้อทดสอบเพื่อประเมินผลพัฒนาการ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของพัฒนาการ โดยไม่ได้ตัดสินการสอนได้ หรือตกแต่อย่างใด

หลักสูตรอนุบาลเอกชนที่ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นในขณะนี้ มีจุดที่นำจับตามองไม่ น้อยกว่าหลักสูตรอนุบาลหรือหลักสูตรเด็กเล็กของรัฐบาล เพราะถือได้ว่า มีการนำไปใช้มากใน หน่วยงานของเอกชน หลักสูตรอนุบาลเอกชนมีจุดเริ่มต้นมาจากหลักสูตรอนุบาลของรัฐ ฉบับ พ.ศ. 2522 จากนั้นจึงได้มีแนวคิดในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ.2531 โดยมี หลักฐานยืนยันว่า ต้องการเน้นทักษะด้านการอ่าน เขียนให้มากขึ้น ภายใต้ปรัชญาการจัดการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมเป็นประการสำคัญ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้มุ่งจัดประสบการณ์ให้กับเด็กชั้น อนุบาลปีที่ 1-3 ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรอนุบาลปีที่ 1-2 หรือ ชั้นเด็กเล็กของรัฐ ในองค์ประกอบ อื่นๆ ก็ยังคงมีความคล้ายคลึงกับหลักสูตรอื่น ๆ ที่พัฒนาปรับปรุงขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกัน คือ ยึดการพัฒนาตัวเด็กเป็นสำคัญ โดยนำพัฒนาการด้านต่าง ๆ สำหรับเด็กมาเป็นหลักเพื่อจัด กิจกรรมส่งเสริมให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละวัย เน้นทักษะกระบวนการให้เด็กเรียนรู้ด้วยกิจกรรม ประจำวัน ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมุ่งพัฒนาเป็นรายบุคคลเช่นเดียวกับหลักสูตรอื่น ๆ

ในการพัฒนาหลักสูตรของหน่วยงานอื่น ๆ เช่น หลักสูตรอนุบาลละอออุทิศ หลักสูตรของ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ในความควบคุมของกรมการศาสนา หรือหลักสูตรของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กในความดูแลของกรมการพัฒนาชุมชน ได้เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความพยายามให้มีการ พัฒนาหลักสูตรเฉพาะหน่วยงาน ซึ่งต่างมีเอกลักษณ์และแนวทางเฉพาะตัว คือ หลักสูตรของ อนุบาลละอออุทิศได้อาศัยแนวคิด และปรัชญาในการเตรียมความพร้อม เพื่อเด็กเฉพาะกลุ่มที่มี คุณลักษณะเฉพาะตน โดยบูรณาการกิจกรรมผ่านโครงการสอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ของเด็กเพื่อนำไปสู่พัฒนาการด้านต่าง ๆ ในขณะที่หลักสูตรของกรมการศาสนาได้อาศัยแนวคิด ทางธรรมะมาประกอบปรัชญาการเตรียมความพร้อมช่วงพัฒนาการ 4 ด้าน ซึ่งเรียกว่า หลักสูตร ธรรมาธิปไตยเน้นให้วัดและพระสงฆ์ได้มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูเด็กช่วยชุมชน โดยยึด

หลักการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ บูรณาการหน่วยการสอนเข้าไปใน 4 กลุ่มวิชา คือ เสริมสร้างทักษะภาษาไทย เสริมสร้างทักษะคณิตศาสตร์ เสริมสร้างประสบการณ์ และเสริมสร้างลักษณะนิสัย ยึดแนวการวัดและประเมินผลโดยใช้การสังเกตเป็นหลัก ร่วมกับการสนทนาซักถาม การตรวจผลงานการทดสอบปากเปล่าและการใช้ข้อสอบ เพื่อให้ทราบพัฒนาการของเด็กมิได้ตัดสิน การสอบได้สอบตกส่วนหลักสูตรของกรมการพัฒนาชุมชนนั้น ก็เป็นอีกหลักสูตรหนึ่งซึ่งยึดปรัชญา การเตรียมความพร้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กทั้ง 4 ด้าน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาตามสภาพของท้องถิ่นโดยใช้กิจกรรมเป็นหลัก บูรณาการผ่านหน่วยการสอน จากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็ก โดยใช้แนวการวัดการประเมินด้วยการสังเกต

เราจะเห็นว่า ยุคแห่งการพัฒนานี้เป็นยุคแห่งความพยายามที่จะให้หลักสูตรที่ได้รับ การปรับปรุงและพัฒนาไปสู่หลักสูตรตามอุดมคติทางปรัชญาการศึกษาปฐมวัยให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นปรัชญาการเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมไปพร้อม ๆ กัน การบูรณาการเนื้อหาเป็นหน่วยการสอนให้เด็กมีทักษะ ด้วยกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างครบถ้วน การพยายามนำสภาพปัญหาสังคมที่กำลังวิกฤติ เข้ามา让孩子เรียนรู้ ตลอดจนการปลูกฝังให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเองท่ามกลางกระแสแห่ง โลกภิวัตน์หรืออื่น ๆ เหล่านี้ น่าจะเป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรปฐมวัย ของไทยมีแนวโน้มดี ๆ ที่น่าจับตามอง เพราะนักพัฒนาหลักสูตรได้อาศัยบริบทที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางด้านการศึกษา จิตวิทยา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และวิทยาการ จากต่างประเทศเข้ามาประกอบอย่างเต็มที่ ดังที่ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2540) กล่าวว่า ก้าวของ การศึกษาปฐมวัยมีการพัฒนาโดยลำดับ ปัจจุบันการศึกษาปฐมวัยมุ่งถึงการเตรียมความพร้อมด้วย การพัฒนาเด็กในทุกด้าน มีการวิจัย มีการใช้เทคโนโลยี และวิธีหลากหลายที่จะช่วยให้การจัดการ ศึกษาปฐมวัยเป็นไปอย่างสมบูรณ์ เช่นเดียวกับที่นักการศึกษาปฐมวัยของประเทศต่าง ๆ ต่างเล็งเห็นความสำคัญของเด็ก และได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการนำแนวความคิด ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา และทฤษฎี การเรียนรู้มาใช้ในการสังเกตและการบันทึกพฤติกรรม การจัดโปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็ก การพัฒนาสื่อและของเล่นให้เหมาะสมกับวัย ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กในด้าน ต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยมากขึ้น (ภรณ์ คุรุรัตน์, 2540) และแนวคิดในด้านการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษาเหล่านี้ ก็น่าจะช่วยให้เห็นทิศทางที่ถูกต้อง ของหลักสูตรปฐมวัยว่าจะมีมากขึ้นตามลำดับ